HALİT ZİYA
Uşşakî Zade

Hepsinden Acı

HİKÂYE

SEMİH LÜTFİ
SÜHULET KÜTÜPANESİ

SEMİH LÜTFİ MATBAASI

Hepsinden Acı

Hepsinden Acı

Galip Ferruha her tesadüf ettikçe ondan taşan gençlik şetareti beni de az çok istilâ ederek neşelendirmiş olurdu. Onun mutlaka ya husul bulmak üzere taze bir muvaffakiyeti yahut onbeş günlük seri bir sevda ömründen sonra geçmiş hatıralar mecmuasının bir sahifesine sıkıştırılıp gömülecek bir çiçeği bulunurdu. Aramızda mevcut büyük yaş mesafesini gözetmekten haz alan zarif bir takayyütle, nasıl hisler içinde bulunduğuna dair açık tevdiattan çekinerek. yalnız elimi nazik bir cümle ile sıkışında yahut uzaktan bana gönderilen bir selâmında, sesinin, halinin öyle şen ve bahtiyar bir nağmesi, tebessümünün öyle manidar bir lisanı olurdu ki bu genç dostumun hissiyat hayatına âit safhaları yarı şeffaf bir tül arasında görmüş olurdum. Onun, bilhassa Şişli ile Tünel arasında, bastonunun fildişi kabzesile beraber yakalanmış eldivenleri sallanarak. etrafa: "— Affedersiniz! Son derece meşgulüm, kaybedilecek bir dakikaya malik değilim!.... itizarlarile dolu selâmlar gönderirken seri adımlarla bir telâş rüzgârı içinde kalabalığın arasından. son sefere yetişecek bir sayfiyeci acelesile, koşuyor görürdüm. Ve ben de uzaktan eldivenlerinin alelâcele takınılan en ihtiramkâr bir selâmı haline teşvik edici bir tebessümün mazur

gören müsamahakârlıklarını ekliyerek, gûya: —Elbette dostum,„ derdim; madem ki gençsin ve madem ki hayatı böyle neşe ve eğlenti içinde geçirebilecek kadar hikmetle yuğrulmuş bir tabiatin var, niçin koşmayasın? Sana daima böyle birer zevkin gönül açıcı vaitlerile gelen dakikaları yaşlı ve suratlı dostların nasihatlerile ne için feda edesin? Koş ve onlardan kaç!.. Yalnız, çocuğum, dikkat... „

O, geçmiş bulunur ve bu son ihtar ile başlıyacak mütalâayı farketmiye vakit bulmazdı. Uzaktan onun herkesten başka türlü bir gençlik havasile bahtiyar görünen biraz yana yatmış şapkasını, kalabalığın içinden yol açarak, şuradan buradan kayarak, uzaklaşıyor görürdüm.

Baharlar, yazlar, kışlar, hazanlar geçer gider ve daima onun, yakasına ya bir gonca gül, ya bir beyaz kıvırcık karanfil, yahut bir pembe kamelya iliştirerek, Taksimden Tepebaşına, Tünelden Galatasarayına seğirttiği görülürdü.

Bir yaz günü idi. Mutaden bahçenin tamamile tenha olan bir zamanında, Taksimden geçerken oraya girmek hevesine mağlûp oldum. Sol taraf yolunu tutarak ilerliyordum. Birden ona tesadüf ettim. Bir kümenin yanında, sedirin üzerine oturmuş, çenesi iki elile kavradığı bastonunun kabzesine dayalı, düşünüyordu, ve bu düşünüşünde vadettiği saadeti vermeden geçmiş bir saatin hüsranı var gibiydi. Kendi kendime : — Galip Ferruhun bugün muvaffakiyetle bitmemiş bir macerası var, dedim.

Bu gelinmiyen yahut geç gelinen mülâkat yerine hikâyenin ya başlarında, ya sonlarında tesadüf olu-

nur. Mesele başlangıçta ise maraz henüz başlıyor, sonda ise hasta can çekişiyor demektir, fakat Galip Ferruhun lâkayt yaradılışı bu maraz ve ihtizar anlarını pek emin adımlarla gecerdi.

Beni görünce birden bozulmuş bir tavırla fakat saygısız bir suale maruz kalmıyacağından emin, ayağa kalktı. Sualde o bana takaddüm ederek, belki de ağzımdan çıkabilecek bir söz ihtimalinin önüne geçmek istiyerek: — Nasıl, bu saatte burada? dedi.

Her iki taraf yekdiğerini yalnız bırakmak lüzumunu hissederek, beş on adımlık bir refakatle ve sekiz on boş cümle ile bitirdik. Ben ta denize karşı okunacak bir kitaptan, o gelip kendisini bulacak bir dostundan bahsederek ayrıldık. O ve ben yalan söylüyorduk. O tekrar eski yerine, ben sedde doğru yollanırken bu yalanın birkaç dakika sonra fi'lî bir tashih göreceğinden şüphe etmiyorduk. Ben yavaş yavaş seddi geçtim. Şimdi bahçenin sağ tarafını çevirerek bahçeden çıkmak üzere idim, ve onu tekrar, fakat bu defa yanında küçük, ince, sarışın, pek genç bir kızla gördüm.

Beni derhal görmüş ve gözlerini indirmişti, ben onu görmemişçesine, gözlerimi ileriye dikerek, yan yola kıvrıldım, ve onlar yavaş yavaş yürüyerek geçtiler. Her ikisinde de birinçi defa olarak buluşmuş çocuklara mahsus bir ihtiraz vardı. Onları sıkmamak için bahçeyi terketmek zerafetin en sade kaidelerindendi. Tam bir sükûn ile ve galiba biraz da gençliğin bu uzak helecanlarına gizli bir tahassürle, yoluma devam ettim.

*
* *

Bir uzun zaman geçti. Galip Ferruha artık tesadüf etmiyordum, onu görmemeğe biraz da alışmış gibiydim. Onu bir kış akşamı bir sinemaya girerken yanında bir kürk mantoya büzülmüş ince sarışın bir kadınla gördüm. Selâmlaştık, ve birden hatıramda uyanan bir sima ile o yaz günü Taksim bahçesinde tesadüf edilen kızı hatırladım. Beni selâmlayıp ta iki adım öteye ilerledikten sonra, birden Galip Ferruh döndü, yanındakini uzun zaman yalnız bırakmamak için acele bir söyleyişle bana: — Ne kadar zamandır sizi görmek istiyordum, dedi; bana müsaade edermisiniz, bir gün, meselâ yarın size geleyim? Yarın cuma değil mi?..

Halinde medet uman perişan bir ifade, gözlerinde acı bir yalvarış bakışı vardı. Beni gelip görmek ihtiyacının hemen o saniyede, beni görür görmez doğmuş olduğuna şüphe yoktu. Kadın onu beklemiyerek yürümüştü, benden muvafakat cevabını alınca ona iltihak etmek için koştu.

Kendi kendime: — Bu defa genç dostumun sevdasında mutattan fazla bir ciddiyet var, dedim; bir kere münasebet haddinden ziyade uzamış...

Zihnen hesap ediyordum, hazirandan başlıyarak kânunuevvele kadar altı aylık bir mesafeyi bir çocukluk için lüzumundan ziyade geniş buluyordum. Ondan sonra, halinde, bütün hüviyetinden intişar eden hüznünde genç dostumun bahtiyar olmadığına delâlet eden bir ifade hissetmiş gibiydim.

Ertesi gün beni erken bir saatte gelip gördü. Evvelâ bu, alelâde bir ziyaret şeklinde başladı. Kitaplarıma baktı, son gelen risaleleri karıştırdı, fakat

parmaklarında meşguliyetini teşkil eden şeyi saklıyamıyan bir tereddüt vardı: en yeni neşriyata dair fikirlerimi sordu, verdiğim cevapları dinlemiyor gibi dalgın, parmaklarile bir risaleyi karıştırıyordu. Yerden gözlerini kaldırmıyarak ve birinci defa benimle bu vadide açık bir konuşmağa cesaret bulmak için nefsini zorluyormuşçasına: — Dün gece gördünüz, değil mi? dedi; elbette farkettiniz ki o, altı ay evvel Taksim bahçesinde tesadüf ettiğiniz kızdır.

Gözlerimi kapıyarak, sanki geçmiş uzak bir hatırayı araştırarak: — Evet, dedim. O zaman acı bir tebessüm dudaklarını yarı açtı: — Biraz uzun bir zaman!.. dedi, ve gözlerini indirerek kesik kesik cümlelerle anlattı... Hikâyesi gayet basit, hemen bütün bu kabilden maceralara benziyen âşikane bir sergüzeştten ibaretti. O, meçhul bir babanın kızı idi. Annesile anılırdı. Galip Ferruh bir kadın ismini zor anlaşılan bir mırıltı içinde söyledi. Bu isim bana bir zamanlar İstanbulun en kirli âlemlerinde yuvarlanmış bir simayı hatırlattı. Üzerinde bu isimin bütün yadigârlarını taşıyan kız da ayni âlemlerin civarında dolaşmak üzere iken, yoluna Galip Ferruh çıkmıştı. Ve nasıl olmuştu, bilmiyordu, anlatamıyordu, bütün müşahedelerine, tecrübelerine, kanaatlerine rağmen onda bu kızı daha tamamile çamurlara bulanmadan kurtarmak, İstanbulun uçurumlarında nihayet bulacak tehlike ihtimallerine karşı korumak arzusu hasıl olmuştu.

Kendi kendime: — Heyhat! dedim; bu hemen daima böyle başlıyor.

O hikâyesine devam etti: ilk aylar pek mesut

geçmişti. Bir küçük evde üç odalık bir daireleri vardı. Ana ile kızı orada yerleştirmişti. Kendisi de hemen bütün hayatını, orada, onların arasında geçiriyordu.

Bunu söylerken gözlerini kaldırmıyor; başladığından nedamet eden, nasıl devam edeceğinde mütehayyir bir sesle söylüyordu: — Rica ederim, beni muahaze etmeyiniz, dedi; sizin bana söyliyebileceğiniz şeyleri hep biliyorum. Onları bana söyliyenler de oldu, herkesten ziyade onları ben kendi kendime tekrar ettim; fakat mümkün değil, işte itiraf ediyorum, nefsimde lâzım gelen kuvveti bulamıyorum. Tamamile mağlûbum, bütün bu uzun zamanda bir küçük hamleye, bir ufak mukavemete kabiliyet ümidi yok. İlk aylardan sonra aramızda bir azap, bir cehennem hayatı başladı. Ben tamamile anlıyordum ki o beni sevmiyor, hattâ hiç bir zaman sevmemiş, bana bir rabıta peyda etmemişti. Muhabbet, merbutiyet değil, bilâkis bana derin bir husumet taşıyordu. Aramızda hergün biraz daha zehirlenen bir hayat, bizi yekdiğerimize biraz daha düşman eden bir adavet vardı. Evet, düşman!.. Bu muhakkak. Sizi temin ederim ki bugün beni en ziyade bahtiyar edecek şey...

Devam edemedi. Yüzüme bakıyordu. Şu dakikada Galip Ferruh altı ay evvel daima mes'ut, şen, oradan oraya koşan, yakasında bir gardenya, yahut bir akuileciya ile, eldivenlerini sallıyarak etrafına neş'esinin selâmlarını dağıtan gençten o kadar uzaklaşmış, hiddetli ve mütehevvir gözlerle çehresi bir ıztırap hayatının buhranlarına boğan ifadesile öyle

başkalaşmıştı ki bana hikâye ettiği bu sade aşk sergüzeştinin altında azaplar içinde kıvranılarak geçirilen bir cehennem ömrünün ihtilâçlarını sarahatle hissediyordum.

O, boğuk bir sesle cümlesini ikmal etti: — Evet beni en ziyade bahtiyar edecek şey onları, annesini ve kızını öldürmek olacak!.. dedi.

Daha ziyade söylenmesine ihtiyaç yoktu. Onun bütün bu sevda azabı altında müthiş bir kıskançlığın işkencelerini görmek için fazla tafsilât beklemek icap etmezdi. Söylediklerinin arkasından, söylemediklerinin de anlaşılması büyük bir kehanete mütevakkıf değildi. O mülevves mazinin sahibi olan anneye ayrılan bu husumet hissesi pek açık bir lisan ile hakikatı anlatıyordu. Bir aralık Galip Ferruhun gözleri bende bir ra'şe uyandırdı. Bir şüphe ile titredim. Bir cinnet mukaddemesine mi şahit oluyordum, yoksa bu çocuk teselliyi zehirli ilâçlarda mı arıyordu?..

Şimdi ayakta idi, artık herşeyi unutarak taşmıştı: — Halbuki çamurdan onu ben çıkardım, diyordu; nasıl isterdim ki bu çamurdan çıkan mahlûkta temiz hisler uyansın...

Onun anasından bahsetti, hırsından titriyordu: bütün bu söylenemiyen şeyler bende müthiş bir vukuf hasıl etti. Bu kadının elinde o kızın bedbaht gence nasıl bir hayat yaptığını öğrenmek zor değildi.

Onu dinlerken ben de bu çocuğun za'fına karşı bir isyan başlamıştı: — Lâkin azizim, senin için alınacak karar onu bırakmaktan ibarettir; dedim.

Perişan, cevap verdi: — Evet, dedi; işte dün akşam size tesadüf ettiğimde bunu karar altına al-

mıştık. Onu evden, annesinin yanından aldım, oraya götürdüm. Bir yemek bahanesile... ve orada söyledim: Ya annesinden ayrılacaktı, ya benimle kalacaktı. O beni, dirsekleri dizlerine dayanmış, çenesi avucunun içinde dinledi. Ben bütün fedakârlıklarımdan, aşkımdan, za'fımdan bahsediyordum. Evvelâ tehdit ile başladım, sonra yavaş yavaş yalvardım. Ah! görseydiniz nasıl zelilâne yalvarıyordum.

O cevap vermiyor, gözleri çehremde, sade dinliyordu. Nihayet, neticede bana sordu: — Sonra?.. dedi. Ben: — Sonra, ya annen ya ben... dedim. O zaman çenesini avucundan çekti, iki ellerini kavuşturdu, yüzüme baktı. Bu dakikada bana nasıl bir tezyif manasile baktığına, kalben bana nasıl ahmak dediğine dikkat etmemek mümkün değildi. Ayağa kalktı: — Öyle ise, dedi; beni annemin yanına götür, oradan sen de annenin yanına gidersin..

Kalktık, çıkıyorduk, size tesadüf ettik, o dakikada tamamile karar vermiştim. O yürüyordu, ben takip ediyordum. Sokakları böyle geçtik, eve böyle geldik. Merdivenleri çıktık, ta yukarıda yüzüme bakmıyarak parmağını zile bastı, annesi kapıyı açtı. O zaman kapıyı kenarından tuttu, beni içeri girmekten meneden bir hareketle diğer elini uzattı: — Teşekkür ederim, dedi; ve kapıyı kapadı...

Bu sade hikâyeyi için için köpürerek dinliyordum: — İsabet! dedim; bittabi sen de oradan eve, kendi evine, annenin yanına gittin...

Boş bir nazarla yüzüme uzun uzun baktı, cevap vermek için yutkundu, sonra birden masanın üstünde kitapların üzerine kapanarak bir çocuk taşkınlı-

ğile ağlamağa başladı. Ben artık hayalimde cereyan etmiş olan vakayı görüyordum. Onu yüzüne kapanan kapının önünde yalvarırken, kendisini affettirmek için parmağiyle zili uzun uzun çalarken, merdivenlerden inip bu meş'um evden kaçmağa kuvvet bulamıyarak orada zelil ve hakir, kendi, parasile tutulan, kendi eşyasile döşenen bu evin eşiğinde za'fının meskenet ve zilleti içinde kıvranırken görüyor gibiydin. Yanına kadar gittim, onu daha ziyade itirafa mecbur etmek istemeyerek yalnız: — Seyahate çıkmak lâzım! Dedim.

Fırladı, bana ye'sinin bozgun manzarasını böyle serip göstermiş olmaktan birdenbire bir nedametle izin istedi ve kaçtı. Bundan sonra Galip Ferruh bana tesadüften çekinir oldu. Sanki bu mülâkat aramıza bir hicabın fasılasını koymuştu. Uzaktan uzağa haber alıyordum ki o kızla orada o kadınla beraber yaşıyor ve şehir sefahetinin pek ziyade dikkati calip simalarından biri addedilen bu kıza dair acayıp hikâyeler naklolunuyordu. Galip Ferruhtan bahsedilirken dudaklar mânidar bir tezyif hissile bükülüyor, onu cidden seven dostları da acıyarak:

— Ne yazık! Ne yazık!.. Güzel ve parlak bir istikbale namzet olan bu genç harap oluyor!.. Mânasına benzer bir cümle ile teessüflerini ifade ediyorlardı ve yine uzaktan uzağa tesadüf ettikce gördüm ki onun gözlerinde siyah bir gam mânası, simasında derin bir elemin çizgileri var. Yakasında artık çiçek yoktu ve ihmal edilmiş elbisesinin altında sırtı gittikce yuvarlaklaşarak sanki kamburlaşıyordu.

Korktuğum gibi bu biçare za'fının devasını teh-

likeli ilâçlarda mı arıyordu? Bunu bana ifşa eden dostları olmuştu.

Bir gün. kışın civcivli bir akşamında Beyoğlundan koşarak geçerken yanımda birisi bana süründü, başımı çevirdim ve onu gördüm. Acayip bir tebessümle güldü: — Sizi ne kadar zamandanberi görmedim. Beni affediyor musunuz? dedi. Sonra birden ilâve etti: — Haberiniz var mı? Bitti, bu defa tamamile bitti. Artık saklanması mümkün olmıyan bir hiyanet üzerine...

O acayip tebessümile gülmekte devam ediyordu: Evi, eşyayı onlara bıraktım, bir haftadan beri... Boğuluyorcasına sesi boğazında düğümleniyordu: — Bir haftadanberi annemin yanındayım...

Daha ziyade devam etmiyerek, kalabalığın bir izdihamından fırsat buldu: — Sizi gelip görürüm, dedi ve ayrıldı.

*
* *

Bir hafta sonra şehrin bu kabilden havadise cevelângâh olan mahafilinde şaşılacak bir haber olarak işitildi ki Galip Ferruh onunla tekrar birleşmişler, hattâ evlenerek balayını geçirmek üzere yeni karı koca Modaya gitmişler.

Çok geçmedi, bir sabah gazetelerin zabıta haberleri sırasında okudum: Bir kadın — eski alüftelerden — yatağının içinde boğazı sıkılarak boğulmuş ve öldürülmüştü.

Birden kim olduğunu anladım: — Eyvah! dedim, ya Galip Ferruh?. Ve o kız. o kadının kızı?.. Bu haberin altında bir ilâve vardı: Yeni evlenen ve

balayını geçirmek üzere Modada bulunan Galip Ferruh ile karısı dünkü fırtınalı günde Modadan bir sandalla gezmeye çıkmışlar ve yirmi dört saattenberi geri dönmemişlerdi.

Zabıta ve adliye tahkikatı, Matbuatın tecessüsatı bu iki vak'ayı birleştirerek bir türlü hakikatı izah edemediler, nihayet üç beş gün çalkalandıktan sonra vak'a unutuldu. Bunun esrarını yalnız ben anlamıştım..

Dilhoş Dadı

Dilhoş Dadı

— 1 —

Bir eski rabıta

Onu hâlâ bugün hatıralarımın arasında tamamile canlı, geziyor ve söylüyor görüyorum. Sanki ölmemiş, sanki garip ve meçhul mezarının üzerine uzun nisyan senelerinin siyah geceleri yığıla yığıla benimle onun arasında ruhları yavaş yavaş biribirinden ayıran bir dıvar örülmemiş gibidir. En uzak hatıralarıma kadar gidiyorum, onunla beraber yaşamağa galiba dört yaşından itibaren başlamışım; ve o yaştan iptida ederek, her sene, bana bir parça daha hayatın ilim ve tecrübesini getirdikçe, ona bu merbutiyetimin bağları biraz daha gevşeyip çözülmek istidadını alacağına bilâkis günden güne, samimiyeti, kuvveti artan bir irtibat ile on dört yaşına kadar hep onun beni sarıp sarmalayan şefkatı arasında yetişmekten lezzet alarak büyümüşüm.

Ondan gelip beni sıcak bir şarap buğusunda sermest olmuşcasına uyuşturan ve daima dert zamanlarında, tehlike devirlerinde, daha sonra esrar hengâmlarında gidip emniyet ve selâmeti, sıhhat ve tesiyeti onun gözlerinin benimle beraber ağlıyan bir nigâhında, yahut beyaz düzgün dişlerinin bir rik-

kat tebessümile ışıldayan şataretinde aramağa sevkeden ne idi?

Annemle ve kardeşlerimle, hattâ evin bütün halkile aramızda o bulunurdu. Ne zaman bir te'dip eli, yahut bir taaddî pençesi bana doğru teveccüh etse. onun biraz helecandan, biraz da hiddetten titreyen ince ve küçük eli uzanır, kaza danesinin istikamet vechesine her halde beni istihdaf edemiyen bir geçiş hattı çizerdi. Böylelikle ben de ona daha ziyade sokulmak için bir temayül ve ihtiyaç, onda beni başkalarından daha ziyade ayırıp kendine mal etmek istiyen bir tesahüp ve teshir hırsı vardı, ve her ikimiz de hiçbir zaman bu memlûkiyet ve malikiyet muahadesinden gayri memnun kalmadık. Ailenin diğer çocuklarile ve onları himaye edenlerle Dilhoş dadının arasında bunun için, bir nevi uyuyan cenk hali vardı; fakat bana olan merbutiyet ve muhabbetinin kuvvetile o herkese karşı nefsinden o derece emin, daima galebeye itimatkâr bir eda ile yürür; ve kavga arıyan sarkıntıların, cidale hazırlanan hasetlerin, kızdırmak için çalışan istihzaların içinde öyle demirden dökülmüş müteharrik bir kale tazyıkile geçer giderdi ki ben uzaktan bakarken iftihar ve itminan tebessümlerile onu takip eder, ve üzerimde her türlü tehlikeyi istihkar hakkını veren bir silâh taşıyorcasına etrafa pervasız, fütursüz bir nazarla meydan okurdum. Bazan bir oyun esnasında kuvvet istimal edenlerce meşru bir hakkımın gaspedilmek istendiğine vakıf olurdu. Zaten ben ne zaman başkalarile münasebete girecek, binaenaleyh bir zarara uğramak ihtimaline maruz kalacak mevkilerde

bulunsam onun ahvalin cereyanını bir köşeden takip eden mütecessis gözü mutlaka intibah ve teyakkuz halinde olurdu. Nihayet kendi kendime hukukumu müdafaadan âciz kalıpta öfkemin taşmasına göz yaşlarından başka bir çare bulamayınca o bir taraftan zuhur eder, yavaşça gelir, etrafa: "Kim sesini çıkarırsa karşısında beni bulur!„ tehdidile bakar, beni alarak çeşme başına götürür, yüzüme gözüme su çırpar: — "Gel, dama çıkalım, sen uçurtmanı uçur, ben de senin çoraplarını öreyim...„ derdi. O zaman evin damına çıkardık. Bu en büyük eğlencelerimden biriydi. Oraya yalnız çıkmağa mezun değildim, mutlaka onun murakabe nazarı altında uçurtma uçurmak mümkündü, bu da beni en ziyade meftun eden bir oyundu. Şimdi düşünürken öyle buluyorum ki çocukluğumun en mes'ut saatleri, böyle, onun gözü önünde, evin büyük ve yüksek damında, elimde uçurtmanın ipile geçen saatlerdi.

Ben uçurtmama bir taklak attırmak için uğraşırken o, kurumak için asılmış yatak çarşaflarının rüzgâr dalgalandırdıkça türlü oyunlar ve resimler yapan seyyal gölgesine iltica ederek bana müteallik bir dikişle, ekseriyet üzere baş parmaklarından ve topuklarından delmek hususunda yekta olduğumdan bahsedilen çoraplarımı örmekle meşgul olurdu. Bu esnada da kendi kendine mırıldanırdı: Onun kendi lisanında kendi memleketinden getirilmiş neşideleri vardı. Daima üç dört perdenin arasında yarım ve çeyrek seslerin terennümlerinden terekküp eden ve insanea ağlamak arzuları uyandıran bu neşidelerde öyle hazin bir tatlılık, bir yumuşaklık vardı ki ne zaman

bilâihtiyar dalsamda onları dinlesem, kış geceleri yağmur yağarken, rüzgâr inlerken derinden sağır bir tegannile işidilen bir ninni gibi bunların ruhumda hem uyuşturan, hem müphem korkularla meçhul matemler için sine sine ağlamak arzusu veren bir te'siri olurdu. Bu neşidelerin hepsine az çok âşina idim, sözlerini bilmemekle beraber ben de bazan bir mırıltı içinde bunların terennümlerini tekrar ederdim. Zaten onların biraz da bize âit şikâyetâmiz türkülerle müşabeheti musikiyesi vardı. Onun için bana pek yabancı gelmezdi. Ezcümle bir tanesi vardı ki, o, beni pek ziyade müteessir etmek hassasına malikti, bence hemen baştan başa malûmdu; hattâ manasile...

Dadımın da arasıra hasbihal ihtiyaçları olurdu. Durup dururken, gözleri meçhul ve nabedit bir ufukta kimbilir nasıl muşevvesiyet içinde uçan firarî hatıraları ararken, bağteten bana memleketinden, anasile kardeşlerinden, sonra bir büyük denizden bahsedişleri olurdu. Bunlar biribirine eklenemez, müteferrik parçalarından bir mecmu çıkarılamaz şeylerdi. Fakat ben yavaş yavaş, sin ilerileyip te ric'î nazarlar iğtirap etmiş ufuklardan daha sarahati haiz manalar istihracında mümarese ihraz eyledikçe, sonraraları bunları bağlamağa, o zaman müphem kalan noktalara vuzuhu haiz tefsirler uydurmağa imkân buldum; öyle ki Dilhoş dadımın ruhunu, biçare elemlerle dolu ruhunu, asıl onun vücudu topraklara karışıp eridikten sonra okumağa muvaffak oldum.

Meselâ onun büyük denizinin Çat gölü olacağına sonradan hüküm verdim. Bana bir kere kendi memleketinde bir padişah kızı olduğun-

dan bahsetmişti, belki Afnu diyarında bir kabilede... Ben dadımın lehcesinde padişah kelimesinin bir kabile reisi demek olacağına büyüdükten sonra karar vermiştim. Yalnız bugün bile bence iştibaha mütehammil olmıyan bir hakikat var ki o mutlaka, ne kadar küçük olursa olsun, kendi memleketinde hükûmet ve amiriyet icra etmiş bir sulpten gelmiş olacaktı. Gözümün önüne vakur edası, esarete rağmen onu evin hanımları nezdinde bile başka türlü mümtaz bir muameleye müstahak addettiren taazzumu geldikçe bu kanaat teeyüt ediyor.

Bir gün nasıl oldu, bilmiyorum, o gene bana âit bir işle meşguldu. Gene damda idik; gene o müessir ve hazin neşideyi söylüyordu; ben de pek düğümlenmiş olan uçurtmamın sicimlerini çözmek için yanında, çömelmiş, uğraşıyor, arasıra onun makasına müracaat ediyordum.

— Kuzum, dadıcığım; dedim; bu söylediğin şeyin mânâsı nedir?

Yüzüme baktı, bunu bana anlatmak için tereddüt ettiğine zahip oldum; sonra ihtiyatlarla, bazı parçaların üzerine birer örtü atarak, neşidenin şurasından burasından hazifler yaparak kısmen anlattı. O zaman bana söylenen şeklinde neşidenin mânası şu suretle kabili telhistir. "Onu söyleyen bir genç kızmış, ve memleketin en güzeli imiş. bir çok gençler onu istemişler, lâkin babası inat eder, mümkün değil bu güzel ve genç taliplerden hiç birine onu vermezmiş. Bir gün bu genç kız hasta olmuş: Bir garip marazla.. Karnı şişiyormuş, ve her gün suyun başına gider, orada akan dalgalara bakarak ağlarmış. Nihayet bir gün etrafını refikaları almış.„

Burada Dilhoş dadı gözlerinin pinarlarında beliren damlaları silerek bir yandan kızların hitabesini teganni bir yandan da bana dar lehcesinin müsaadesi nisbetinde terceme etti. Derlermiş ki: “ Sen güzeldin, şatırdın, şimdi ne oldu sana? Günden güne soluyorsun; yüzün, vücudün küçük ve ince oluyor; bir yandan da karnın şişiyor. Evvelleri her zaman gülerdin; şimdi de suyun başında, sanki dalgaların arasına karışıp buradan uzaklanmak istiyoracasına, düşüne düşüne ağlıyorsun. Nedir ? Ne derdin var ?..

O da cevap veriyor: “ Ben bu derdi pek iyi biliyorum, fakat kimseye bir söz söyleyemem. bilmiyorum ki bu dert benden çıkınca onu bana verene...

Dilhoş dadı bana bakarak burada durdu, sonra:— Kuzum, dadı! Bitirsene... Diye israr eden merakıma dayanamayarak, ve belki anlayamayacağıma zahip olarak söyledi: — Onu bana verene baba mı diyecek, büyük baba mı diyecek ?...„

O zaman, hakıkaten layıkile anlıyamayarak dadımın yüzüne bön bön baktım, fakat ruhumun içine bir kurşun gülle ağırlığile mahiyeti meçhul bir hakikatın etrafı yara yara enmesine müşabih bir eza duydum. Asıl hakikatı, kimbilir, kaç sene sonra anladım. Halâ neşidenin terennümleri beynimin içinde titrer, ve onlar titrerken bende de bir ağlamak hevesi uyanır.

Dilhoş Dadı

— 2 —

Ayrılık noktası

Onun bana sevgisinde bir haleti mahsusa vardı ki bunu çocukluğumun tahassüsatı arasında layıkile temyiz edememişken bu gün hatıralarıma yeniden bir hayat nefesi üflemeğe çalışınca küllerin altında mahiyetini aydınlatan kıvılcımlara rast geliyorum. Kum, çöl, güneş diyarının bu narin, mariz kızı kendisini için için yiyen bir hürriyet eleminin zehirli dişlerile günden güne daha narin, daha mariz görünerek, zaten habeşe yakin açık rengini daha donuk bir uçuklukla sarartan, kimseye tevdi edilememiş, sırların tahribile daha ziyada süzülerek, beni severken, benim mevcudiyetimin arasından başka şeyleri sevmiş oluyordu.

Bu gün bundan şüphe etmiyorum: Evet, beni sevmekle memleketinin buluttan, lekeden ârî gecelerini, o beyaz gecelerin beyaz yıldızlarını, kızgın güneşlerin altında fıkırdıyor, kaynayarak tutuşuyor görünen kum deryalarını, ilelebet silinmiş, bir daha kavuşmak nasip olmayacak surette ruhunun içinden kökleri koparılarak nisyana atılmış yurdu düşünüyordu. Ve boş bir şişenin arasından geçip öte tarafa initaf eden bir nazar rüyet ile bana olan muhabbetinin

arasından süzülen kalp heyecanları kendisine, kendi hüviyetine, kendi menşeine ait olanları gidip bularak onları kucaklamış oluyordu.

Kim bilir böyle binlerce binlerce fersah ötede, senelerce devam etmiş bir uzaklığın hayalen aşılamayacak dağlar sarplığıle yükselen setleri arkasında nasıl simalar, nasıl muhabbetler bırakmıştı, yahut belki de müteayyin ve sabit bir çehre yok idi ki o karışık hatıralarının içinden, bir dumandan sıyrılan bir zirve gibi, yükselerek onu cezbetsin. Asıl elîm olmak lâzım gelen de onun bu kalabalık içinde yalnız kalan, daima yalnız kalmağa mahkûm olan ruhunuma ssedecek bir noktanın olmamasıydı. Genç ruhunda temamile açılmış bir muhabbet çiçeği yoktu, olamazdı. Dört divar içinde, gökleri başını yukarı kaldırmadıkça görmek mümkün olmayan mahsur bir hayat içinde, kalbi de sanki çetin bir sur içine alınmış idi. Fakat boş kalbini dolduracak bir muhabbetin fıkdanına mukabil onu, sevmek ve sevilmek ihtiyacının hummaları yakıp kavuruyordu.

İşte ben onun bu ihtiyacına muvakkaten cevap veren bir oyuncak idim, yalnız ben artık mini mini bir çocuk olmaktan çıkarak on yaşını aştıktan sonra, onda da genç kızliktan uzaklanıp bir kadın sıfatı daha ziyade belirdikçe aramızdaki bağlarda bir nevi çürüklük, çözülmek istidadını alan bir gevşeklik başlıyordu. Bende artık istiklâliyetine serahaten sahip olmak isteyen bir başı boşluk eserleri görünürken onda da kendisine hiyaneti günden güne daha muhakkak bir ihtimal hükmünü alan bu muhabbete karşı neticeyi kabule müheyya bulunmak isteyen bir ihtiyatkârlık var gibiydi.

Ölümün vurudü yaklaşışını gören, fakat bundan kimseye bahsetmemek için, hattâ kendi kendisini aldatmak için azmeden bir müteverrim tehaşisile ikimiz de vukuu muhakkak bir manevi ayrılık gününün hululünü görmekle beraber, hem etrafı, hem kendimizi iğfale karar vermiş gibiydik. Yalnız ikimizde de bu izalesi mümkün olmayan akıbetin acısını peşin olarak duyan, onun için derinden sızlayan bir yara var gibiydi.

Bu âkıbet tahmin olunabilecek müddetten daha erken tahakkuk etti: Galiba ben on ikisine gelmiştim, ayrı bir odaya maliktim, ve burada artık yalnız yatıyordum. Ancak bazen kapımın açıldığına, ya annemin ya dadımın hayalı yatağımın üstüne eğilip iyi örtünüp örtünmemiş olduğumdan emniyet kesbetmek istediğine vakıf olurdum. Ondan başka sabaha kadar uykuma küçücük hakimiyet ve istiklâliyetimle münferiden tasarruf ederdim. Bir gece gene henüz dalmış idim, uykumun arasında gene bir hayalin yatağıma eğildiğine vakıf oldum, ve hisettim ki bu, ne annemdir, ne dadımdır.

Birden ürkerek fırladım ve yatağımda oturdum. Bu amcalardan biriydi: — Gel, bak, dedi; dadının borusn tutmuş.

Yataktan atladım ve terliklerimi giymeğe vakit bulamıyarak yalınayak amcamın arkasından fırladım. Dilhoş dadının odasına kadar gittik... Hemen bütün ev halki orada, çakıl taşı döşeli bir yola açılan oda kapısının önünde birikmiş idi. Hiç kimse içeri girmeğe cesaret edemiyordu, yalnız büyük amcalarımdan biri onun yatağının yanında, başını okşıyarak

tatlı olmasına dikkat edilen bir sesle iztırap çeken bir hasta çocuğa söylercesine hitap ederek, onun sükûn bulmasına çalışıyordu.

Hatıramda o kadar sıhhat ve tamamiyet var ki bugün o manzarayı bütün çizgilerile, en küçük tafsilâtına kadar, tersim etmek bence mümkündür. Kapıda birikmiş başların merak ve endişesi, irili ufaklı çehrelerin hayreti ve korkusu, ötede, yatağın yanında büyük amcanın bu vesile ile ifa olunan vazifenin ehemmiyet ve azemetinden mütevellit, haddinden fazla ciddî ve sun'î hali hattâ sesinin acip bir kudrete hitap ediyormuşcasına, biraz tantanalı, biraz tekellüflü nağmeleri, bütün bu şeyler tamamile zihnimin içindedir: sonra, hepsinden ziyade dadımın hali...

Başından yemenisi düşmüş, saçlarının örgüleri çözülmüş, bu kıvırcık ve sert yüne benzeyen şeyler başının üstünde, sanki henüz hamamdan çıkmışcasına kabarmış, ona kudurgan bir Afrika cengâverinin taşkın vahşetini vermişti. Gözlerini görüyorum: Bunlar Dilhoş dadının bana daima içinden gülen gözleri değildi. Onlar bu dakikada kanla bulanmış ve tasavvur olunamıyacak bir genişleme ile irileşmiş, sanki hemen bir tarafa atılmak, karşısındakileri parçalamak isteyen bir yırtıcılık heyecanile daireleri içinde korkunç bir mânâ almıştı. Yatağının içinde diz üstü oturuyor, hiç kimseyi tanımıyarak etrafına ayrı ayrı bakıyor, kilitlenmiş dişlerinin arasından yarı Türkce yarı Afnuca belki de gayri mevcut, başka bir âleme âit bir lisanla bir şeyler söyliyor ve bütün vucudu içinden kaynıyan bir buhar ile titreyerek bir kazan halinde her zerresile ihtizaz ediyordu.

Ben evin içinde zaten Borusu tutanlardan, Godyelerden, Rüküşlerden bahsedildiğine pek çok defalar müsadif olmuş, hattâ kaç kere İzmirin Kadife kalesi eteklerinde borulu zencilerin dana şenliklerinde bulunarak iyi saatte olsunların türlü garip hikâyelerini dinlemiştim; fakat hiç bir zaman borusu üstünde kimseyi görmemiştim. O vakitler zihnimde bu asabî illetin tezahürleri tabiat fevkinde bir garibenin esrar ile dolu muamması hükmünde idi ve birinci defa olarak bu manzaraya kendi dadımda, o kadar sevilen ve beni o kadar seven, bu vücutta şahit oluyordum.

Birden bütün mevcudiyetimi sarsan ruhî bir sar'a ile bacaklrımın gevşediğine dikkat ettim, hemen oraya yığılıverecekmişcesine sallandım ve zapt olunamıyan bir hamle ile kalabalığın arasından yol bularak odaya daldım; iki adımda onun yatağına kadar, büyük amcanın yanıbaşına, ilerledim. Fakat yalnız oraya kadar... Başka bir vesile, meselâ alelâde bir hastalık vesilesile olsaydı, ta kucağına kadar atılmaktan beni hiçbir kimse menedemiyeceği bu vücudün karşısında, daha ileriye bir hamle göstermeğe gayri muktedir, mıhlandım kaldım. Onda öyle bir fevkalâdelik, hüviyetini tebdil eden, bütün mevcudiyetinin ifadesine başkalık veren öyle bir hâl vardı ki o dakikada bu soluyan, homurdanan, garip kelimelerle kilitlenmiş ağzından etrafa hiddet ve infial püsküren, sonra zincirlere vurulmuş kudurgan bir hayvan tavrıyle her zerresinde başka bir ra'şe titreyen vücut hakikaten Dilhoş dadım mıydı, yoksa uzaktan onu andıran başka bir mahlûk miydi, bilmiyorum. Yalnız his-

sediyordum ki birden onunla aramda bağteten yer yarılmış ve bir uçurumun derinlikleri açılmıştı. Ona merbutiyetin yalnız sıcaklıkları bu muzlim kuyunun içine akıp giderken bir yandan da oradan gelen soğuk bir nefes, biraz ölümün, biraz maverayı tabiatin, insana haşyet ve zülmetten müterekkip bir sersemlik veren nefesi bütün vücudumdan soğuk ter katreleri fışkırtıyordu.

O da beni tanımadı, hep o bulanık gözleri benden de kayarak, üzerimde hiç titremeden, irgilmeden etrafı, belki bizce görülemiyen bir âlemin sırlarını istiknah eden cevvaliyetile, dolaştı durdu. Zaten o şimdi büyük amcamın suallerine kendisinin Dilhoş dadı olmadığından dem vuran cevaplarla mukabele ediyordu. Hakikaten temamile o da değildi; daha yüksek, daha büyük, daha şişman biriydi; hattâ galiba bir erkekti. O da bilmem nerenin bir şehzadesi olduğundan, ve, bütün dünyayı tarac edeceğinden bahsediyordu.

Birdenbire bütün evi sarsan bir sayha ile köpürdü ve müteakiben yatağının üstüne, sanki baş aşağı bir kuyuya düşercesine, yıkıldı.

Bu esnada bir el, annemin eli, beni yakamdan tuttu ve çekip, zaten bu manzaradan artık uzak olmak için bir işarete muntazır olan vücuda mukavemetten âciz inkiyadile aldı götürdü.

Bu günden itibaren Dilhoş dadıyla ben biribirimizden mânen ayrılmış olduk.

Dilhoş Dadı

— 3 —

Veda rasimesi

Borulu olduğuna karar verildikten sonra onun zaten bana nisbeti sebebile herkesçe tanılmış olan kadrine ve itibarına daha bir başkalık inzimam etmiş oldu. Efendilerin, hanımların bile ona hitap eden seslerinde mültezem bir yumuşaklık, etrafında dolaşan irili ufaklı ev halkında yarım daire çizen bir saygılık vardı. Bu, belki de tamamile bir saygıdan ziyade bir fevkalâdelikten ürken, çekinen bir haşyetti. Her halde benim çocukluğumun üzerinde uyanan tesir esas terkibatında herşeyden ziyade korku ile tasavvuru kabil olan bir şeydi. Bunu kimseye itiraf etmiyordum: İnsanların merî ve tabiî hayattan başka bir âlemle münasebeti haiz olamıyacaklarına karar vermiş bir felsefe sahibi sıfatile, bu felsefenin metanetine karşı itimadımın gevşekliğine hariçte şüphe husule getirebilecek her türlü tezahürattan kemali itina ile kaçınıyordum. Maamafih tamamile müsterih, tamamile âsude miydim? Elbette değil. İtiraf etmekte iztırar hasıl olan bir hakikat vardı: Dihoş dadı borulu idi, demek Dilhoş dadı herkesten başka türlü idi.

Başımı yastığa koyupta yorganımı çekerek yata-

ğımda büzülünce, derin ve sakin bir uykuya başlamak hüsnü niyetile sıkı sıkı, hattâ lüzumundan fazla sıkı, kapanan gözlerimin içinde, onun etrafında “acaba yine mi ?„ diye soruşturan bir sualin helecan titremesile muhat hayalini görürdüm.

Evin asıl binasından ayrı, bahçenin bir köşesinde mebni, bahçe ile ayni seviyede üç odadan mürekkep bir daire vardı ki burası onunla bana tahsis olunmuştu. Odalardan en büyüğü bir çalışma odasıydı. Eğer mektep kitaplarile uçurtma takımlarını, şuradan burdan kesilerek duvarlara yapıştırılmış resimleri, ve haftada bir gece bütün komşu çocuklarının gürültülü oyunlarını saklayan bu odaya şu ciddiyete delâlet eden ünvanı vermek caiz ise... Bu odadan sonra benim ve onun yatak odalarımız; daha sonra... evet, daga sonra? Hâlâ bugün küçük bir örperme duymaksızın hayalimi daha sonrasına sevk edemiyorum. Odaların önünden bir camekâna müntehi dar bir dehlizden geçilirdi ve o camekândan itibaren bir taş merdiven, karanlık, uzun, dar ve dik bir taş merdiven başlardı ki daima güneşin vücudundan bihaber havasında türlü garip gölgeler dolaşan bir bodruma inerdi.

İnerdi, inerdi ve her basamağında bacaklarıma biraz daha gevşeklik, gözlerime karanlıkları daha siyah ve daha dolu gösteren bir ürkeklik vererek, indikçe, asla, asla bitmiyecek zanolunurdu.

Bu bodrumun bu kadar derinliğine sebep evin köşesinden başlayan yokuşun bu noktaya kadar pek dik bir meyil takip etmesinden ibaretti. İnerdim, inerdim; göğsümde ufak bir tutuklukla, etraftan ka-

ranlıkları yarıp bana yapışacak pençelere intizar eden cildimde soğuk bir titreyişle, inerken hep yokuşa açılan demir kapının aralıklarından iki beyaz çizginin birân evvel belirmesine sabırsızlanan bir tereddütle adımlarımı atardım; nihayet oradan bana gülümseyen, günü, sokağı, bu korkunç hayallerle terleyen kara divarları delerek bana hayatı, mevcudiyeti tebşir eden ziya çizgisini görünce, ancak o vakit ölümle temas ediyor olmak vehmini veren karanlıkların haşyetinden sıyrılarak, birden göğsüme taze havalar dolduran bir şetaretle koşa koşa atılır, kapıya yapışırdım.

Burada da iki oda vardı; daha sahih bir tabir ile, yokuşa küçük bir penceresi olan bahçıvana mahsus bir oda ile onun yanında, tamamile penceredeh mahrum, içine hiçbir zaman girilmeyen bir mahzen vardı. Ve bunların tavanı o kadar yüksek, o kadar yüksek idi ki... Çocukluk hatıralarını daima tefrıt eden bir mubaleğa hissi ile bugün onları birer derin zindan şeklinde görüyorum.

Bir perşembe akşamı, mutat veçhile, refiklerim takım takım bana geliyorlardı; aşağıdan Ömer ağa onlara kapıyı açıp fener gösterdikçe yukarıdan Dilhoş dadı istikbal ediyordu. Her odaya giren bana: "Aşağıda bir koku var!..„ dedi, ve herbiri bu kokuya ayrı ayrı birer ad koydular: "Karanfil, tarçın, kakule, günlük, üzerlik...„ İçlerinden biri: "Tütsü kokusu!..„ dedi. "Tütsü nedir?„ diye sordum. "Borulu arapların tütsüsünü bilmez misin? dedi; periler için, cinler için yaktıkları tütsü, iyi saatte olsunları davet için kullandıkları tütsü...„

Yüzümün yanmasından anladım ki kıp kırmızı olmuşum; mühim bir aile sırrı, gayet gizli bir ayıp meydana çıkıvermişcesine herşeyden evvel utanmışdım. Bir dakika sonra, yüzümden geçen soğuk bir rüzgâr ile anladım ki sapsarı oluyuorum. Utanmak hissi zail olduktan sonra, evet, artık bugün itiraf edebilirim, beni korkmak hissi istilâ ediyordu.

O zamana kadar dadımın borusundan hiç kimseye bahsetmemiştim. Refiklerimin getirdiği bu tütsü haberi üzerine dilimin ucuna kadar geldi, sonra birden bunu saklamağa lüzum görerek yutkundum, galiba bana fazla dikkat eden biri sarih bir sual ile anlamak istedi: — Evde borulu arap olmasın. Belkide Dilhoş dadıdır; dedi. Cesurane ve daha ziyade ısrara imkân bırakmıyan bir katiyetle yalan söyledim: — Hayır, dedim; asla...

Bu gece geç vakte kadar yeğâne müsahebe mevzuu cinlere, perilere, geceleri görünen hayaletlere, mezarlıklarda dolaşan cadılara, kedi şekline girerek damlarda gezen habis ervaha, karanlıklarda uluyan köpek suretinde cehennem azabına mahkûm şeyatine, tehi olmıyan evlere, sihirbazlara dairdi; ve hep söz dönüp dolaşıp borululara, onların ayinlerine, godyalara, davetlere intikal ediyor, herkes bir nebze daha esrar ile dolu ve korku getiren tafsilât ilâve ederek nihayet neticede borulular hakikatlar âlemile insanlardan saklanan gizli âlemler arasında yaşayan, kısmen insan, kısmen cin, müthiş bir cemiyet mahiyet ve garabetini alıyordu.

Bu bahis zemini üzerinde herkesin sonsuz sayısız bir hatıra silsilesi vardı. Nadiren işidilen bu korkunç

şeyleri, ekseriyet üzere görülmüş vak'alar suretinde nakledileu bu acayip hikâyeleri ben, dudaklarımda donan bir tebessümle, kalbimde burkulan bir düğümle dinliyordum. Doğrudan doğruya tekzibi zerafete mugayir sayan fakat az çok meydana vurulmuş bir şüphe mânasını da hakikate karşı bir borç hükmünde telâkkî eyliyen bir vaziyette idim, fakat bu müphem vaziyet asıl zihinde çalkanan fikirlerle sadık bir mutabekat gösteriyor mıydı ? Bu, pek belli değildi. Zihnimin içinde yalnız bir cümle muttarit darbelerle tekerrür ediyordu : — Dilhoş dadı cinleri davet ediyor!.. Ve artık ben de burnumda bütün isimleri sayılan şeylerin kokularını duyuyordum. Şimdi bu kokular, tavanları, divarları delen bir burgu kuvvetile geliyor, beni buluyor, zihnimin içinde tekerrür eden o cümlenin üzerinde oynayan bir bulut halinde süzüle süzüle uçuyordu. Bir aralık bir bahane icat ederek odadan çıktım. Dilhoş dadının odasına uğradım. Orada yoktu. Onu bulmak mümkün olan yerlere uğradım, gûya kendisinden bir şey istemek maksadile onu soruşturdum : — Uyumuştur !. dediler, "Yatağında yok!..„ diyemedim, fakat tamamile kanaat hâsıl ettim o, aşağıda, bodrumda, pencereden, ziyadan, hayattan mahrum odada idi, ve kimbilir nasıl garip bir âyinin merasimi arasında tütsüler vererek cinleri davet ediyordu.

Bu geceden sonra onunla aramızda gün geçtikçe genişliyen bir mesafe peyda oldu. Bende de bir merak vardı : O odaya bir kerre bakmak... Daha ertesi sabah bu merakı tatmin etmek istemiştim, fakat oda kilitliydi.

Yalnız benimle onun arasında değil onunla hayat arasında da bir mesafe açılıyor ve bu mesafe daima daha ziyade vuzuh kespeden bir genişlik alıyordu.

Onun evde, omuzlarını kabartarak, beyazı gittikçe donuklaşan gözleri ufkî bir hat üzerine dikilmiş, başkalarına görünmeyen bir âleme bakıyorcasına, etrafa lâkayt, âdeta kendisini ihata eden hayattan bihaber, sanki ayakları yere basmıyormuş hissini veren bir hiffetle yürüyüşü vardi ki bütün mevcudiyetini bir istiğrak ve vecd havasile kuşatır gibiydi. Öyle dakıkaları olurdu ki başının etrafında, nasârâ azizlerinin resimlerinde görüldüğü gibi, grizî bir halenin parlak dairesi titriyor zannını verirdi.

Ve günden güne yanaklarının kemikleri daha çıkıyor, gözlerinin donuk beyazına bir sarılık geliyor, açık siyah renginin cilâsı paslanıyordu.

Tütsü kokusu küçük dairenin odalarından eksilmiyordu. Onun ortadan silinip aşağıda, zindan odada itikâfı her kesce kabul edilmiş bir kaide oluyordu. Hattâ bodrumun kapısı iki de bir de açılır, ve yukarı kimse çıkmazdı. Sonraları anladımki Dilhoş dadı hariçten godyalarla, borulularla münasebete girişmişti, ve bir gün evin en eski çıraklarından biri sureti mahsusada gelerek: — İşin önünü almazsanız Dilhoşun başına koyacak bir yemenisi, arkasına giyecek bir gömleği kalmayacak: hep iyi saatte olsunlara gidecek... demişti.

İşin önünü almak; faka nasıl? Evde bu bir mesele olmuştu. Ona talıp zuhur etti, bir ev vaad olundu, bir münasip vasıta ile düğün tafsilâtı verdirildi; yanaklarına yapıştırma, başına taç konacak, düğün

evinde oturacağı sedirin üstüne askı yapılacaktı... Hattâ talip olan genç, bir bahane ile Ömer ağaya yardıma getirildi, ve ona gösterildi.

Dilhoş dadı yalnız bir cevap veriyordu: —"Ben zaten gelin oldum..." Mesele bir türlü hal olunamıyordu, insanların halledemedikleri bu mesleyi kader halletti. Bir müddettenberi onda kuru bir öksürük vardı, evvelâ buna ehemiyet veren olmamıştı. Evin tabibi bunu tesadüfen fark etti: — Evde bir gün bile durmak caiz değil, hele çocuktan behemehal ayrılacak; dedi.

Bir gün hava tebdili bahanesile onu Bozyakada bir fakir aileye gönderdiler, o tam bir teslimiyetle, bir itiarz kelimesi bile serdetmiyerek yalnız bir bohça aldı ve gitti.

Burada itiraf olunacak bana ait iki günah var: Birincisi dadımdan ayrılmış olmak acısına rağmen, o acının daha altında gizli bir noktada bir karanlık memnuniyet. İkincisi, nihayet bir anahtar uydurarak zindan odayı ziyaret. Bu ziyarette yalnız da değildim, buna cesaret edemezdim. ev halkı hemen hep birden benimle beraberdi.

Oda açılıpta fenerin titrek ziyası derin karanlığın içinden uyanınca gördük ki bütün dıvarları kumaşlarla, yemenilerle, ipek bohçalarla kaplanmış idi; yere beyaz bir örtü serilmiş ve etrafına minderler dizilmişti. Ortada, üstünde bir buhurdan ve iki şamdanla, bir küçük iskemle vardı. Yalnız o kadar, bir de, keskin bir tütsü kokusu vardı.

Ne kadar zaman geçti, bilmiyorum, bir gün: — Dilhoş ağırlaşmış, gureba hastahanesine naklolundu!

dediler, diğer bir gün bana: “Yarın mektep yok, Dilhoş dadına gideceksin!...„ emrini verdiler.

O gece, sabaha kadar, uykumun içinde onu hep odasında bir yandan şamdanları yakıyor, bir yandan buhurdana tütsü koyuyor, sonra etrafında cinlerle el ele tutuşarak, oynuyor gördum.

Ertesi gün, beni eve müteallik bir kadınla beraber hastahaneye gönderdiler. Kadın ayakta, ben bir iskemlede, yatağın kenarında bir müddet durduk. Ona gönderilmiş selâmlar vardı: Birer birer, isimlerle selâmların her tebliğinde, o hiç bir kelime söylemiyerek, geniş geniş soludukça kabaran omuzlarının üstünde bir atkı, dudakları âdeta beyaz ve kavruk, gözleri sisli bir şişe kadar donuk, bir bana bir kadına bakarak, söylenen şeyleri anlayıp anlamadığına hüküm verdirmiyen lâkayt bir sima ile dinledi, dinledi... Sonra öne dogru eğildi, boğuk boğuk öksürdü, öksürdü, ciğerleri sökülmüşcesine bir ıztırap içinde dinleniyor zannolundu. Başını kaldırmadı. Bu, ne kadar sürdü? uzun saatler geçmiş zan ediyordum, istimdat edercesine kadına bakıyordum ve bütün cehtime rağmen dadıma söyliyecek bir söz bulamiyordum.

Nihayet o yavaşca başını kaldırdı, ve birden bana bakarak: — Haniya bizim bir çocuğumuz vardı, o nerede ?.. dedi.

Kendi kendime: “Dilhoş dadı beni tanımıyor!„ dedim. Sonra başını yastığa attı ve elile bize işaret ederek “Artık istemem, gidiniz!..„ demek istedi.

Bir kaç gün sonra o vefat edince: “Biçare beni tanımamıştı!..„ dedim, lâkin bu hüküm yavaş yavaş

tezelzüle uğradı ve bu güne kadar artan bir şüphe ile kendi kendime soruyorum: "Beni tanımamıştı, acaba öyle mi? Yoksa kendisine hiyanet eden muhabbetime karşı ölüm dakikasına kadar onu tazip eden bir kinin sitemini ifade ederek bana bir ceza mı tayin etmek istemişti?..

Mayıs Pazarı

Mayıs Pazarı

Bu Mayıs pazarının sabahındanberi şişko Katinanın kırk beşlik yüreğinde çoktanberi ölmüş zannolunan damarlarını, paslanmış kıyas edilen emellerini birdenbire titretip dirilten, birer birer cilâlayıp parlatan bir gençlik havası esmeğe başlamıştı. Garip bir gıcıklanışla, matem esvabının içinde, genç yaşındanberi ona Hondri lakabini kazandıran yağ tabakalarının altında, uyanılmıyacak derin bir uyku ile dururken, bilinemez nasıl, galiba bu Mayıs pazarının ılık güneşinde taşan canlılıkla, o eski Katina titremiş, bütün vücudünün zerrelerinde bin eğlence ve neş'e hâtırası uyuyan bu kadının ölmüş emelleri bu bahar havasından hisselerini almak sevdasile sanki topraklarından silkinip kalkmıştı.

Bu sabah, gene, her pazar sabahı gibi, mükellef matem esvabını giymiş, çehresinin yorgun ifadesini silerek garip bir gençlik veren siyah duvağı başında, parmaklarının arasında dua kitabile kiliseye giderek iki saat, hayatının en büyük acısı olan matem hâtıralarının siyah bulutları içinde gömülmek istemişti. Fakat işte altı aydanberi devam eden bu matem vecdinde bugün sanki bir hararet eksikliği, üşümeğe istidat kesbetmiş denecek birşey vardı.

Elinde dua kitabı, dizüstü, başı önünde, hep

ona müteallik hâtıralara fikrini ve hissini vakfetmeğe çalışmıştı. Onunle sekiz sene süren aşk hayatı. ilk defa bir Karnaval gecesi Odeon balosunda başlıyan münasebet, sonra haftada iki defa Misk sokağında o açık mavi atlas döşeli odada geçirilen geceler, daha sonra Yeniçarşıda alınan bu evde münhasıran ona, evet, tam bir sadakatle ancak, münferiden, ona tahsis olunmuş seneler, birer birer bütün küçük hâtıralarile, ufak tefek vak'alarile Katinanın bugün de zihnine uğramış, orada mutaden buldukları hüsnü kabulden bugün de hisse almak hevesile. alışık birer zair tekellüfsüzlüğüle gûya hâtırasının kapısını açmışlardı; fakat bugün kapı nasılsa kolaylıkla açılmamış, zairlere yol vermekte az çok bir teahhür göstermişti. Sanki onları oturtacak yer bulmakta zorluk çekiyormuşcasına nazikâne telâşlar altında tamamile gizlenemiyen bir sıkıntı var gibiydi. Çünkü bugün şişko Katinanın zihnini cevelângâh ittihaz edinen zairler yalnız o sekiz senelik aşk ve garam hayatının tatlı hâtıralarından ibaret değildi; bunların arasına. hüsnü kabule mazhar olacaklarından pek te emin olmıyan misafirler de karışmıştı ki evvelâ kapıya muhteriz darbeciklerle vurarak yalız aralıktan başlarını uzatmakla iktifa etmiş, sonra cesaretlenerek birer birer, daha sonra takım takım, küçükler büyükleri çağırarak, etrafı istilâ etmişlerdi. Bugün bunlar Katinanın, dinlememek, seslerini işitmemek için nevmidane uğraşışlarına rağmen o kadar yüksek söylemişler, o kadar gürültüler yapmışlardı ki zihninin içinde büyük bir fırtınanın sağanakları, boraları, şimşekleri boşanıp tutuşmuş gibi bir perişanlık vardı.

Öteden âşikane istiğraklar içinde dudakları kilitliyen buselerin, gene böyle bir Mayıs pazarı Burğazda yapılmış bir seyranın, onun isim günü akşamı Yani birahanesinin üst katında iki mahrem dostla içilmiş şampanyaların, bu yüzlerce lâtif hâtıraların rakîk sesleri beraber geçirilen tatlı saatleri ihtar ederken, diğerleri, bugün gürültü yapmıya nasılsa fırsat bulan hâin sesler, hep bir ağızdan, sanki sedaların kuvvetini tefrıt eden bir boru ile beyninin içine nahoş şeyler üfürüyorlardı. Matemse, pekâlâ, işte altı ay kâfi değil miydi? Bütün kış ne tiyatro, ne balo, ve ne birşey!.. Hattâ bu, biraz fazla idi bile... Sonra o, bu kadar mateme pek te lâyık mıydı? O, Katinayı hiçbir zaman kendisi için, tamamile kendisi için sevmemişti. Ev Katinanındı, hattâ üzerine giydirilen şeyler, cebine konulan liralar, hepsi, hepsi bugün toprağın altında çürüyen tabuta kadar hepsi Katinanındı. Şu halde? Fazla olarak türlü tahakkümler, istibdatlar, hiçten çıkarılan kavgalar, yüksekten inen tahkirler, ve, hususile, hiyanetler... Bir kere hizmetçisile onu kendi yatağında bulmamış mıydı? İki sene evvel Fransız tiyatrosuna gelen operet kumpanyasının artistlerine ikinci katı verdikleri zaman o kaltakların peşinden ayırabilmiş miydi? Bir gece hasta kızkardeşine götürmek üzre ondan para alıp savuşmuşken ertesi gün imzasız bir mektupla o geceyi rakibesi Artemisia ile geçirdiğinden haberdar edilmemiş miydi?

Hele son zamanlarda artık hayat tahammül olunamaz bir işkence haline girmişti. Günden güne ifrata varan mütalebeleri, ikide birde heder olup gi-

den gençliğinden, onun sevdası uğruna iş işliyemediğinden, meslekini, istikbalini hep onun için feda ettiğinden, daima Katinayı mes'ul tutarak öyle şikâyetleri vardı ki bazan bu iki sevdalıyı tokatla meseleyi halletmeğe kadar sevkederdi.

Kendisinin fedakârlıklarına karşı hiçbir zaman minnettarlık göstermiş miydi? Biçare Katina onunla beraber yaşamak için karar verdiği zaman namus ve iffet hayatına avdet etmek için yalnız bir çare bulmuştu. Satıp savmak, bütün küpelerini, bileziklerini, yüzüklerini satarak, o zamana kadar birer birer biriktirilmiş, âtisini düşünür kokot ihtiyatkârlıklarile artırılmış paralarile birleştirerek bu evi almak, henüz kırkına varmadan, henüz genç, henüz Beyoğlunun, Taksim bahçesinin, kış balolarının en parlak bir yıldızı iken herşeyden, eğlencelerden, muaşakalardan, gece âlemlerinden, seyranlardan, bütün çılgınlıklardan vazgeçerek, gelmiş, bu evin aşağı katında oturup yukarı katların kirasile geçinmeğe ancak onun için, ona vücut ve hayatını vakfetmek için karar vermişti.

O zaman herkes buna nasıl şaşmıştı!.. Şaşmıyan yalnız o idi. Hiçbir dakika olmamıştı ki ona teşekküre benzer bir kelime söylemiş, bir minnettar halile bakmış olsun.

Şişko Katina, elinde dua kitabı, başı hep önünde, şimdi zihninin içinden geçen bu müz'iç hâtıralar arasında onun bir teşekkürünü, bir minnettar bakışını bulamıyarak, arıyordu. Ve içinden bir ses yükselerek: "Mademki öyle, diyordu; bu matem ne için? Altı ay, pekâlâ, bunu anlarım; hiç olmazsa

halka karşı, pek güzel!.. Fakat daha ziyadesi, fazla.. Evet, değil mi Katinacığım, benim güzel Katinacığım? Düşün bir kere, sen sonuna kadar böyle kalabilir misin? Evinin üst katlarını oda oda kiraya vererek onlardan alınan para ile yaşamağa katlanmış bir kokot eskisi sıfatına riza gösterebilir misin? Sen hâlâ güzel, hâlâ gençsin. Evet, hâlâ genç! Kırk beş vakıa öyle, fakat otuz beşinden ziyade görünüyor musun? Bugün sabahleyin o baygın kara gözlerinle aynanda kendi kendine sen de itiraf etmiyor muydun ki ancak otuz beşinden ziyade göstermiyorsun? O halde?.. Düşün, yavrum, senin önünde daha ne zevklı seneler, ne safalı günler var! Yetişir ki sen bu siyah şeyleri üzerinden atıp gene eski Katina, şu sekiz sene evveline gelinciye kadar Beyoğlunun en şakrak zevklerinden biri olan Şişko Katina olmıya razı olasın.„

Katina bu sesi işitmemek için gözlerini kapıyor ve ezber bildiği duaları okuyarak, o müz'iç hâtıralara rağmen, zihnine hücum eden bu hâin misafirlerin iğvalarını, sekiz senelik sevda hayatına sadık kalmak istiyen kavi bir azimle yenmiye çalışıyordu.

Kilisede bugün dua bitince Katina şu nefsî mücadeleden galibiyet ve mağlûbiyeti belli olmayan bir maneviyetle çıktı. Elinde kitabile, biraz kuvvet bulmak için Beyoğlunun kalabalığına, bu kilise dönüşünün izdiham dalgalarına karıştı; Eve mümkün mertebe geç avdet etmek, matemine sadık kaldığından tamamile emin olmadıkça yalnızlığına dönmemek istiyordu.

Bugün gündüz uykusu, yatağının içinde çırpına-

rak, saatlerle sürdü. Üç karışık rüya gördü. ve bu rüyaların üçünde de sevdasının tatlı ve acı hâtıraları cenk etti. Uyku daha sürebilirdi, eğer aşçı Eleni, hanımının bu sonu gelmeyen uykusundan nihayet sabırsızlanarak, oda kapısını mümkün olduğu kadar gürültü ile açmamış olsaydı...

Şişkin gözlerile, gömleğinden dışarı fırlayan göğsünün dolgunluklarile yatağında doğrularak homurdandı. Eleni izin almağa geliyordu. Nişanlısı gelmiş bir saatten beri bekliyordu. Beraber gezmeğe gideceklerdi. Zaten evde hiç kimse kalmamıştı. En yukarı katta oturan İtalyan aile - bu, piyano hocalığı eden babadan, evde bir yandan şapka tamir edip bir yandan ev işine bakan valideden, biri bir mağazada, ikincisi bir terzi evinde, üçüncüsü her yerde çalışan üç kızdan müteşekkil bir aile idi - karşılarındaki odada oturan rıhtım memurile metresi, hep beraber, ta sabahtan nevale dolu sepetlerle çıkmışlardı. İkinci katta oturan Romanyalı artistle Macar kokot, o haniya Galatada babasından kalan hanı satıyormuş dedikleri beyle beraber Maslağa gitmişlerdi. Gece de gelmiyeceklermiş... Birinci katı dört odasile işgal eden madmazel Lida, ihtiyar doktorun kapatması, o güzel ince Leh kızı da hizmetçisine izin verdikten sonra doktorla beraber bu gece Adada kalmak için bir saat evvel çıkmış idi. Vâkıa hanımı sade kapıcı Lambo ile yalnız kalacaktı amma Eleninin de şimdi nişanlısı bekliyordu, eğer izin verirse onlarda gideceklerdi.

Katina sadece: “ Gidiniz!.. „ dedi.

Saatlerce yatağının içinde yuvarlandı, gerindi,

esnedi, bir aralık okadar sevdiği Türkçe şarkılardan birini mırıldanacak oldu, ancak kendi işidecek bir sesle söylüyordu. Birdenbire nakaratın yarısında bunu mateme mugayir görerek sustu. Bir vakitler o güzel sesile ortalığı nasıl çınlatırdı! Gözlerinin baygın nigâhını süze süze okurken dinleyenleri adeta bayıltırdı. Ona usulsüz söylüyor, derlerdi; belki, ama canile söylerdi, sonra nasıl tiz bir sesi vardı. Kendisini kaybettiği zamanlar kaç kere sazı susturmuştu; çalgıcılar kemanlarını, utlarını bırakarak onu dinlerler, bravo! Katina derlerdi... Fakat artık bitmişti bunlar!

Yatağından atladı, orada iskemlenin üstünde demin arkasından çıkardığı matem esvabı, o siyah şeyler, yığılmış duruyordu. Penceresini açtı, parmaklığın önünde sardonya saksıları vardı, bak bu sabah bunları sulamağı unutmuştu. Kapısından seslendi: " Lambo! Su getir, çiçeklerim kuruyacak...„

Lambo, dört ay evvel tutulan bu genç hırvat, biraz çiçek bozuğu, şaşıca gözlü, yirmi iki yaşında inanılamıyacak derecede iri herif, elinde su kovasile içeri girince henüz çıplak omuzlarına atkısını almağa vakit bulamamış olan Katina birden kızdı, hiddetle ve azemetle yüzüne haykırdı: " Sana bin kere tenbih etmedim mi? dedi; niçin böyle izin almadan giriyorsun?..„ Lambo sesini çıkarmıyor; şaşıca gözile, yılışıyor mu eğleniyor mu farkedilemiyen bir mana ile gülümsüyordu. Bu herifin o tuhaf gözile öyle bir eğri bakışı vardı ki çıplak yerlerinin üzerinden akarken ısırırcasına garip bir tesiri oluyordu.

Çiçeklerini suladıktan sonra penceresinin yanına

oturdu. Bugün hep düşünceliydi, ve uzun uzun, yekdiğerini müteakip sigara içerek, düşündü. Düşündükçe bütün hüviyetini bir sıtma sarıyordu. Hiç şüphe yok, bugün başka türlü idi. Zihninin içinde müziç bir fikrin tırmalıyan tırnakları derin izler yaparak sanki onu kaşıyordu.

Penceresinin önünden tek tük geçenler oluyordu; Bunlarla meşgul olmak, kadınların kıyafetlerile oyalanmak istedi; birden yerinde doğruldu. İşte Artemisia geçiyordu, kendisinden dört ev aşağıda oturan Artemisia, ellilik, İşkembe karı, halâ süslenmekten utanmıyarak, lâternacılıktan yetişme dostile beraber sokağa çıkmaktan sıkılmıyarak, penbe, kolları yarı açık bir esvapla ve onun önünden geçerken eski rekabetleri hatıra getiren mağrur bir göz süzüşle, o, geçince artık katinanın son mukavemeti sönmüş oldu, birden ayağa kalktı. Kapıyı açarak seslendi: — Lambo! Gel, bana yardım et, be adam !..

O zaman Lambo geldi. Katina hep o halde, yarı çıplaktı; fakat bu defa kızmadı, iri genç hırvatın eğri gözüne maruz kalan çıplaklıkları üşümedi, telâşa lüzum görmedi. Dolabını açtı, en şık elbiselerinden birini çekti, bir muayeneden geçirdi. Geçen yazın modasına göre yapılan bunu giyilemiyecek dercede eskimiş bulmadı. Saç maşasını Lâmboya verdi, ispirto lambasını göstererek: — Sen ısıtır, bana verirsın! dedi.

Ve gerdanile ensesi çıplak, bütün bu açık gömleginden taşan yağlı et tabakalarını Lambonun gittikçe eğrileşen gözlerine sere sere, boş evin fesat ilka eden havasında, tarandı, saçlarını kıvırdı, giyindi,

korsasını ona sıktırırken: " Daha sık!" diyordu. Bir aralık şerit koptu, Katina Lambonun üzerine yıkılıverdi. O, iri ellerile bu şişman vücudü zaptetti.

Artık sıra kendi kendine yapılabilecek işlere gelince: — Haydi, Lambo! Sen de hazırlan, beraber gideceğiz. Sen bir taksi getir... dedi.

Lambo önde, o geride kurularak yokuşu çıktılar. Taksime kadar gittiler, Katina " ileri!" işaretile Şişliyi gösterdi. Oradan bir hamlede Büyükdere yolunu tuttular. Katina göğsünü taze hava ile doldurarak, şu matem esvabını atmış olduğundan derin bir hafiflikle: " Oh!.. " diyordu.

İstinyeye aktılar, Sarıyere kadar uzandılar, buradan pek hoşlanmadı, " dönelim!" dedi. Bir aralık Maslakta kalmak istedi, sonra canı saz dinlemek istedi. Hatırına geldi ki Küçük Çiflikte çalgı var. Oraya kadar çektirdi, hesabı gördü, Lambo arkasında bahçeye girdi, bir masaya yerleşti, biraz ötede bir başka masaya da Lamboyu oturttu.

Kendisine bir şişe rakı ile mezeler ısmarladı, ve ötede saz: " Memo!.. Memo!.. Canım Memo!.. " nidalarile havayı öttürürken Hondri Katina en baygın gözlerile etrafında sevda arıyordu. Fakat işte saatlerden beri Şişlide, Büyükderede, şimdi de burada bahçenin bu kalabalığında o baygın gözler böyle süzüle süzüle dolaşmakla beraber bir cevap, biçare kırkbeşlik yüreğine bir parçe neşat ve inşirah verecek bir cevap almamıştı; yalnız Lambanun, o muannit, musır eğri bakışı onu takip ediyor, gelip gelip derisini tırmalıyordu. Bir aralık ona gülümsedi, sonra garsonu çağırdı, ona istakos salatasından

gönderdi; iki üç kadeh sonra, ötede yine Saz: "Durmadan günler geçer, aylar geçer görmem seni „ şarkısını sızlarken fıstıkçıyı çağırdı, kendine aldı, satıcıyı Lamboya da yolladı. Müşteriler yavaş yavaş dağılıyordu, yalnız akşamcılıkta devam edecekler kalıyordu ve hep şişko Katinanın baygın sürmeli gözleri cevap alamıyordu. Ötede iki garson, peşkirleri kollarının altında, bir ağaca dayanarak görüşüyorlar, bir ona bir de Lamboya bakarak gülümsüyorlardı. O bunu farketti, kızdı, elile onlara işaret ederek çağırdı. Biri koşarak geldi. O zaman dedi ki: — Baksana, palikarimu, söylermisin benim Lamboya? İsterse buraya gelsin!.

Lambo yerinden kalkarak onun yanına geldi, o zaman yan yana oturdular. Ona kendi elile bir rakı verdi, sonra o da mukabele etmek lâzım geldiğine hükmetti. Tekrar içtiler, mezeleri değiştirtiler; fıstık, tuzlu badem alındı; Katina artık coşuyordu; saza bira açtırdı. Onlar: —Madam ne ister? diye sordular.

O, eski hatıralarından birini seçti, saza kadar seslenerek: " Aşk ateşi sinemde yine şule feşandır „ dedi; ve saz seri bir çeviklikle Nihavende geçip şarkıya başlayınca o da yavaş bir sesle, artık Lambonun şaşı gözünden yılmıyarak, beraber mırıldandı.

Burada geciktiler. Artık hemen kimse kalmamıştı: — Gidelim mi? dedi. Kalktılar bir taksi çağırdılar. Binerken sordu: — Evde bu gece kimseler yok. Sen anahtarı aldın mıydı?

Yine eski yerine geçmeğe uğraşan Lambo: — Aldım dedi. Katina: — Artık gece oldu, yanıma gel Lambo! dedi.

Evin önünde durunca Lambo atladı. Anahtarı sokarak kapıyı açtı, Katina girdi. Demir kapı boş evin havası içinde gümleyerek kapandı, Lâmbo elektirik düğmesini arıyordu, bulamadı. Katina: — Yolu biliyoruz, karanlıkta da gideriz, diyordu.

O zaman, karanlıkta, ikisi de rakının gittikçe saran buharile sallanarak, Lambo düşmesin diye Katinanın dolgun vücudünü bir kolile kuşatıp yürümesine yardım ede ede, hanımla uşak, iki kadehdaş yolculuğile ağır ağır yürüdüler, ve Lambonun şaşı gözü, karanlıkları yararak hep eğri eğri katinaya çevriliyor; oda, şimdi bu boş evden, bu derin karanlıktan korkan bir sokulganlıkla kendisini daha ziyade teslimiyetle salıveriyordu.

Acı Sadaka

Acı Sadaka

Hastahanenin bahçeye bakan koğuşunda yatağı ta pencerenin yanına tesadüf etmişti. Bir gün evvel muayene eden Doktor artık birkaç gün sonra hastahaneden tamamile iyileşerek çıkabileceğini temin ederken onun dudaklarına kadar bir sual gelmiş: "Lâkin gözlerim? Gözlerimi bana tekrar vermiyecek misiniz?„ demek istemişti.

Bugün erkenden koğuşun bütün pencerelerini açmışlardı. Temmuz güneşinin sinesinden boşanan sefa verici sıcaklıkla tazelenmiş sabah havası, şu ölümün ve hayatın korkunç mücadele sahnesinde türlü hastalıkların zehrile dolu ağır havayı bir serin nefesle örtmeğe çalışıyordu. Hastahanenin ortasında yer yer gülümseyen yeşilliklerin, çiçeklerin sıcak solukları toplanarak, ıstırap iniltilerile dolu hasta yataklarına, şifa getiren bir hediye gibi, mebzuliyetle serpiliyordu.

Zehra çiçekleri meftuniyetle severdi, onun on sekiz yaşile çiçeklerin arasında bir karâbet rabıtası var gibiydi, onların nefesini duyarken gençliğinin bütün ihtisaslarını tefsir etmiş olurdu.

Şimdi, şu hastahane koğuşunda yatağının içinde arkasına koydukları yastığa dayanarak serin sabah havasının yüzüne kadar getirdiği kokuları hissederken

çiçek meftuniyeti tekrar canlanıyordu; yalnız birşeyden, bu isimden, çiçek isminden yüreğinde derin bir nefret vardı. Bir vakitler ağzının biraz kalınca dudaklarını hafifçe kaldırarak, küçük beyaz dişlerinin arasından sevgiyle çıkan bu kelime şimdi o müthiş illeti, vücudunu zehirli yaralarla örterek kazıyan, kemiren, yiyen çirkin şeyi ihtar ettiği için adeta bir düşman soğukluğu veriyordu.

İlk geceleri humma kâbusları arasında kandilin zaif ziyasile bir alay korkunç gölgeler şeklinde oynıyan şu yataklar etrafını alarak bir cin raksı gibi dönerken yorganın içine büzülür, görmemek için gözlerini kapar, yüzlerce noktasından kırmızı lekeler kabarmağa başlıyan vücudu ölüm korkusile titrerdi. Bu kırmızı şeyler, parmaklarını, bileklerini, yüzünü, bütün vücudunu bir ateş damlası gibi yakan bu kırmızı şeyler, bunlara mı çiçek denilmişti?

Bir gece yine etrafında o korkunç raks başlamış, o gittikçe darlaşan bu halkanın içinde boğulmak azabını duyarak şu hayallerden kurtulmak için gözlerini açmak istemişti; fakat gözlerinin üzerinde bir parmağın ağırlığını duydu. Yenilemez bir kuvvet göz kapaklarını gererek açılmasına mani oluyordu. Yalnız gözlerinin ucunda küçük bir ziya kayarak kirpiklerinin arasından etrafında dönen raks zincirinin gölgelerini farkediyordu..

Ertesi sabah uyandı, hayır, uyandığına zahip olarak gözlerini açmak istedi, gözleri açılmadı. Üzerine bir demir ağırlığile basan parmaklar o gece kâmilen inmiş, şimdi kirpiklerini birbirine yapıştırmış idi. İşte o sabahtanberi, günler — kimbilir ne kadar? Artık

hesabını bilmiyor! — günler geçiyor, Zehra hâlâ uyanamıyordu. Artık hastalığının acılarını, vücudunu zerre zerre yakıp kazıyan zehrin ıstıraplarını unutarak, muayene eden tabiplerden, kendisile meşgul olan hasta bakıcılardan, komşu yataklardan yalnız birşey sorardı: Gözlerim ne vakit açılacak?..

Bir gün doktor: — Artık iyi oluyorsun demişti. O bu sözün doğru olabileceğine inanmak için gözlerini açmağa çalıştı; artık o demir parmakların ağırlığı kalkmış, kirpikleri birbirinden biraz ayrılmıstı, hattâ gözlerinin içeride hareketini hissediyordu; fakat hâlâ o kalın karanlık devam ediyordu. Zehra basını sallıyor, kendi kendisini yiyerek soruyordu: İyi oluyor; belki, fakat gözler?...

İşte bu sabah yatağının içinde sıhhat sefasının parıltılarile dolmak için gözleri açılmağa çalışarak güneşin yavaş yavaş dizlerine kadar okşayıcı bir sıcaklıkla çıktığını hissettikçe Zehra bir gün evvel yine doktorun teminatını düşünüyordu. Evet "ona iyi oluyorsun!„ demişlerdi, fakat herşeyden ziyade gözlerile meşgul oldukları halde onlardan bahseden olmamıştı. Bu vücudun her tarafına ehemmiyet veriliyor yalnız gözleri için susuluyordu. Artık "iyi oldun!„ demelerini istemiyor, bundan ürküyordu; bunu temin etmek "artık iyi olabilecek başka yerin kalmadı„ demek gibiydi.

Zehra bunu hissediyor, fakat hissettiğine inanmamak istiyordu. O zaman, artık göremediği güneşin busesine gençliğinin harap olmuş çehresini uzattı. O güzel güneşin bundan sonra mahrumiyet matemini tutmak için karanlıklara boğulan gözlerini çevirdi,

düşündü. Nazarında, hayır gözlerinin ta gizli derinliğinde yavaş yavaş bir zulmet âleminin perdeleri sıyrılarak kalkıyor, orada da bir güneş, gittikçe zaiflayarak süzülen buzlu bir fanus içinde rüyalara mahsus bir güneş çıkıyor, bütün hatıraları birer birer tutuşarak şu bir türlü açılamıyan gözlerin içinde derunî bir dünya vücude geliyordu.

Geçmiş hayatını burada tekrar yaşadı:

Herşeyden evvel köyünü gördü: Dağın eteğine sığınmış kerpiçten evleri, yeşil kollarile yavaş yavaş havaları salladıkça çatıların üzerine gölgelerinin garip resimleri akseden ağaçları, tâ ileriye doğru uzanarak rüzgâr estikçe meçhul bir uzaklığa doğru kaçıyor görülen tarlalar deryasını, dağın yüksek sırtlarından erimiş bir gümüş gibi akan yolun üzerinde dağınık sürülerin avdetini, alçak bacanın üstüne sıçrayarak sabahleyin tepenin arkasından kocaman bir göz gibi bakan güneşe sarı gozlerini dikip selâm yollayan horozu gördü. Zehra bunların arasında ne kadar mes'ut idi! O vakit bu sırtlarda, şu sürülerin arkasında Bekirle beraber nasıl koşardı! İşte şimdi Zehra gözlerinin içinde perdeleri açılan bu âlemin o levhasını tam bir vuzuh ile görüyor, sonra birden bu hatıra zihninde kesiliyor, anî bir tebeddülle başka bir levha görüyordu: Bir gece - sıcak bir yaz gecesi - hepsi kulübenin önünde, çatının siperi altında uyuyorlardı. Zehra uykusunun arasında "Yangın var!.. Yangın var!..„ feryatları işiterek kalkmıştı. O zaman kırmızı bir gece gördü; dağlar, evler, ağaçlar, tarlalar göklerden boşanmış bir kızıl tufan altında üzerine kırmızı mürekkep dökülmüş bir levha şeklin-

de idi. Her yer yanıyor zannetmiş, "Yanıyoruz!..„ feryadile annesini babasını uyandırmıştı.

Etrafında feryatlar devam etmişti, bütün köy bu kırmızı ateş tufanı içinde uyanıyordu. Babası: "Harmanlar, harmanlar yanıyor!..„ diye atılmış, tâ uzakta ufkun bir tarafında patlayıveren bir yanardağ şeklinde semalara doğru uzun uzun sütunlarla kıvranarak çıkan yangına koşmuştu. Daha sonra Zehranın hayalinde başka bir levha, babasını kulübenin içinde elleri, yüzü yanmış, can çekişiyor gösteriyordu,

O zaman eve dayısı gelmişti, ve o günden itibaren Zehra için pek iyi bir hayat başlamış olmadı. Dayısından her vesile ile dayak yerdi, hele bir gün Bekirle çeşme başında konuşurken görerek okadar döğmüştü ki annesi elinden kurtarmağa muvaffak olamadığı için hüngür hüngür ağlamıştı.

Zehra bu hatıradan sonra gözlerinin içinde Bekiri gördü. Uzun boyile, açık alnıyle, geniş omuzlarile, ince bıyıklarile Bekir zihninde yükseldi. O ne kadar güzeldi!.. Hele bir gün askere gitmek için herkesle veda ettikten sonra Zehraya yaklaşarak: "Zehra istermisin? Sen benim nişanlım ol!..„ dediği zaman kızararak ne kadar güzelleşmişti!..

Zehra bu hayali istediği kadar, doya doya görmek için durdu. Onu kaçırmaktan korkarak yatağında bir hareket yapmaktan çekiniyordu. Mes'ut bir tebessüm dudaklarını açmağa başladı, o hayalin saadetile gülecekti, fakat sanki şu harap nikap altında bu çehreyi tanıyamıyarak tebessüm hemen silindi, Zehra iki ellerile yüzünü kapadı.

Şimdi parmaklarının altında bu delik deşik çeh-

renin harabisini hissederken zihninde bir genç kız, on sekiz yaşına mahsus ihtişamile çıkarak gûya ona tesliyet getiren bir kardeş gibi gülümsüyordu.

İşte bir gün annesini de kaybedince dayısının köyden getirip bu büyük şehirde bir eve hizmetçiliğe verdiği Zehra o idi; hayır Zehra o değildir; o Zehranın ölmüş bir kardeşiydi, asıl Zehra işte bugün ellerinin altında yüzlerce yaraların tahribile yıpranmış derisi parmaklarının ucunu tırmalıyan, kirpikleri dökülmüş, kaşları yeryer kopmuş, bir daha bu hazin güzellik harabesini görmemek için açılmamağa mahkûm gözleri karanlıklara boğulmuş sefil vücut idi.

Bir gün "Dayın gelmiş!..„ dediler, koluna girerek götürdüler, o: "Zehra, artık iyi olmuşsun, seni götüreceğim!..„ dedi. Bu dakikada dayısı hakkında her vakitten ziyade bir nefret duydu. Onun daima gizli bir şeytanet fikrile gülümsiyor görünen dudakları, ruhunun kirlerine müsaade etmemek için fıtratın haddinden ziyade küçük bıraktığı gözleri, hatırasında belirirken, bu adamı: "Seni götüreceğim!..„ sözünü o dudaklarla, o gözlerle tefsir ediyor zannetti. Götürecek, fakat nereye?.. Beklenen köye götüreceğini söylüyordu. Sesinde sahte bir eda vardı ki bunun yalan olduğuna şehadet ediyordu. Fakat Zehrayı düşündüren o değildi, artık saf havaya ihtiyacı günden güne artan ciğerleri bu ilâç kokularile. mesmum nefeslerle dolu havadan sıkılıyordu. Nereye gidecek olsa oradan çıkmak lâzımdı, bunun için acele ediyor, belki de başka yerde gözlerinin açılacağına gizli gizli bir ümit taşıyordu. Ah! O parlak siyah gözler, onları bir daha elde edemiyecek miydi?..

Bir gün parka yakın bir yerde, bir dönemeç noktasında, arkasında bir yeldirme, başında örgüden bir bere ile, çiçekten harap olmuş bir genç kız görüldü ki önünde içi mektupluk kâğıt ve zarf demetlerile dolu bir tahta kutu vardı. O, bu zillet nişanesini saklamak istiyerek kutuyu dizlerine kadar çekmiş, başı yediği müthiş darbeden doğrulmağa kuvvet bulamiyarak melûlane sol omuzuna düşmüş, kaybettiği bütün bir saadet emelinin matemile hazin ve mağmum, oturuyordu. Yalnız dikkat edenler bu genç kızın parça parça kopmuş dudaklarının üzerinde hafif ve muhteriz bir tebessüm farkederlerdi ki onun bir şeyler gördüğüne ihtimal verdirirdi. Şüphesiz, Zehra ta orada, önünden geçen tramvayların, otomobillerin gürültüleri arasından uzak bir âlemde, gözlerinin içinde arasıra perdeleri sıyrılan derunî bir âlemin şen levhalarına gülümserdi.

Dayısı her akşam gelerek onu alır, elinden tutarak götürürdu. Nereye ? Zehra pek iyi bilmiyor, belki de öğrenmeğe o kadar lüzum görmiyordu. Hattâ lakırdı etmek bile onun için fazla bir zahmet, belki gözlerinin içindeki hayal âlemini incitecek bir şeydi. Artık hayatla bir alâkası kalmış mı idiki onunla meşgul olsun ? Bu adam sabahleyin onu götürüyor, " İçinde para biriktikçe koynuna koy!.. „ emrini veriyor, akşam üzeri elinden tutarak başka bir yere getiriyor, " paraları çıkar ! „ diyor, ondan sonra yiyecek vererek yatmasına müsaade ediyordu. O, bu hayata rıza gösteriyordu, şikâyet bile etmiyordu. Deruni hayatına olanca varlığını vakfedebilmek için herkese ait olan âlemde başkaları tarafından bir âlet mesabesine indirilmesine muvafakat ediyordu...

Onun asıl hayatı, işte şu gözlerinin içinde yere düşmüş azim bir yeşil bulut gibi sanki topraklardan kurtulup uçmağa çalışıyorcasına dalgalanan tarlalar, ötede dağların sırtlarında sallanarak yürüyor zannedilen ağaçlardan müteşekkil sürüler, yaz güneşinin parıltıları altında bir sahra köşesinde açılıvermiş bir saadet gülümsemesile ışıldıyan bütün bu köy, daha sonra gür kaşları altında gözleri bir endişe gölgesile örtülen Bekirin : " Zehra ! İster misin ? Sen benim nişanlım ol !... „ sözlerini söylerken titriyen dudakları.. Evet, işte onun asıl hayatı bunlardı.

Şimdi gene Bekiri, levent endamile, kahraman omuzlarile, erkekliğinin gururile parlıyan alnıyle tekrar görüyordu. O sanki gene o sözleri tekrar mırıldanarak yaklaşıyordu. Onun nefesini duyuyorum zannetti, ve ufak bir helecanla yüreği çarptı...

Birinin ta yanıbaşına çömeldiğini hissetti : " Zehra !... „ , sesini kulaklarının uğultusunun arasından duymuş gibiydi. Yüreğinde helecan büyüdü, göğsüne sığmiyan bir gürültü kaburgalarını parçalıyacaktı. Sahi ! ismini çağırmışlar mıydı ? " Zehra !... „ başını çevirdi. Kuvvetinin fevkinde bir ceht ile gözlerini açmak, bu sesin sahibini görmek, şu hakikatten tamamile emin olmak istedi. Çehresi kıpkırmızı oluyor, şu açılmamakta inat eden gözleri sanki kapaklarını yırtmağa çalışarak bunalıyordu. Sonra tekrar büyük bir fütur ile, içinde bütün azmi harap bir dıvar gibi yıkılıvererek, vazgeçti. Başı gene sol omuzuna iğrildi, o kapalı gözleri bu çehreye dikti, siyah perdenin arasından görmeğe çalışıyorcasına durdu.

— Sesimi tanımıyor musun. Zehra ?...

Nasıl tanımıyor ? Şu dakikada her vakitten ziyade hayatının matemini hissettiren bu sesi tanımamak mümkün müdür ?

— Tanıdım, Bekir ! Sen değil misin ?

Şimdi ikisi de devama kuvvet bulamiyorlardı. O bir aralık Zehranın boş olan elini aldı, sonra ondan bahsetmeğe cesaret bulamıyarak kesik kesik kendisinden bahsetti. Asker olduktan sonra, köyden uzaklarda geçirdiği hayatı, bu hayat içinde Zehradan nadiren senede üç beş kere aldığı haberleri anlattı. Daha sonra Zehranın dayısile İstanbula gittiklerini öğrendiğini söyledi. Askerliği biter bitmez, köye gitmeden evvel onu bulmak için buraya geldiğini, dayısını aradığını, nihayet işte...

Bekir artık ikmal edemiyor, boğazına tıkanan bir şeyle devama muvaffak olamıyarak dalgın gözlerile Zehraya bakıyordu.

Zehra bu nazarın ağırlığını duyuyordu, onun altında tekrar kızarmağa başladı. Erkeklik tekemmülünden sonra şimdi daha güzel, koyu kumral bıyıkları çoklaşmış, kemiklerine vüsat gelmiş, çehresine askerlik hayatından bir azamet rengi düşmüş diye tasavvur ettiği Bekirin karşısında o kadar çirkin olmaktan, bu binlarce yaraların izmihlâlile harap olmuş çehreden, kirpikleri dökülmüş kapalı gözlerden, hemen oracıkta ölüvermek arzusunu uyandırır bir hicap, vahşi bir yeis duydu.

Bekir : “ Ne oldun Zehra ?.. „ diyemiyordu. Ne lüzumu var ? Zehranın ne olduğu görülmiyor miydi?

O Zehrayı nasıl bulmak ümidile gelmişti. Ah bu Zehra o ümitten nekadar uzaktı!..

İşte şimdi halâ onun elini salıvermiyerek, şu harap vücudun yanında bir mezar kenarında imişçesine matemzede aşkının yaşlarını dökmek istiyerek sükût ettikçe bu sükûtundan elim bir mana taşıyor, ve Zehra bunu hissediyordu.

Bir aralık bir el kutunun içine birşey attı, o paraların sukutunu duydukça hafif bir teşekkürle başını eğerdi. Bekir ağlamamak için, şu elinde titriyen eli öperek gözlerini tırmalıyan yaşları salıvermemek için zorluk çekiyordu. Göğsü kabararak: — Zehra!. diye başladı. — Zehra başını kaldırdı. — Zehra istersen gene...

Bekirin devam edemediği bu cümleyi anlamakta gecikmedi; yine onun nişanlısı olmak!.. Ah! Bu saadet şimdi ne kadar uzaktı!.. Yine bir hatıra ric'ati ile gözlerinin hayalî cihanına döndü, bir saniye içinde bütün o parlak levhaların zihninde birer birer tekrar tutuştuğunu gördü. Dağın eteklerine küme küme serpilen kerpiç evleri, ağaçların yeşil alayları arasından beyaz bulut parçaları şeklinde görünen koyun sürülerini, çitin üzerinde başında kırmızı bir gül teravetile sallanan ibiğini dikerek sahraları selâmlıyan horozu, daha sonra Bekirin kahraman endamını; onun yanında içleri birer siyah elmas gibi parlıyan gözlerini utanarak indiren Zehrayı gördü. O Zehra bu Zehra değildi, o sanki Zehranın ölmüş bir kardeşi idi.

Ve bu kardeşin hasretile göğsü şişti, elini Beki-

rin elinden çekti, demin kutunun içine düşen sadakaya teşekkür ederek başını eğen Zehra Bekirin bu merhamet sadakasını, bu herşeyden ağır ve acı sadakayı ret için başını dimdik kaldırdı, keskin bir sesle: — Artık Zehra ölmüştür, Bekir!.. dedi.

Üç Mektup

Üç Mektup

İhtar: Üç mektuptan mürekkep olan bu hikâye istibdadın casus tazyıkatından nasıl manevî tahribat doğduğuna işaret maksadile ve meşrutiyetin teessüsünden sonra yazılmıştı. Bunlar da Guy de Maupassant'ın - Horla - sını ihtar eden bir müşabehet noktası varsa da bununla onun arasında, her şeyde bir intihal keşfetmek merakında olanları memnun edebilecek hiçbir münasebet yoktur.

BİR GARİP MEKTUP

Elime, iri, müfrit bir yazı ile namıma hitaben yazılmış bir zarf verdikleri zaman âdi bir mektup zannile okumağı boş bir zamana bırakarak cebime koymuştum. Sonra, evde, diğer mektuplarla beraber bunun da zarfını yırtınca, güzel fakat sanki harfleri içeriden gelen bir nefesle şişmiş zannolunacak kadar kalın ve geniş olan bu mektubun şekli beni cezbederek hepsinden evvel onu okumağa başladım. Ve titredim. Evvelâ bir şüphe içinde, tamamen vuzuh ile anlıyamıyordum, anladıktan sonra okumağa cesaret edemiyerek, fakat okumamağa da muvaffak olmıyarak devam ettim.

İşte bu garip mektubu aynen naklediyorum:

Bu gece pek derin uyuyamıyordum. Öyle bir

uyku içinde idimki — ben buna beyaz uyku tabir ederim - sanki bir denizin içindesiniz. İçinde, suların altında, ta derinlerde, acaip mahlûkat arasında, yosunlarla, garip nebatlarla, bacaklarınıza dolanan, kollarınıza sürünen, bileğinize sarılan sazlarla, otlarla muhatsınız. Başınızın üzerinde tabaka tabaka yeşil sular sıralanarak yükseliyor, ta yukarıda bir zümrüt arasından görünen güneşe benziyen bir ziya tabakalardan yavaş yavaş süzüle süzüle geçiyor. Siz, gözleriniz açık, o suların altında, o denizin içinde, ta içinde, altınızdan kaçan kayaları, uçurumları, zirveleri aşarak, seri bir nehirin akışına kapılarak, geçiyorsunuz. Geçmek değil, koşuyorsunuz, uçuyorsunuz; ellerinizle taşları iterek, belinize sarılan sazları koparıp atarak, vücudunuzu saran haşyet ürpermelerile uçuyorsunuz ve biliyorsunuz ki işte böyle bir uykudasınız, beyaz uyku...

Bunu anneme anlatmak mümkün olmadı, yalnız ikide birde gelip beni acaip suallerile tâzip eden tabip bunu anlıyorcasına dinliyor. Fakat eminim o da anlamıyor.

O günden, o isticvap gününden sonra... Yok, yanılıyorum, ondan sonra hafızamda geniş bir fasıla var. Beni tevkif etliklerini, sonra isticvap saatlerinde sıkıştırdıklarını, onun gelip ta yüzüne dokunan nefesile, gözlerinin o beynimi delmek istiyen, bir burgu gibi başımın tasından geçmeğe çalışan vahşî nazarile bakışını, bütün o tafsilâtı tahattur ediyorum.

Fakat daha sonra... Daha sonra ne kadar zaman geçti, bilmiyorum, işte ne vakit hatıratımı zorlıyarak saatleri ve günleri biribirine bağlamağa çalışsam

karışık bir rüyanın buhranları içinde kayboluyorum; kendimi burada, odamda, yatağımda, bu beyaz uyku içinde buluyorum.

Nedir? Benden ne istiyorlar? İkide birde beni gelip görenler, bu yeni peyda olan baba dostları, annemin delâletile getirilen bu muhtelif simalar, o tabip, nedir, ne istiyorlar?

Sonra beni ne için dostlarımdan, refiklerimden mahrum bırakıyorlar? Ne için daima odamdayım, ne için, ne için?.. Oh! Şakaklarımı delen bir ıstırap ile cevap veremiyorum.

Bir gün annemin tabibe bir cümlesi beni titretti:- Biçare babası da böyle derdi!.. demişti. Ne demişti? Ne derdi?..

Anlamak istiyen gözlerle anneme bakmıştım. O, bana cevap vermiyerek, titriyen gözlerini çevirmişti.- Ona ne zaman beyaz uykumdan bahsetsem hep gözlerini böyle benden çeviriyor. İşte, halbuki ben bu gece o beyaz uyku ile uyuyordum, ve gözlerim böyle güneşe karşı kapalı duruyormuşcasına uyurken birden yüzümün üzerinden bir nefes geçti. Soğuk bir nefes, sanki sıcak bir odada iken birden açılıveren bir pencereden girmiş buzlu bir kış nefesile uyandım, fakat daha uyanmadan evvel o bevaz uykumun içinde verilmiş bir karar ile gözlerimi açmadım. Kendi kendime: - Dikkat! dedim; geldi, sen derin ve muntazam nefeslerle uyumakta devam et!..

O zaman kapalı gözlerimle gördüm ki iki el cibinliğin iki tarafını tuttu, ve yavaş yavaş çeke çeke açtı; yatağımın içinde hava dalgalandı, sanki ta yukarıda, tavanda, bir iri kuş, bir kartal geniş kanat-

larını ağır ağır sallıyarak üzerime rüzgârlar yığıyordu.

En küçük hava ihtizazlarile titriyen gergin bir keman teli kadar hassas idim, gözlerim açık denebilirdi; okadar vuzuh ile görüyordum. Yüzüme kadar eğildi; göz kapaklarıma, dudaklarıma bakıyordu; uzun sivri bir sakalı vardı, bu sakalın kılları ancak hissedilen bir temas ile çeneme sürünüyor; bıyıklarıma dolaşıyor zannettim.

Bir hamlede fırlamak, ellerimi uzatmak, boğazına, ta gırtlağına sarılmak, ve tırnaklarımla basmak, ve o morardikça, ağzını açıp dilini sarkıttıkça, kolları, elleri gevşeyip iki tarafına sallandıkça, bu işkencenin mütevalî dakikalarını, bir şurubu cür'a cür'a içenlere mahsus bir zevk ile, seyretmek, ve vaktaki artık ellerimin arasında bir yığın paçavra haline gelmiştir, onu bir daha son bir defa, sarstıktan sonra silkip atmak!..

Hatırımdan bu geçiyordu, fakat kendi kendime:

— Yok, dedim; bunu ne zaman istersen yaparsın. Bu gece, yarın gece, on gün sonra, bir ay sonra, mademki o her gece geliyor, senin elinde demektir. İçimde yalnız bir şüphe vardı. O şüphenin sesi kulağıma: — Ya o daha evvel davranır, ya o seni böyle yatağının içinde, bu rahat uyku arasında boğarsa?..

O, yüzümü, nefesimi uzun muayeneden sonra uyuduğuma kanaat hasıl etti, o zaman son bir tecrübe olmak üzere iki elini iki omuzumun üzerine koydu... Öyle zannettim ki şimdi yatağıma çıkmış, bacaklarımı ortaya alarak, bir dizi bir tarafta, diğeri öte tarafta, çömelmiş bir vaziyette omuzlarıma bastı,

bastı, şimdi iki eli omuzlarımı bırakarak yavaşça boğazıma, gırtlağıma yaklaşıyordu. Basacak mıydı? boğacak mıydı?

Hissettim ki bu dakikada gözlerimi açmak en büyük tehlikedir. Kalbimde müthiş bir helecanla bekliyordum, diyordum ki: — Ne zaman olsa davranır, pençemin arasında bu iki eli kavrayarak...

O şimdi üzerime abanmış, o çirkin handesile, o beni isticvap ederken, bütün çehresini iblisane bir takallüsle kaplıyan iğrenç istihzasile ta yakından yüzü yüzüme sürünerek, nefesi nefesimle karşılaşarak bakıyor, sanki: — Demek söylemiyeceksin? Ama ben nasıl olsa söyletirim... diye gözlerile kapalı gözlerimi delerek içinde uyuyan gizli fikirleri görmek istiyordu.

Hissettim ki saçlarımın dibinde soğuk ter damlaları birikiyor, birşey boğazımdan süzülerek geldi, yüreğimde düğümlendi. Ve onun elleri yavaşça vücudumu okşar gibi bir temas ile - oh! Nasıl bir yılan dolana dolana vücudumu sarıyor gibiydi! - indi, indi, göğsüme, ta ciğergâhımın üstüne kadar geldi, zannettim ki orada durarak dizlerinin üzerinde yükseldi, bütün vücudunun ağırlığile, böyle iki eli göğsümün üzerinde kapalı, bastı. Nefes almiyordum, bir saniye oldu ki artık tahammül edemiyerek haykıracaktım. Sonra birden, bir kedi kadar hafif, hiç bir yer sarsılmıyarak, odanın içinde ne camlar, ne tabağında su kadehi, ne karyolanın demirleri, hiç bir noktada bir küçük ses işitilmiyerek atladı.

Geniş bir nefes aldım. Hep öyle hareket etmiyerek, gözlerimi açmıyarak, arka üstü yatıyordum.

Ve hissediyordum ki şimdi orada, yatağımın kenarında, tekrar cibinliğin eteklerini tutarak kapamağa müheyya duruyor. Bir aralık tereddüt etti, sonra birden cibinliğin eteklerini çekti, artık gözlerimi açabilirdim. Nihayet aralıktan bakarak onu orada dolaşırken, öteyi beriyi karıştırırken görecektim; evet, nihayet, onu görmek mümkün olacaktı.

Odanın içinde bir nefes püf!.. dedi Gözlerimi açtım. Kandili söndürmüştü. Dirseğime dayanarak yarı doğruldum. Oda öyle derin bir sükût içinde idi ki kendi kalbimin darbelerini hissediyordum, ve onun hep karanlıklarda gören, yürüyen bir sansar gibi şimdi orada perdeleri sallıyarak, kitaplarıma sürünerek, kanapenin üzerinde hatırat defterimin yapraklarını çevirerek dolaştığını işitiyorum zannında idim. O kadar keskin bir duygu ile bütün hareketlerini öyle takip ediyordum ki gûya onun yünden ayakları beynimin içinde dolaşıyordu. Bir aralık, zannettim ki o, hemen oraya, defterimin yanına oturuyor. İşte elini uzattı. Kendi kendime: Ah! dedim; ya okursa...

Biliyordum ki okumak için zıyaya muhtaç değildir, biliyordum ki o karanlıklarda görür, dıvarlardan geçer, bir gölge kadar hafif, hava kadar seyyaldir. Cörmek için gözlerinin içinde bir fener, arayıp bulmak için parmaklarının ucunda gözler, insanın yüreğine ait sesleri işitmek için kulaklarında garip teller vardır.

Evet, ya okursa? O zaman mahvolacaktım, o zaman sükût etmek mümkün olmıyacaktı. Bir hamlede yatağımda doğruldum, cibinliğe yapıstım, kuv-

vetle çektim. Tamamile inmeğe müheyya, ayaklarım yataklıktan sarkarak, öyle duruyordum. Tekrar vuzuh ile, defterimin yapraklarının çevrildiğini işittim, ve artık dayanamıyarak, bütün kalbimin bir hırıltı içinde kopan sayhasile haykırdım; — Bırak!..

Yavaşça, kendisinin orada bulunduğuna ihtimal verdirmek istemiyen bir ihtiyatla, defteri yerine bıraktı. Evet, hissettim ki bıraktı; fakat göremiyordum benim de gözlerimin bir feneri, karanlıklarda görmeğe hizmet edecek bir feneri olsaydı!..

Titriyordum, şimdi iri iri damlalarla terler alnımda, şakaklarımdan yuvarlanarak yüzümü ıslatıyor, gömleğimi nemlendiriyordu. Görmek, görmek istedim, o zaman atladım. İki adımda masamın yanına geldim, elimi sürerek kibriti buldum, çaktım ve elimde kibritle etrafıma baktım.

Yoktu. Silinmiş, kaybolmuştu; fakat artık bu gece onu bulmağa, nihayet anlamağa, nereden girip nereden çıktığını öğrenmeğe muhtaç idim. Mumu yaktım, bir zıya dalgası karanlıkları dağıtmağa çalışarak, sanki çeke çeke titrek daireleri yararak oynadı, genişledi. Elimde şamdanla koştum; yatağıma, dolabın yanına, perdelerin arkasına, kanepenin altına, her köşe bucağa bakıyordum. Hayır, hiç bir yerde yoktu. Sanki daha demin burada değildi, daha iki dakika evvel defterimin yapraklarını çevirmiyordu.

Nereden giriyordu, yarabbi! Sonra nereden böyle bir rüzgâr cereyanile geçip kayboluyordu?

Kapıya, Annemin odasının kapısına koştum — odamın yegâne kapısı onun yatak odasına açılır — ve yavaş sesle: Anne! Dedim; derhal onun endişeli sesi cevap verdi: — Ne var oğlum?...

— Uyanık mısın, anne ?..

— Evet, oğlum, demin senin uyandığını duyarak ben de uyandım.

Ona irat edilecek bir sual dudaklarımı yakıyordu: — Senin odandan biri geçti... O... Anlıyorsun değil mi, anne?.. Haniya o bana her geçe gelen... Onu görmedin mi ?.. Diyecektim.. Fakat biçare kadın! Ben ondan bahsederken bana öyle acı, öyle müthiş, öyle birden yaşlanan gözlerle bakar ki...

Anahtarın yavaşça kilidin içinde döndüğünü duydum, kapı açıldı ve elinde şamdanla annemi, beyaz saçlarının iki cılız örgüsü, arkasında sallanarak, gecelik gömleğile annemin biçare kavruk heyetini gördüm: — Ne oluyorsun, oğlum ? dedi.

Gülmeğe çalışarak: — Hiç! dedim.

Elini uzattı, alnımı yokladı:

— Terlemişsin !.. dedi.

Gözlerini gözlerime dikmişti, merakının hallini arıyordu. Sustum, o hep anlamak isteyen sesile sordu: — Niçin uyandın ?..

Yalan söyledim: — Su içmek için!.

Sürahiye baktı, ilâve ettim : — Daha içmedim! Ozaman geri döndü. Kendi odasına gitti, elinde mahut küçük ilâç şişesile avdet etti. Kadehime yarısına kadar su koydu, üzerine sayarak damla damla ilâçtan ilâve etti, bana uzattı, ben içtikten sonra kanepenin üzerinden mendilimi aldı, alnımı, yüzümü, boynumu sildi : — Şimdi artık yatar, rahat rahat uyursun !.. Dedi.

— Evet, anne! Dedim; tekrar elinde şamdanile odasına girdi, kapıyı kapadı, anahtar tekrar kilidin içinde döndü.

Ozaman ben masamın başına oturdum, bilinemez nasıl doğuveren bir fikirle bu mektubu size yazdım. Niçin? Ne demek istiyorum? Bu sizce beklenilmeyen mektup size ne söyliyecek? Hususile size kadar nasıl gelebilecek?.. Bilmiyorum. Bilmiyorum, hiç birşey bilmiyorum..

Bir mektup daha

Evet, o garip, iri harflerle bir mektuk daha aldım. Bakınız, bu acip muhabir ne diyor:

Nihayet müsterihim, bu gece rahat uyuyacağım. İhtisasat defterim pek emin bir yerde, artık keşfolunmıyacak, tahmin edilemiyecek bir yerde.

Size yazdığım mektuptan sonra ne kadar zaman geçti, pek iyı bilmiyorum, fakat pek uzun bir zaman geçti zannediyorum. Ne kadar vukuat, ne dolgun bir serencam, bu odamın dört dıvarı arasında ne karışık hâdisat!.. Bunları tahlil etmek, size anlatmak isterdim, ama bilseniz etrafımdan nasıl korkuyorum! Onlarda beni dinlerken inanmamak istiyen, zahiren tekayyüt ediyorlar görünürken gözlerinin içinde beni tekzip eden öyle bir hal var ki beni birden susmağa mecbur ediyor. Halbuki ben söylemeğe, bu ihtisasatın fazlasını bir başkasına dökmeğe muhtacım. Siz beni dinliyorsunuz, anlıyorsunuz ve inanıyorsunuz, bundan eminim.

Oh! Bu emniyet anneme anlatırken de hasıl olsa, onunla her görüştükçe karşı karsıya biribirlerinden fikirlerinı ve hislerini saklamağa lüzum gören iki mudhike oyuncusu gibi konuşamazdık. Bakınız, geçen gün ne oldu:

Ben heyecan içinde bir gece geçirmiştim. Onu

size anlatmağa lüzum görmüyorum. Ertesi gün sabahleyin annemin kapısı açıldı. Onu şüphesiz uykudan mahrum geçmiş bir ğeceden sonra sapsarı, daha zayıflamış, gözlerinin feri daha ziyade uçmuş gördüm. Tekrar kapıyı kapadıktan sonra yanıma geldi, ve karşıma- masaya dayandı, yüzünü ellerinin içine aldı,gözlerini ta gözlerimin içine dikerek: — Seninle konuşalım mı, oglum? dedi.

Yavaşça, önümde açık duran defterimi kapadım: — "Konuşalım anne!..„ dedim. Anlıyorum ki bugün aramızda pek ciddî bir bahis cereyan edecek.

O dedi ki: — Evvelâ bana yemin et ki her sorduğuma birşey saklamıyarak, duşündüğün gibi cevap vereceksin. Yemin ederken kendi kendime vâdettim ki ihtiyatla davranacağım, ve söylenecek şeyleri doğru söylemeğe mecbur olmaktansa sükût edeceğim.

O zaman annemin birinci defa olarak bana garip bir suali karşısında bulundum: — Kendin hakkında ne düşünüyorsun, oğlum?

Derhal elimi defterimin üzerine koyarak gösterdim: — Bunu zaten sırasile okuyordun, anne!

— Evet, fakat işte belki bir aydan ziyade oluyor ki onları bana göstermekten vazgeçtim.

Bilâtereddüt cevap verdim: — Çünkü bana inanmıyorsun, ondan sonra... Gözlerimin içine bakarak bekliyordu. Tekrar etti: — Ondan sonra?..

Söylemelimiydi? Ben gözlerimi indirdim, sükût ettim. O devam etti: — Gördün mü, bak? Hepsini itiraf etmiyorsun. İtiraf etmiyorsun ki benden de şüphe ediyorsun.

Bunu söylerken sesinde öyle bir acılık vardı ki

bir aralık şüphelerimde aldanmış olmak ihtimalini düşünerek bu kadına şu müthiş azabı verdiğime sızladım: — Anne, ben ne vakittenberi buradayım?..

— Dört aydanberi.

Dört aydanberi burada imişim! Bu odada, şu dört dıvar arasında bu derece uzun bir zaman geçirdiğime ihtimal vermezdim: — Dört aydanberi burada şu Kuzguncuk sırtında beni böyle mahpusiyet içinde yaşatmağa sebep ne?

Ufak bir tereddütten sonra cevap verdi: — Seni tehlikeden vıkaye için. Sonra mahpusiyet kelimesini kullanmakta haksızsın. Seninle seyranlar yapıyoruz, arasıra bahçeye çıkıyoruz.

Güldüm: — Evet, fakat daima beraber, hiçbir zaman yalnız değilim. Yalnız kalmağa burada, şu odada müsaade ediliyor. Beni dostlarımdan, refiklerimden de mahrumiyet içinde yaşatıyorsun. Beni tehlikeden vıkaye de edemiyorsunuz. Mademki geceleri buraya giriyorlar; odama, yatağıma kadar gelerek nefesimi, beynimin içinde rüyaları tetkik ediyorlar. Demek beni muhafazadan acizsiniz, ondan sonra...

Yüreğimin en büyük acılarından birine temas etmek üzere tevakkuf ettim. Annem başını sallıyarak: — Devam et! demek istedi, bu ısrarı üzere devam ettim: — Beni ikide birde tabibe göstermeğe sepep ne? Bir tabip ki gelip burada da efkârıma, hayatıma müdahalelerile, saygısızca suallerile beni tâzip etmekten başka birşey yapmıyor. Bunun hakikaten bir tabip olduğuna emin misin? Ah! anne, bilsen senin için de neler düşünüyorum, nasıl şüplere düşüyorum! Diyorum ki...

— Ne diyorsun, oğlum? Benim biçare çocuğum, ne diyorsun?

Şu dakikada müthiş bir nedamet hissi duydum, fakat bir kere başlamış bulundum, nefsimi men için dudaklarımı ısırdım. Mümkün olmadı, bu irademin fevkinde bir ihtiyaç idi. Devam ettim: — Diyorumki, annemi igfal etmiş olabilirler, belki o da beni tecessüse memurdur. Defterimi bu derece merak edişine nazaran..

— Demek annenin muhabbetinden şüphe ediyorsun? Onun sana hıyanet edebileceğine ihtimal veriyorsun?„ Bu cümle ağzından öyle mutazallimane bir feryat şeklinde çıktı ki birden bu biçare kadın için derin bir merhametle sızladım. Yüzüme gözüme doğru ateşli bir havanın çıktığını hissediyordum. Bir aralık yerimden kalkmak, ona sarılmak, beyaz saçlarını öpmek, buruşan, gittikçe sararıp solan yanaklarını koklamak için kalkıyordum; sonra bunu o kadar çocukca bir taşkınlık addettim ki lüzum görmedim. Zaten şüphelerimden birşey de eksilmemişti. Birden hatırıma diğer bir sual geldi: — Geceleri niçin odalarımızın arasındaki kapıyı kilitlemeğe lüzum görüyorsun, anne?..

O bana cevap vermedi, birden bana gayet ciddî bir sesle şu sözleri söyledi: Bana birinci defa olarak böyle söyliyordu. Bu sözlerin bende hasıl ettiği tesiri tarif edemem. Onun için hemen hemen harfiyen hatırımda kaldı. İşte size tekrar ediyorum: — Beni dinle, oğlum! Seni nasıl tevkif ettiklerini biliyorsun. Küçük bir şüphe, yanlış bir zan üzerine.. Sonra üç beş gün içinde senin masumiyetin tama-

mile tahakkuk etti. Seni eve iade ettiler, fakat hasta olarak, bir humma içinde sayıklıyordun. Bir ay buhranlar içinde yaşadın, sonra yavaş yavaş iyileştin. Şimdi nekakahat devresindesin Seni böyle ihtiyat tedbirlerile muhat yaşatmağa lüzüm gösteriyorlar. Hakikat bundan ibaret. Seni ne takip eden var, ne tecessüs eden. Geceleri seni uyumaktan meneden korkular, odanı ziyaret eden hayaller, defterini kurcalayan eller, bunlar bütün o geçen vartadan kalmış şeylerin tesirleri. Başka hiç birşey değil. Burada senin yanında annen, seni o kadar seven, senin için yaşayan, sen iyi olmazsan artık hayatta kalmağa lüzum görmiyecek olan annen var. Anlıyormusun, oğlum, muhakememi takip edebiliyormusun? Bana öyle geliyor ki kendi kendine bunu düşünerek muhakemeni ona göre yürütsen, evet bir gayretle silkinsen tamamile iyi olacaksın...

Bunları bana söylerken annemin sesini titreten teessür manasını izah edemem, fakat bende tarifi kabil olmiyacak bir ruh hadisesi hasıl oluyordu. Birden gözlerimin içinde bir ufuk açılıyor ve orada sanki bir beyaz kâğıt üzerinde kendimi, kendi hayalimi görüyordum. Bir dakika içinde kendi hakkımda müthiş bir şüphe ile titredim: — Nasıl? diyordum; Sakın ben...

Oh! Bu kelimeyi tekrar edemiyeceğim. İşte şimdi gene kalemimin ucuna bu kelime gelirken bütün mevcudiyetimin bir uçurumda tekerlenişini, dipsiz bir boşluğun içinde yuvarlana yuvarlana inişini hissediyorum. Ah! Asılacak bir yer, tutunacak bir el olsa, bu uçurumdan öyle korkuyorum, öyle korkuyorum ki...

Annem yerinden kalktı, yanıma geldi, bir kolunu uzatarak omuzuma doladı. Diğer elile başımı çekti. Göğsüne dayadı ve beni uzun uzun öperek yalvardı:

— Bana vadet, bakayım oğlum, o hayallere inanmiyacaksın, bu şüphelere müsaade etmiyeceksin, kendi kendine diyeceksin ki bunlar bütün bir korkunun bakıyelerinden, bir hummanın tesirlerinden başka şeyler değildir. Bak, etrafına bak, bir kere düşün...

Bunu söylerken, gece, karanlıkta, o her gece gelen herifle boğuşurken kopan, şimdi perişan sallanarak sarkan cibinliği, perdeyi gösteriyor, devrilen masayı kırılan sürahiyi, düşüp tahtaların üezrine dağılan kibritleri, bütün o heyecanlı gecenin dağılmış bakıyesini ihata eden bir işaretle elini uzatıyordu: — Bir kere düşün, bu bir hayalden, mevhum bir korkudan başka ne olabilir?

Ah! Nasıl isterdim ki annemin hakkı olsun, fakat o biçare kadın anlamıyordu. Anlamıyordu ki bu iş zannedildiğinden çok mühimdir. Bilmiyor ki beni gayet kuvvetli bir gizli cemiyetin ruhu zannediyorlar, bilmiyor ki beni tevkif etmeden, incitmeden, etrafa telaş ve endişe vermeden anlamak, söyletmek, bu defteri elde etmek istiyorlar. Onun için her gece o geliyor, beni dinliyor, beynimin içinde dolaşıyor, defterimi kurcalıyor. Ah yarap!.. Bu hakikatlere onu nasıl inandırmak mümkün olacak?..

Sonra, onun kendisine ait olan şüpheleri nasıl halledeceğim? Bugün bana yalvaran sesinde öyle derin bir samimiyet vardıki, bir aralık anneme dair olan şüphelere mani olmağa karar verdim, fakat görüyorum ki bu mümkün değil. Onlar her karardan

üstün bir kuvvetle beni tekrar sarıyor. Yalnız anneme dedim ki: — Evet, vadediyorum. Bana böylece hakikati söylediğine teşekkür ederim. Her vakit bana böyle söyle, olmaz mı? Ancak...

Burada durdum. O, merak ve endişe içinde bekliyordu: — Ancak?.. dedi. Devam ettim: — Ancak senden küçük bir şey isteyeceğim. Bu hayaller, bu şüpheler, muhakkak o hummanın bakiyelerinden ibaret. Bunu salim bir fikir ile, sakin bir muhakeme ile düşünerek hayatımın sakat vadilerde dolaşmasına müsaade etmiyeceğim. Bu pek ufak bir nefis muayenesine mütevakkıf bir iş ki, zannederim, benim için pek kolay olacak...

Ben böyle sakin sakin söylerken onun simasından geniş bir inşirah tebessümünün parıltısı geçiyor, sanki gözlerinde doğan bir güneşin dalgaları akıyordu: — Yalnız, dedim; şu defteri görüyormusun? O beni rahat uyumaktan menediyor.

Gözlerine tekrar bir endişe gölgesi düşerek: — Öyle ise bana ver! dedi. Başımla ret cevabı verdim: — Saklayalım!.. dedim; öyle bir yere koyalım ki onu benden başka kimse, hususile öğrenmesin, oradan alamasın...

Kolları gevşeyerek iki tarafına düştü. Sonra bana derin bir nazarla, perişan ve mmuzmahil bir mana ile baktı, ve birden oraya, ta yanı başıma yığılarak başını dizlerimin üzerine koydu, hüngür hüngür ağlamıya başladı.

Sonra, bu buhranı müteakip, beraber düşündük. O derin bir tevekkül ile, tam bir teslimiyet ile, oda-

da beni takip ederek benimle beraber emin bir yer arayarak defteri sakladık. Artık eminim, bu gece rahat uyuyacağım. Evvet, rahat... Fakak nasıl söylemeli, şimdi kendi hakkımda bir şüphe var, müthiş bir şüphe, bir şüphe ki...

Kâfi !..

Son mektup

Son bir mektupla acip muhabir korkunç sergüzeştine nihayet veriyor. İşte mektubu:

Size mektubumu gönderdikten sonra geçen zamanın heyecanlarını tasvir etmek mümkün değil. Beynimin bu muhtelif hâdiseler, bu garip vak'alar içinde, yüksek bir yerden düşen bir adamın hissetmesi lâzımgelen rüyet kargaşalığı kabilinden, bir hali var. Muhakkak birşey varsa o da benliğimin içinden bir başka benliğin, şimdiye kadar bana yabancı olan bir benliğin çıkmış olmasıdır, Bu son günlerde yeni bir ihtiyacın sevkile birçok kitaplar okudum, hususile tıbba, felsefeye dair şeyler... Tabibin tavsiyesi üzerine bunları da elimden aldılar ya... Okuduklarımın arasından kendimi bulmak, iyice görerek şüphelerimden kurtulmak istiyorum.

Halbuki hiç öyle değil. Şimdi bilseniz, bende beşeriyetin fevkinde bir rüyet ve mülâkat kabiliyeti var. Etrafımdakilerle, hattâ gaiplerle maddî vesaite müracaat etmiyen bir his ve fikir teatisi kolaylığı var. Bu tenha odamda, bu yalnızlığın içinde ne ziyaretler kabul ediyorum, ne simalar görüyorum, nasıl efkâr ve tebligat alıyorum, nasıl hissiyat ve telkinat dağıtıyorum!.. Nihayet muhakkaktır ki ben tabiatın, anlıyor musunuz, herşeyin fevkinde bir kuv-

vetle hareket eden bir adamım. Yok, sade bir adam değil... Fakat, hayır, durunuz, yavaş, yavaş söylemeliyim.

Evet, nihayet bende de bir kuvvet insanların meram ve arzusuna bir sefil oyuncak olmaktan imtina eden bir mukavemet var. Nihayet ben, bir başka ben olduğuma işte kanaat ediyorum. Bende de bir meram, bende de bir azim var, uğraşmak için bir kuvvet, dişlemek için bir vahşet var...

Bu son günlerin vukuatı seri bir tehacüm içinde biribirini takip etti. Bunu size nasıl tafsil etmeli? Herhalde bu mektup size yazılan şeylerin sonuncusunu teşkil edecek. Bundan sonra beni göreceksiniz, göreceksiniz ki ben bir deli değilim. Deli!.. Deli!.. Evet, şimdi artık bunu tekrar edebiliyorum. Şimdi kendimde benliğimi, varlığımı hissettikten sonra artık herkesin yüzüne haykıracağım ki ben deli değilim. Anlıyor musunuz? Deli!.. Deli!.. Ben bir deli değilim!..

Dikkat! Onlar hep şüphede. Biliyorlar ki bugün büyük bir gündür, biliyorlar ki bu gecenin karanlıkları içinde büyük, mühip bir şûle, necat ve hidayet şûlesi hazırlanıyor. Onun kulakları kapımda... Evet, annemin onlarla beraber olmağa katlanan, beni sevecek, beni koruyacak yerde onlarla birlik beni buraya kapıyan, fikirlerimin arasında dolaşan o kadın, işte işte kapımın kenarında, yüreğimin çarpıntılarından bu yazılan şeyleri anlamak, işitmek istiyor; kalemimin çıtırdılarını zihninde terceme ediyor. Diğeri, o da, burada, evet nefesinin soğuk, bir yılan nefesi gibi, temasını duyuyorum. Yanaklarımı, ense-

mi, bir kış soğukluğile titreterek geçiyor; sanki dıvarların içinde, tahtaların arasında ruhu dolaşıyor; gözleri tavanları delerek beynime bakıyor. Dikkat!.. Dikkat!..

Bu gece, evet, artık işkencemin hatimesidir. Bu gece hayatta, memleketin hayatında büyük bir gecedir, tarihin muazzam bir şehrâyini... Ve onlar, bütün benim adamlarım, anlıyor musunuz? benim adamlarım hep bu nişaneye, bu gece burada vukua gelecek hâdiseye muntazır.. O zaman ben, ötekilerin hapsetmek, boğmak, çürütmek istedikleri ben, bu sahipzuhur, arkasında bütün halâs kahramanları, ellerinde buradan koparılan meş'alelerle, meydana çıkacak. İşte kaç gündür bunu hazırlıyoruz, onlar dışarıda, ben içeride, yavaş yavaş, gizli gizli, toprakların altında yol açan köstebekler kadar saklı adımlarla bu yolu katediyoruz.

Bu mektubu size yazıp bitirince ve dünyada kimsenin keşfedemiyeceği bir çare ile onun size vusulünü temin edince, hazırlanmış bulunan şehrâyin başlıyacak. Bunları size nasıl gönderiyorum: Bunu sizde bilmezsiniz. Gayet basit, fakat basit olmakla beraber kimse tarafından düşünülemiyecek bir hile. Bahçede gezerken toplanıp cebimde saklanarak odama getirilmiş küçük taşlardan birine zarfı bağlıyorum, pencerelere demir parmaklıklar koydular ama bunların arasından bir mektubun komşu bahçesine atılması hiç zor bir iş degil. Orada bir dostum var. Bir çocuk, bir mektep efendisi ki bana uzaktan güler ve böyle her mektup gittikce uzaktan bana başile: "Gitti, mektup yerine vardı„ der. Bu da, bu çocuk

ta maiyetimden, benimle beraber olanlardan, o binlerce, yüz binlerce, yüz kere yüz binlerce fedailerden, kahramanlardan biridir; belki bu geceye o da muntazır... Bakınız, bu fikir nasıl vücude geldi:

Size söylemiştim değil mi ki defter artık emin bir yerdedir? Heyhat! Bilâkis, bu bana kurulmuş bir tuzak imiş. Ertesi gün tabip geldi, ben ona bir müddettir lakırdı söylemiyorum. O, gelir karşımda oturur, gülerek, beni kandırmağa çalışarak, türlü sırıtkanlıklarla, türlü yılışıklıklarla beni söyletmek isterdi. Ben muannidane susar, gözlerimi indirir, dururdum. Ertesi gün gene gelince beni söyletmek için efkârıma iştirak eder görülürdü. Sanki bana mensup adamlarla, müttefiklerimle görüştüğünden bahsetti. Hattâ bir gün bana onlardan malûmat getireceğini, eğer, kendisine cevap verirsem bana mühim havadis teblig edeceğini söyleyordu. Ben susuyordum, sonra bana bahçede bir seyran teklif etti. Kabul edememezlik olmazdı. Ayağa kalktım ve beraber indik.

Bu seyranlarda bana refakat eden bir uşak vardı ki arkadan takip eder. Biz oturursak uzakta, oda bir tarafa sinerek bekler. Gözleri bendedir. Bu sanki bir uşaktır, o gün gene beraberdi. Tabip koluma girmişti, bana yalvarıyordu: — Niçin bana lakırdı söylemiyorsunuz? Niçin cevap vermiyorsunuz? Bir müddettir beni adeta düşman sıfatile telakki ediyorsunuz...

Ben hep sükût ediyordum. Böyle nekadar yalvardı bilmiyorum. Nihayet bir aralık benden beş dakika için izin aldı: “ Şimdi gelirim! „ diyordu.

Uşağa gözünün ucile işaret etti. O yanıma geldi, tabip köşke doğru ilerliyerek kayboldu. Ne oluyordu?

Ne vardı? Bir şeyler hazırlanıyordu. Evvelâ bir müddet, merak içinde, bekledim. Zaman geçiyordu. Bana öyle geldi ki saatlar geçiyordu. Uşak bana lakırdı söyliyor, bir hikâye anlatıyor, beni avutmak istiyordu. Ben dinlemiyor, cevap vermiyordum; birden zihnimde bir şimşek çaktı. Bağırarak: — Ah hainler!.. dedim; ve koştum. Bir yıldırım suratile koşuyordum. Uşak evvelâ şaşırdı, sonra o da beni takip etti. O zaman köşkün kapısında döndüm, müthiş bir yumrukla göğsüne vurdum. Tekerlendi. Kapıyı kapadım, kilitledim, ve yavaş yavaş, merdivenlerden çıktım.

Sofada idim. İşittirmekten çekinerek, parmaklarımın ucuna basa basa yürüdüm. Annemin odasına girdim. Bir gölge hafifliğile geçtim, odamın kapısına geldim, aralıktan baktım; o zaman, onları, annemle tabibi, yanyana tabibin elinde defterimle gördüm. Onu almışlar, onu okuyorlardı. Bir hamlede atıldım. Evvelâ tabibin elinden defteri kaparak fırlattım, sonra, annemin iki ellerini yakaladım. Olanca kuvvetimle sarstım ve kaldırıp yere...

Yok!... Kâfi! Bunu tasvir etmek istemem; fakat bundan sonraya ait vazife, yapılacak iş zihnimde vuzuh ile taayün etti.

Bundan sonra anneme söz söylemedim. Bir kelime, bir harf bile ağzımdan çıkmadı. O, sanki aramızda hiç bir vak'a geçmemişcesine yanıma geliyor, oturuyor. Beni kollarının arasına alıyor, saçlarımı okşayor, beni yatağıma yatırmak için çalışıyor. İlâcımı veriyor, yüzümü öpüyor, ellerimi avuçlarının içinde sıkıyor, ve ben sarsılmaz bir azim ile, benliğimin

bütün iradesile sükût ediyorum, gözlerimi kaldırıp yüzüne bakmiyorum, yatağıma girmiyorum, evet işte kaç gündür yatağıma girmedim. uyumadım. Hep defterimle meşgulüm ve nihayet bu gece onu bitirdim, altına bir büyük yazile temmet çektim. Ondan sonra hazırlandım, yavaş yavaş şilteleri indirildim, ot minderleri çektim, odamın kapısının önüne getirdim, üstüne yastıkları, şilteleri yığdım. Masamın üzerine iskemleyi koydum, yavaşça çıktım, makarasını işittirmemek için çekmekten vazgeçerek içinden hazinesini alacak surette tavanın fenerine yetiştim. İçimde bir korku vardı: Ya bu unutulmuş, kimbilir ne kadar zamandanberi kullanılmayan fenerin hazinesinde yağ yoksa...

Hayır, vardı. Hem ağzına kadar dolu idi. Sevinerek yavaşça indim; bununla, bir damlasını ziyan etmeyerek ot minderleri, şilteleri, yastıkları suladım. Pencerelerde, perdeleri yataklıkta cibinliği yağa buladım. Sonra bütün etrafa, tahtalara, dıvar diplerine yatağın çarşafından yırtılmış parçalar koydum.

Nihayet her şey hazır!.

İşte bu mektubu bitirince zarfına koyacağım. Penceremden, emin bir elle, onu komşunun bahçesine fırlatacağım. Belki onu yarın alırsınız. Ve bu iş görülünce ben şamdanımla evvelâ kapının önünü yığılan şeyleri sonra cibinliği, perdeleri, bütün dıvarları çeviren kondakları tutuşturacağım. Bir dakika içinde burası mühip bir ateşkede olacak, alevler dıvarları, tavanı, döşemeleri yalayacak; odam azim bir meş'ale, necat ve hidayet meş'alesi şeklinde' parlıyacak; alevler korkunç kasırgalarla kıvrana kıvrana,

bir afet hortumunun burgularını göklerde çeyire çevire yükselirken ben elimde yeni sadir olmuş bir ilâhî kitap gibi defterimle cehennem kasırgalarının üstünde ateşlerden yaradılmış bir sahip zuhur olarak görüneceğim. O zaman bütün cihanın velvelesini iskât eden gür bir sesle defterimi, yeni dinin insanlığa saadet verecek ayetlerini okuyacağım. İstanbulun üzerine bu hürriyet kasidesini bir cennet selsebili gibi boşaltacağım. Halk fevç fevç gelecek, sesime koşacak ve ayaklarımın altında bu zından, içinde o hain kadınla beraber yanıp kül olurken, ben, alevlerin arasında, ateşten bir taht üzerinde uruç ede ede, bütün milleti sürükleye sürükleye bir saadet ve selâmet semasına götüreceğim. İşte, yalnız beş dakika, şunu kapayıp atmak, sonra elimde şamdanımla, yapılacak şeye emin bir adam azmile dolaşmak, yalnız okadar ...

Tatlı Rüya

Tatlı Rüya

Şair Adnan refiklerini ta kapıdan karşıladı ve hemen haber verdi: — Mümkün değil! Bütün tasavvurlar boşa çıktı. Yukarıda soba sizi bekliyerek tam bir sevinçle güldür güldür yanıyor, çay semaveri ince perdeden lâtif şarkılar okuyor, ikisi de bizi bu gece burada alıkoymak için epeyce azmetmiş görünüyorlar.

Refiklerinin üçü birden itiraz ettiler; bu, adeta vadinden geri dönmek, onlar okadar heveslensinler de sonra vazgeçilsin, mutlaka Adnan şaka yapmak istiyor. Bu geceyi de kaçırırlarsa artık ümit yok. Yarın o Napoliye gidiyormuş, bütün gazeteler yazıyorlardı. O İstanbula gelsin ve üç gece mütemadiyen Fransız tiyatrosu tavanına kadar dolsun da bunlar onu dinliyemesinler!.. Şöhreti dünyayı saran bu muganniyenin hattâ yüzünü görmesinler. Yok, Adnan şaka yapıyor...

Adnan bu itirazları sükût ile, sabırla dinliyordu. Onlar hâlâ bunun bir şaka olduğunu ümit ederek sustukları zaman izah etti: Evet bugün mutlaka on liradan az almamak kanaatile Marifet kütüphanesine uğramış, "tatlı rüya" nın, nihayet basılabilen bu ilk şiir mecmuasının satışını sormuş idi. İşte bugünle tam iki hafta oluyordu ki bu şık, zarif mecmua inti-

şar etmiş idi. Hiç olmazsa birinci tab'ının yarısı, beş yüz nüsha satılmış olmalıydı, değil mi?

Adnan gülerek refiklerine soruyordu: — Tahmin ediniz, bakayım! Kitap yüzer yüzer bağlanmış, kütüphanenin bir kenarında sıra ile duruyordu. Bunların dokuzuna henüz dokunulmamış, henüz ipleri bile çözülmemişti. Tatlı rüya derin derin, birçok zamanlar uykusu bozulmıyacak bir çocuk gibi uyuyordu. Yalnız tek bir takımı çözülmüş. Bu takımdan kalan nüshaları saydılar: Altmış iki... matbaalarla öteye beriye dağılanlar tenzil olundu, nihayet sabit oldu ki ancak yirmi dört tane satılmış, yani beni sevmiyenlerin itiraz edecek yerler bulmak için alacakları kadar... Beyiye çıktıktan sonra ne kalıyor, siz hesap ediniz. Bu parayı almak mümkün olsaydı bile bizi tiyatronun kapısına kadar bile götüremezdi. Şu halde?..

Adnan hükmün neticesini fîlen ikmal etti, refiklerinin şapkalarını kendi elile aldı, paltolarını çıkarmalarına yardım etti, ve hepsini önüne katarak bütün bu parasız gençler, yukarıda sevinçle yanan sobanın, ince perdeden lâtif şarkılar okuyan çay semaverinin yanına çıktılar. Münir yukarıda dedi ki: — Zaten yer bulmak pek şüpheliydi!..

Adnan güldü: — İşte güzel bir teselli!.. İnsanlar hep böyledir, bütün mahrumiyetlerine birer tadil vesilesi icat ederler. Şimdi, eminim, beş dakika sonra çay hazırlanıp ta güzel kokusu etrafa yayılmağa başlayınca hepimiz müteselli olmuş bulunacağız. "Oh! Ne iyi ettik te gitmedik; sıcak odayı, bu güzel çayı bırakıp ta yağmurlarda, çamurlarda titreye titreye ta Aksaraydan Beyoğluna kadar gitmekte ne

zevk vardı ? „ diyeceksiniz. Fakat şimdi kapı çalınsa da Marifet kütüpanesinden birisi gelip te dese ki: “ Hesapta yanlışlık olmuş, o takım takım uyuyan kitaplar sizin mecmua değilmiş. Sizin o zarif Maon taklidi kabının içinde açık tozpembesi kâğıtlara serpilen minimini şiirlerinizden tam dokuz yüz tane, evet. bir hamlede dokuz yüz tane satılmış. İşte size alelhesap, on değil, otuz lira getiriyorum. Bununla refiklerinize karşı vadinizi ifa ettikten sonra yarın için de tasavvur ettiğiniz vicdan vazifesini ifa edebileceksiniz... „ O zaman içimizde hiç kimse bulunmiyacaktı ki yer bulabilmekte şüphe olduğundan bahsetsin. Bu sıcak odayı, bu güzel çayı burada kendi hallerine bırakarak o yağmurlarda, çamurlarda, ta Aksaraydan Beyoğluna kadar koşacaktık...

Uzakta bir şey dinliyormuş gibi kulak kabartan Müniri göstererek : — Bakınız, Münir kapıyı dinliyor..

O vakit hep güldüler, fakat Adnan devam etti. Onun bu zemin üzerinde bahsı ilerletmeğe ihtiyacı olduğu anlaşılıyordu : — Para ! para !.. Daima o !. Ben düşünüyorum : Bütün hayatımı onunla dolu görüyorum. Yanlış anlamazsınız, değil mi ? Onun yokluğile dolu demek istiyorum. İşte onun yokluğundan dolayı tahassürle geçen mahrumiyet saatlarına ilâve olunacak bir gece daha... Ondan sonra, yarın !.. Oh! Yarın için ne güzel bir şey düşünüyordum, onu yapamıyacağım. İşte bir mütehassir gün daha... Daha sonra gene öyle, bütün günler fasılasız bir hüsran zinciri şeklinde uzanıp gidecek. Ne vakte kadar ? Hep böyle mi ? Bütün hayatımda ağzıma düşen lokmalara hüsranlarımdan birer katre zehir damlıyacaksa, bu daima bu acılıkla devam edecekse...

Adnan bitirmedi, cümlesinin yarısı müphem sakit bir sual gibi, şimdi gülmiyerek dinliyen refiklerinin ortasına düştü.

Nesip biraz sonra ona bakarak sordu : — Yarın için ne düşünüyordun ?

Adnan dudaklarını büktü : — Söylemeğe ne lüzum var ? Mademki yapılamıyacak. Ah ! O yapılamıyan şeyler !.. Kimbilir, hepimizin hayatında böyle nasıl mahrum sahifeler var... Bütün bu mahrumiyetler neden ? Paradan... Para ! Para ! daima o... Sonra da bu mahrumiyetin karşısında nefsimizi, zavallı mütehassir nefsimizi alırız; bir ahmak çocuğa bir safsata dersi verircesine deriz ki : " Para mı ? Saadet paradan ibaret olsa zenginler mes'ut olurlardı. "Olmaya nimet cihanda bir nefes sıhhat gibi„ diye manzum, manzum olduğu için sanki bir hakikat olduğunda şüphe edilemiyecek bir hikmet savururuz. Beden sıhhati, vicdan sıhhati, fikir sıhhati, işte o kadar... Arkasından " Nedir bu keşmekeşi derdi ihtiyaç -İnsanın ihtiyacı ki bir lokma nanedir „ diye bir manzum hikmet daha yumurtlayınca artık mesele halledilmiş demektir. Mademki bütün insanın ihtiyacı bir lokma ekmekten ibaretmiş... İşte mükemmel bir safsata dersi, bunu muhakememizin derinliklerinde hissederiz, fakat gene kanarız, kanmak isteriz, çünkü aldatılmağa, bu meselede iğfal edilmeğe muhtacız. Bu, paramızın acısını uyuşturacak bir merhemdir. Ta küçük yaşımızdanberi, bu fakîr felsefesi zihnimizi doldurmuş, bizi âsude bir hikmetin yatağına serip uyutmuştur. Bu aynile kânunusanide bir yazlık eskisinin içine sarınıp titrememeğe karar vermek gibidir.

Üstümüzde onun inceliğinden, soğuklara karşı koyamamasından bihaber olmak isteriz. Hakikatte donuyoruz, sakır sakır dişlerimiz çarpışmamak için çenemizi kilitliyoruz. Ne zarar var? Mademki üşümemek kanaatindeyiz. Para?... Öf! Ne murdar şey! Para kimi mes'ut etmiş ki?.. Lâkin, efendi, saadetlerin yüzde doksanı para ile satın alınır. Saadet!.. O öyle bir nazenin ki geçeceği yolu para ile döşenmiş görmek istiyor. İşte bakın: Benim saadetlerim isteyip te hep yapamadığım şeylerdir. Ta şu kadarcık bir çocuk iken başladı, hâlâ devam ediyor. Mektebe giderken bütün emelim bir bisikletten ibaretti. Onun için bir sene mütemadiyen ağladım. Sonra arkalarında güzel elbiselerle, lâtif kıravatlarla gelen arkadaşlarımı kıskandım; evet, neden utanmalı? Adeta kıskandım. Onlar istedikleri gibi giyinebiliyorlardı, ben babamın eskilerinden uydurma şeylerle giyiniyordum, demek aramızda bir fark vardı: Para!.. Bu farkın mahiyetini anladıktan sonra hüsranlarıma bir bedahet geldi: Evimizin ne için küçük ve eski olduğunu, babamın bana gündelik verirken neden beni aza ikna için diller döktüğünü, bir bayram günü küçük kızkardeşimin niçin ağladığını açıkça hissediyordum. Daha sonra hayatta yüksek emellere mukabil küçük, hakîr vasıtalarla yapayalnız kalınca omuzlarımın ortasına müthiş bir darbenin inmesile sarsıldım. Ben neler isterdim: En evvel en büyük emel bir kütüphane teşkil etmek oldu. Öyle zannediyordum ki bütün özlediğim eserlerle bir kütüphane yapabilirsem artık yapılacak bir iş kalmıyacak. O zaman elime geçen paralar hep o emele vücut ver-

mek için sarfolundu; fakat daima alınacak kitaplar çoğalıyor ve bilâkis sarfolunabilecek paralar azalıyordu. Bir müddet bu merak bütün başka hüsranları hissedebilmekten beni vikaye etti; sonra birden nasıl oldu, bilmiyorum, bir nefret geldi, ikmali mümkün olmıyan bu hulyayı öylece bıraktım...

Adnan elile dıvarları dolduran kitapları gösterdi : — İşte o zamanın biçare yadigârları. Oh ! Bunları edinebilmek için nefsimi nelerden alakoydum ! Nekadar günler aç gezdim! Bir lira arttırabilmek için kaç günler bir simitle vakit geçirdim ! Sonra birden beni oyalıyan bu saadet binası gözlerimin önünde çöküyordu. Demek hayatta saadet yalnız bir kütüphane yapabilmekten ibaret değilmiş ! O zaman bir ev yapmak istedim, ve evlendim...

Münir, yudum yudum içtiği çayının boş fincanını masaya koymak için yerinden kalkarak : — Güzel fikir ! dedi; bir kütüphane yapamadıktan sonra bir ev yapmak, ortaya bir âile çıkarmak. İşte bana asla yaptırılamıyacak bir hata... Kendi nefsini mahrum bir hayata mahkûm etmek başka, o mahrumiyeti bir takım suçsuzlara yükletmek başkadır.

Nahid itiraz etti : — Yok, niçin öyle olsun ? İzdivaç mutlaka para ile yapılabilseydi ben bugün Şükrünün babası olamazdım. Halbuki, ben, onun babası olduğumdan hiç te peşiman değilim.

Nesip Nahidin felsefesine tamamile iştirak etti : — Evet, İnsan saadeti bulamıyacağı yerlerde aramamalı, onu kendi âleminde icat ve istihsale çalışmalıdır.

Adnan hep dudaklarını buruyordu : — Safsata !

Bütün safsata !.. Bunlar aynı hikmetin muhtelif kıyafetlerde görünmesinden başka bir şey değildir. O hikmet işte parasızların kanaat tükenmek bilmiyen hazine dedikleri yalandır. Fakat kanaat ne demektir, rica ederim ? Mevcuttan memnun olmak, değil mi ? Memnun olmamaktan bir netice çıkmaz ki... Şu halde daha doğru bir ifade ile memnun görünmek demek icap eder. Mademki kanaat bütün emeller için bir intiha teşkil edemez, mademki insan başka bir şey yapamadığından dolayı memnun göründüğü halinin fevkinde şeyler tasavvurundan hali kalamaz, bir yanda tahakkuk ettirilemiyen hulyalar dururken saadet vehmi ufak bir hakikat nefesile solacak narin bir çiçek kadar hafiftir. Kanaat fakrin servete karşı kapadığı bir kapıdır; fakat o, kıynaşık bırakılmıştır, servetin girebilmesine bir ümitle temamen kapalı olması iltizam edilmemiştir. Servet girerse zararı yok, bil'akis, hattâ keşki girse, ve ihtişam ile, zaferle, debdebe ile girse... Bu istiğna manasile mesdut görünmek istiyen kapı tamamile, iki kanadı arkasına kadar, açılmağa hazırdır. İşte kanaat : Sahte bir perde, mevhum bir siper, asıl hissiyatı saklamağa çalışan bir örtü...

Nesip bu felsefeye kısmen iştirak etmediğine delâlet eden bir çehre ile durdu, sonra dedi ki:
— Evet, ayni nazariye tûli emel dedikleri şeye, servet emeline - mademki paradan bahsediyoruz - servet emeline tatbik olununca onun içinde hududu tayin edilemiyen bir mesafe olacak demektir.

Nahit bu fikri teyit etti: — Evet, çünkü mevcudun fevkinde hulya aramak öyle bir yukarılara uçmak iptilâsıdır ki insan yükseldikçe artar.

Adnan sobaya bir odun attıktan sonra cevap verdi:— Yanlış değil, fakat tayin olunacak nisbetler var. Herkesin bir muhiti, bir fazası var, emeller o muhit ve fazaya göredir. Kanatlarımın yalnız kendi havası dairesinde uçmağa hevesi var, bunun için bile icap eden kuvvet yok. İşte o kuvvete, yalnız o kadar bir paraya, milyonlara değil, ancak kendi hava dairemde kırık kanatlarla düşmiyecek bir iktidara muhtacım.

Nahit güldü: — İşte kanaat başladı.

Nesip ilâve etti: — Fazlasına istiskal etmek mukarrer değildir, zannederim. Şayet kazara milyonlar gelirse kapıyı sıkı sıkı kapanmış, sürmelenmis bulmazlar ya?..

Şimdi Adnan da gülüyordu, bahsi dikkatle takip edemiyerek sobanın yanında uyuklıyan Münür de gözlerini yarı açarak müphem bir tebessüm savurdu.

Adnan sigarasını yakarak : — Oh! dedi ; para ! Para! Hayatı nasıl farzediyorum, bilir misiniz? Azîm bir umman; bunun üzerinde irili ufaklı, bir şekilde, bir hacminde şeyler var, hepsi dalgaların arasında çalkana çalkana gidiyor: Biz insanlar... İşte milyarderler, milyonerler, ummanın yılmazları, sonra muhtelif kıt'ada gemiler, hattâ sandallar, kayıkcılar... Bunlardan binlerce çeşit var, bunların arasında zarif, ince, narin, elle tutulsa kaldırılabilecek zannolunan tenezzüh gemileri de var. İşte benim olmak istediğim şey!.. İşte bence yegâne emel. Hayat umanında bir tenezzüh gemisi olmak, ve, sallana sallana, her arzu olunan güzel limanda, bir letafet köşesinde birer tevakkuftan sonra, gene nazlı nazlı dalgaların üze-

rinde uçmak... Ne önümde yürüyen o korkunç, müfrit ejderlere bakmak, ne de etrafımda her dakika batmak tehlikesile uğraşan kırıkdökük şeyleri, dalgaların, köpüklerin arasında bata çıka yuvarlanan hakîr ve sefil yonga parçalarını görmek isterim. Ne öyle olmak, ne böyle olmak, yalnız bir tenezzüh sefinesi, nefsinden başkasını düşünmiyen, ne kıskanan, ne de acıyan, yalnız kendi zevkini arar, yalnız kendi nefsini düşünür bir tenezzüh gemisi. Tenezzüh! Tenezzüh!.. İşte hayat.

Adnan ellerile muhayyel bir amaçgâh göstererek, hulyasının neşvesile gözlerini süzerek bitirmişti. Nahit biraz düşündükten sonra başını sallıyarak: — Evet, dedi; para! güzel şey!...

Nesip güldü: — Bu yeni hakikati nihayet keşfettiğin için tebrik ederim. Lâkin para güzel şey demek kifayet etmez, hemen bütün güzel şeyler demek lâzımdır. Eyi giyinmek, eyi yemek, eyi uyumak, bunlar bütün paradır. Ondan sonra para sokaklardan geçerken, dükkânların camekânlarında hayran hayran bakınmak ve gizlenemiyen bir husranla kaçmak demek değildir. Para oralara muzafferane girer ve elini uzatarak emreder: "Ey sizler ki burada sabahtan beri benim vüruduma muntazırsınız, işte ben geldim ve size emrediyorum, arkamdan geleceksiniz, sizi hep takımınızla götüreceğim.„ der. Paranın canı ister bir gün Yeniköyde bir yalı, Çamlıcada bir köşk, Şişlide bir konak, obür gün Yeşilköyde av mevsimine mahsus bir şık kulübe yapar. Paranın muhtelif markada otoları vardır. Ona sabahleyin gelip sorarlar: Hangisini emrediyorsunuz?

Sobanın yanında hep uyuklıyan Münür gözlerini açmayarak:— Evet! dedi, sonra bir şey daha ilâve etti, fakat anlaşılamadı.

Nahit gene başını silkerek dedi ki: —Bunlar bütün doğru! Fakat mademki bende ümit yok, şuhalde emel taşımak boştur. Şükrünün elinden tutar, sokak sokak gezerim; bütün o dükkânların serveti işte benim elimdedir, bütün hayat işte o sarışın çocuktur. Yeniköye, Çamlıcaya, Şişliye, Yeşilköye giderse, o yalılara, köşklere, konaklara bakarsa ona yıkık viraneleri, teneke kaplı kulübeleri gösteririm.

O senin bahsettiğin hayat umanının içinde altımızda mini mini sandalla bocalanırken gözleri tenezzüh sefinelerine çevrilirse ben onun ibret gözlerine başka bir ders levhası getiririm: İşte kırıkdökük tahta ankazı ile yonga parçaları...

Adnan: — Koca hakîm! dedi; fakat Şükrünün ağlıyarak istediği bir pahalıca oyuncağı alamayınca ne yaparsın? Onu belki aldatırsın, eline beş kuruşluk bir çikolata tutuşturur sustururusun; fakat kendini nasıl aldatırsın?..

Nahide vekâleten Nesip cevap verdi: — Bu akşam kendimizi aldattığımız gibi, değil mi?

Adnan: — Bu bir mizaç meselesi olmalı, dedi; ben aldanamayorum, nefsi iğfal öyle bir ince hüner ki ben ona vâkıf değilim.

Nesip: — Ben de bilâkis! dedi. Bilmem ne için, bu parasızlık bence fena bir lâtifeden başka bir şey değil. Nereden hasıl oluyor, anlamıyorum, fakat kalbimde gizli bir itminan var: Mutlaka bir gün zengin olmak ümidinden doğan bir itminan.

Âdeta bir emniyet kuvvetile, mahrumiyetlerime hükmü muvakkat şakalar, yarın unutulacak arızalar hiçliğini veriyor. Nasıl tabir edeyim? Bence bu parasızlık bir hafta nihayet on gün sürecek bir nezleden ibaret! Bugün bu nezlenin sersemi, elbette mümkün olabildiği kadar sersemiyim, fakat yarın bu sersem başın üzerinde münevver bir sabahın başlayacağına kaniim.

Adnan mahzunane başını salladı: — Ben de öyle olmak isterdim, lâkin olamıyorum. Bakınız, size demin söylemekten çekindiğim şeyi söyliyeyim. Bu sırf vicdanıma ait bir mesele, fakat onu sizlerden saklamamak ta mümkündür. Eğer tatlı rüya büyük bir mikyasta satılmış olsaydı da elime epeyce bir para geçseydi yarın ne yapmak istiyordum, bilir misiniz? Yarın karımla izdivacımızın birinci senesini ikmal ediyoruz. Bu bir sene içinde ona bellibaşlı bir hediye yapamadım. Yarın öyle birşey alacaktım ki onu pek ziyade sevindirecekti, küçük bir hediye ama onun hassasiyetine göre pek büyük bir kıymeti olacaktı. Pek iyi biliyordum ki onun yatağının yanına koymak için küçük ve şık bir gece saatine çocukça hevesi var. Dün bunlardan bir tanesini seçmek için dolaşıyordum. Dükkânlara girmekten adeta korkar ve utanırım. Karşıdan bu neviden eşya teşhir olunan camekânları süzerek geçiyordum; birdenbire bunlardan birinde o saatlerden bir tanesini, mavi minalı zarif bir tanesini farkettim ki, o dakikaya kadar gördüğüm emsali arasında beni cezbetti. Ve camekândan beni davet ediyor gibiydi. Ucunda sarkan küçük kâğıt parçasına dikkat ettim: 355. Topu topu 355 kuruş,

zihnen serî bir hisap yaptım, cebimde mevcut paradan bu kadar birşey buna tahsis etmek pek kolaydı. Demek, onu alıp hemen eve götürmek ve gizlice zevcemin yatağı yanına, masanın üzerine bırakmak mümkün olacak. Ufak bir çarpıntı ile içeri girdim: “Şu yuvarlak mavi minalı gece saatini çıkarır mısınız?„ Çıkardılar. Ben şöyle bir baktım. Evet, tam o... Dedim ki: “Fiatten ikram etmez misiniz?„ İtizar ettiler. Nihayet o fiate muvafakat ettim, cebimde bir beş liralıkla ufaktefek paralar da vardı, yavaşça cüzdanımdan, daha fazlası da varmış zannını vererek, beş liralığı çıkardım, önlerine koydum. “Aman efendim, dediler; nasıl olur?..„ — “355 kuruş değil mi, işte alakoyunuz!..„ dedim. O zaman nazikâne olmasına gayret ettikleri bir kahkaha ile güldüler. “Mümkün mü efendim! Halis mina! Yanlış görmüşsünüz! 355 değil 3355!..„ Ve küçük kâğıdı gösterdiler. Ben başta çift üçü tek görmüştüm. Bu mahçubiyetin tafsilâtını düşünebilirsiniz. Oradan çıktım, fakat tekrar avdet etmek, onu zevceme götürmek, mutlaka götürmek azmile. Eğer dediğim gibi tatlı rüya bir hakikate tahavvül etmiş olsaydı...

Adnan sustu, refikleri de susuyorlardı, o zaman sobanın yanından bir homurtu işitildi: Derin derin uyuyan Münir şimdi sayıklamağa başlamıştı.

Gülmemeğe çalışarak hep ayağa kalktılar, ona yaklaştılar. Münir açık açık sayıklıyordu, evvelâ pek iyi anlıyamadılar, sonra birden daha vazıh ve daha yüksek olan bir sesle Münir: — Bin! dedi; on bin, yüz bin!..

Onlar kahkahayı salıvermek üzere idiler. Onu

uyandırmak için buna hacet kalmadı, Münir kendi sesinden ürkerek silkindi ve doğrularak şaşkın şaşkın bakındı.

Sordular: — Yüz bin lira mı?..

Münir anlamıyordu, rüyasını izah edemiyordu. "Karmakarışık birşey! diyordu; galiba para! Paraya müteallik bir rüya... Gördünüz mü? Daima o! Rüyada bile...„

Adnan refiklerine birer çay daha ikram etti: "Münirin yüz bin lirasının, bu tatlı rüyanın şerefine!..„ diyordu.

Ele geçmiş

Ele geçmiş

25 Temmuz

Senenin dokuz ayını, sizi dinlemiyerek defterlerine kapıcının bir kavun gibi uzun çehresini, yahut riyaziye mualliminin cübbeye benzer paltosu altında yuvarlanarak yükselen sırtını tersim etmekle meşgul bir sürü yaramaza sıla fiillerile tetabuk kaidelerini anlatmak için nefes tükettikten sonra, iki üç aylık tatil zamanını geçirmek için geldiğiniz dayınızın sayfiyesinde yaramazlıkta bir sınıf halkına beş kere faik bir garip mahlûk ile derde uğradığınız var mı?

Ah! Bu dayımın kızı! Ne haşarı şey, yarabbi! Buraya geleli daha beş gün olmadı; elli kere bırakıp kaçmak, tatil zamanını ya Adalarda bir dost evinde, yahut Akdeniz sahillerinde bir seyahatte geçirmek hevesini duydum. Hergün beni başka türlü bizar edecek bir vesile buluyor.

Bugün sabahleyin Haydarpaşaya kadar bir at gezintisi yapmak istemiştim. Avdetimde yemekten evvel üstüme başıma biraz düzen vermek için bana tahsis ettikleri odaya girdim. Kitaplarımı, kâğıtlarımı pencerenin yanında bir masanın üstüne sermiştim. Girer girmez buradan Pakizenin fırtınalı vücudünün geçmiş olduğunu anladım. Bütün müsveddelerim halıların üzerine, iskemlelerin altına yayılmış, daha

geçen sene teclit ettirdiğim lûgat kitabı masanın kenarında kabından ayrılarak sarkmış, defterlerimin yaprakları uçmuş, hattâ bütün kâğıtlarımın altına sıkıştırdığım şu hatıralar defterinin bile üzerinden yabancı bir el geçmiş... Sonra o fırtınanın başladığı hasarları bilhassa açık bırakılmış olan pencereden giren rüzgâr ikmal ederek benim köy sükûnuma yuva olmak üzere düşündüğüm bu odacık karmakarışık olmuş.

Bunlara tekrar mümkün mertebe intizam verebilmek için bir saat kaybettim. Nihayet bu defterim, hayatımın tehassüslerine metfen olan bu kıymettar defterim elime geçti. İşte burada dayımın Kızıltoprak köşklerine gıpta veren şu kırmızı tuğladan mini mini sayfiyesindeki hayatıma başlıyorum.

Buraya beş gün evvel geldim. Dayım beni mutadı olan misafirperver iltifatlarile, yengem beni küçük yaşımdan beri alıştırdığı samimiyetle, Pakize de on altı seneden beri her gün yeni bir terakki eseri gösterek mürebbiyesinin gözlükleri altından fırlıyan tekdir nazarlarına karşı fütur getirmeyen haşarılığıle karşıladılar.

Pakize sevincinden, daha doğrusu hoppalığından, babasile annesinin daima affa meyyal duran müsait hallerinden cesaret alarak, mürebbiyesini görmemek için ona bakmak zahmetini bile ihtiyar etmiyerek ellerini çırpıyor; “Ne iyi ettin de geldin! Ne kadar eğleneceğiz!„ diyordu.

Yalan!.. Küçük şeytan yalan söylüyordu. Bu son cümlenin manası: “Seninle ne kadar eğleneceğim!„ demekti. Fakat bu sene geçen senelerin hiçbirisine

benzemiyecek. Dayımın kızını temin ederim ki bu sene Behçet yirmi beş yaşına mahsus ciddiyet ve vekarını temamile göstererek Pakize hanıma gülmek aleti olmıyacak.

Defteri elime alıp, şu iki sahifelik yazıyı karaladıktan sonra kapının yavaşça gıcırdadığını işittim. Bu, dayımın kızına mahsus bir ziyaret tarzı idi. Kapıları gıcırdatarak açmak için hususî bir mehareti vardır. Ehemmiyet vermiyerek başımı çevirmedim. Kapı gene gıcırdadı, bu defa bir istihzalı teganni ile imtidat ederek gıcırdadı.

Nihayet başımı çevirdim, Pakizenin kırıp geçirdiği bir şeyi görmekten hasıl olacak tesiri temaşaya gelen çocuklara mahsus çapkın bir tebessümle parlıyan şımarık çehresi kapının aralığından göründü:
— Sabahtanberi yazı mı yazıyorsun?

Bu hileli suale kapılmadım: — Sabahtanberi burada olmadığımı, biraz evvel buraya geldiğin vakit elbette görmüşsündür, dedim.

Pakize birden isyan etti, fakat odama büsbütün girmek için bir fırsat bulmuş oldu. Derhal içeriye atılarak:—Ben mi? dedi; ben mi bugün senin odana girmişim? Ben sabahtanberi kendi odamda mürebbiyemle beraber ders yapıyordum.

Gülümsiyerek gözlerimle cildi kopmuş lûğat kitabını, henüz toplanamayarak bir perişan küme halinde masanın bir tarafına yığılan kâğıtları gösteriyordum. Pakize gûya anlatmak istediğim mânayı farketmedi, etrafa göz gezdirerek:— Of! Bu senin odana hiç bakamıyorlar, dedi; nekadar dağınık! Sen bana

havale et de bundan sonra odanı, ufağını tefeğini ben yerleştireyim...

Çılgın kız benimle açıkça alay ediyordu. Odamı düzeltmek için benden müsaade isterken mürebbiyesini takliden ellerini arkasına bağlayarak karşımda bir duruşu vardı ki bana şu haşarının kıvırcık kumral saçları altında uçları birer pembe tebessüm gibi duran kulaklarını çekmek hevesi veriyordu. Sadece: — Yok! Bugün avdetimde odamı pek eyi yerleştirilmiş buldum. Şüphe yok ki pek usta eller tarafından tanzim edilmiş olmalı... demekle kanaat ettim. Şimdi şu satırları yazarken onun aşağıda bağırdığını işitiyordum: — Behçet!... Seni yemeğe bekliyorlar!..

---

29 Temmuz

Bu akşam odanın önündeki balkona oturmuş, ta ufukta bir kırmızı umman içinden fışkırmış bir bürkân şeklinde kızıl alevler saçarak batan güneşin karşısında sahranın son nefeslerini kokluyordum. Birden balkonun kapısında Pakizenin dikildiğini gördüm, sanki beni görünce şaştı: — "A!. sen burada mı idin? ..„ dedi. Sonra iki çift lâkırdı ziyade edebilmek için bir sual yuvarlamak istiyenlere mahsus gevezelikle sordu: — Ne düşünüyordun ?

— Hiç !

O, zaten bu cevabı bekliyormuş gibi başını salladı: — Doğrudur, dedi; tabiatın bazı büyük manzaraları olur ki insan onların karşısında düşünemez.

Pakize şu dakikada o kadar ciddî. yaşına nisbetle

pek büyük olan bu sözü söylerken o derece vakur idi ki hayretle yüzüne baktım.

Bu kızda hayret veren bir intikal çabukluğu, bir cevap hazırlığı var ki kendisile münakaşa nevinden bahislerde daima o galip çıkar, son sözü daima o söyler; bir kelime oyunile, bir tezat teşkilile, yahut, garip bir teşbih ile, sizin bütün muhakemelerinizi altüst eder, ta sonunda ağzından taşan pürüzsüz bir kahkaha ile zaferini öttürerek sizi bulunduğunuz yerde mephut, hattâ mahçup bırakarak kaçar, gider...

Benim hayretime dikkat etmiyerek dirseklerini balkonun kenarına dayadı; yüzüme bakmıyarak, ta o güneşin etrafında açılan kırmızı dalgalara dalarak dedi ki:— Bilir misin, bazan böyle şu tepsi kadar büyük bir yakut parçası şeklinde kızıl ziyalar saçan güneşi seyrederken ne zannediyorum? Bu güneşi öyle ateşten yaratılmış bir mahlûka benzetiyorum ki her gün bir günlük zamanı şarktan garbe taşıyor, bütün bu mesafeyi o yük altında bir hamlede aştıktan sonra ta orada göğsünden şu bir günlük zamanın enkazı kanlara bulanarak taşıyor, serpiliyor, bir yokluğun uçurumunda boğulmak için dağılıyor. Bu etrafındaki buluta benziyen güvercin alayları, işte onlar bütün onun göğsünde taşan kanlara bulanmış kırıkdökük zaman parçaları ki bir denizin içine süzülüp iniyor. Her gün böyle o uçuruma düşen ölmüş günlerin yanına gidiyor...

Gülerek dedim ki: —Bu teşbihin mürebbiyenle beraber kim bilir hangi unutulmuş bir şairden okuduğun bir parçadan, nasılsa hatırında kalmış olmasını farzetmek istemem. Fakat öyle olsa bile sen benim

nazarımda öyle küçük bir kıza benziyorsun ki, düşünceleri ve sözleri hiç yaşına göre değil.

Kendisine mahsus süratle cevap verdi: —Sen de benim nazarımda öyle kocamış bir hakîme benziyorsunki göstermek istediği ciddiyet boyunun ve yaşının çok üstünde...

---

3 *Ağustos*

Zannederim ki dayımın kızına hakikaten kızmağa başlıyorum. Bu gün aramızda müthiş bir kavga geçti. Sabahleyin bir büyük telâşla odama atılmıştı: — Behçet! Hokkanı verir misin? Benimkinde bir damla mürekkep kalmamış. Karı kıyametleri koparıyor: "Size intizam öğretemiyeceğim. Hokkanızda mürekkebinizi bile düşünemiyorsunuz!„ diye hiddetinden gözlükleri burnunun üstünde perende atıyor; dedi.

Pakizeye lâkırdı söylemeğe gelmezdi. Ağzımdan bir kelime çıksa idi mürebbiyesi onu daha pek çok beklerdi. Bana oracıkta uzun uzun bin bir hikâye anlatmağa başlıyacaktı. Sesimi çıkarmadan hokkayı uzattım.

Bu hokka vakası şüphesiz bir netice veremiyerek geçecekti, eğer öğleden sonra odama avdetimde hokkamın kâğıtlarımın üzerine devrilmiş olarak bırakıldığını görmemiş olsaydım...

Aşağıya koştum, Pakize dayımın yanında suçlu çocuklara mahsus bir tavırla sinmiş oturuyordu. Ben hiddetimi yenemiyecek bir halde idim, dedim ki: — Hokkamı kâğıtlarımın üzerine devirmişsin, bütün müsveddelerim okunmaz bir hale gelmiş!..

Kemali sükûn ile cevap verdi: — Ben hokkanı doğruca oraya bıraktım, sen gene her vakitki gibi pencereni açık bıraktı isen kabahat bende mi2

Onun devam etmesine meydan vermeyerek biraz daha ileriye gittim: — Mürebbiyene bir kere sorsan, zannederim ki ötekinin berikinin eşyasını altüst etmenin pek ayıp olduğunu sana öğretirdi.

Kıpkırmızı oldu. Şu dakikada küçük ağzının içinde dişlerinin gıcırdadığını âdeta işittim. Babasının bu sözleri lâtifeye hamletmek isteyen şaşkın çehresine: "Baba müsaade et de şunun payını vereyim!„ manasile bir nazar fırlattıktan sonra hemen dedi ki:—Teessüf ederim ki senin bir mürebbiye elinde büyümediğin pek belli!. Eğer öyle olmasaydı bir genç kıza nasıl muamele edilmek lâzım geleceğini öğrenmiş olurdun..

Hiç şüphe yok ki Pakizenin gene mağlûbu olmuş idim. Buna cevap vermek imkânını bulamadım, hiddetimden bir kelime bile söylemeğe kadir değildim. Babası tekdir eden bir sesle: "Pakize!„ diye âdeta kaykırırken o, bir tarafa kaçtı. Ben de dayımın yanında bu vakadan sonra yalnız kalmaktan çekinerek artık çantamı hazırlayıp buradan kaçmak azmile odama çıktım.

Halbuki, gene buradayım. şu satırları gene o devrilmiş hokkaya banarak yazıyorum. Çünkü çocuğun yaramazlığına ehemmiyet vererek dayımı, yengemi gücendirip gitmek pek ayıp olacaktı, hattâ şimdi biraz serin kanla düşündükçe bu vakada gene kendimi haksız buluyorum. Pakizenin o sözü pek de hakikate mugayir değildi. Öyle ya... Haşarı, şımarık,

zevzek bir çocuk olmakla beraber nihayet o artık bir genç kızdı, şimdi ben şu satırları yazarken o başımın üstündeki odada hiddetinden piyanosunun üzerinde türlü gürültüler yaparak köşkü yerinden oynatıyor. Utanmasam yanına çıkarak barışmağa teşebbüs edeceğim...

— Gene o tarihte, gece : —

Cesaret ettim. Defterimi her vakit sakladığım yere, karyolanın arkasına sıkıştırarak yavaş yavaş yukarı çıktım. O, piyanosunun önünde, ateşten yaratılmış bir vücut gibi kaynayarak her zerresi ayrı müteharrik, elleri tuşların üzerinde sağdan sola, aşağıdan yukarıya koşuyor, türlü fırtınalar içinde yuvarlana yuvarlana iniyor çıkıyordu.

Ta yanına kadar, birden korkutmamak için biraz hızlı basarak, ilerledim. O elbette ayak seslerini işitti, fakat başını çevirmedi. Ben biraz daha yaklaştım, yanına gelince eğilerek yüzüne baktım. O, gözlerini tavana kaldırdı, ben bön bön gülüyordum; o, gülmemek için dudaklarını sıkarak gene tavana bakıyordu.

"Dargın mıyız?„ dedim. Dirseğimi onu çalmaktan menedecek surette piyanoya dayamıştım. Sol eli hareketten kaldı. O da, artık gülmekten nefsini menedemeyerek gene tavana bakmakta devam ediyor, yalnız sağ elile çalmağa uğraşıyordu. "Öyle ise gideyim!..„ dedim, o zaman birdenbire başını indirdi, iskemlesinin üzerinde bir fırıldak gibi dönerek bana ta karşısında bir koltuğu gösterdi:— Oraya otur da, sana bir şey çalayım! dedi. Sonra piyanosunun üs-

tünden kırmızı bir cilt alarak uzattı, bana gösterdi: Cavalleria Rusticana.

Barışmak için Pietro Mascagni'nin bu vahşi musikisini dinlemek lâzım geldi. Eğer bunu yapmasaydım işte asıl o zaman Pakize ile itilâf kabul etmez bir dargınlık hasıl olacaktı. Bir saat için her türlü işkenceye rıza göstermeğe karar vermiş bir tavırla gidip koltuğa oturdum.

Pakize başladı:

Evvelâ lâkaydane dinliyordum, sonra Siciliana'nın müessir edası beni mağlûp etti. Bu aşk faciasını düşunmeğe başladım. Bir kadının vefa bilmiyen, ihanet eden bir sevdadan duyacağı azîm yesi, hissedeceği intikam arzusunu tasavvur ediyordum; yavaş yavaş o her dakika başka bir hissiyat devresine girerek, bazan bir ümit ile bir hava fişeği gibi göklere çıkarak oradan mülevven kandillerle serpilen, bazan bir yeis iniltisile karanlık bir uçurumun derinliklerine yuvarlanıyor gibi boğularak inen bu musiki beni hem acı hem tatlı bir şarap ile sersemletiyordu. Nihayet dua başladı. Şimdi Pakizenin elleri altında bu alet mecruh bir kalp gibi inliyor, kıvranarak, sanki yerlerde sürüklenerek iztiraplar içinde bütün insanlığın elemlerine tercüman olan bir istimdat lisanile semalardan tesliyet nidası, bir merhamet cevabı dilenerek uzun bir feryat ile yükseliyordu. Daha sonra bu niyaz sedası sanki hazin hazin ağlamağa başladı, nihayet bir nevmidinin füturu içinde söndü. Ben musikinin burada kalmasını isterdim, fakat öyle olmadı, yeni bir tarraka ile başka bir ihtiras devresine girdi. Tekrar facianın tafsilâtı zihnimde canlandı.

Biçare metrukeyi, rakibesile âşıkının arkasından koşarken görüyorum.

Birden Pakize döndü, elile bana işaret etti, yerinden kalkarak yaktaştım, defterinde bana bir satırı gösterdi. Bu “vefasız! Beni nasıl birakıp terkedebilirsin?„ mealini sızlayan neşidenin ilk mısraları idi.

— Sen hikâyeyi bilir misin? Bana anlatsana... diyordu. Mümkün mertebe icmal ettim, o muhakkak zaten bildiği bu faciayı benim ağzımdan öğreniyormuş gibi başını sallayarak dinledi. İskemlesinde tekrar çevrilerek o parçayı çalmağa başladı. Santuzzanın mecruh kalbi sanki kanlarının içinde sürüklenerek, can çekişerek ağır ağır, inleyen bir seyelân ile titiriyordu. Bu yeis neşidesi Pakizenin parmakları altından ondan hiç beklenemeyecek bir hassasiyetle çıkıyordu. Ben ayakta, arkasında idim. Neşide bir dalga gibi yükseliyor, odanın mahpus havasında şişiyor, içinden gelen bir rüzgârla kabarıyor, evvelâ bir uğultu ile sallanarak sonra yavaş yavaş vazıh bir enin ile yukarı çıkmağa çalışırken birdenbire, sanki dalganın patlamasından hasıl olan bir feryat çağlayanı şeklinde dökülüp sönüyordu; etrafta köpükler saçılıyor, girdaplar dönüyor, kasırgalar çevriliyordu. Gözlerim bir bulantı arasından Pakizeye dikilmişti. Bu dakikada o büsbütün başka bir mahlûk olmuştu. Elleri bir alay kuş gibi aletin üzerinde uçuyor, onların pervazı altında dişler bir işkence ile kıvranıyor, kurtulmak, dağılıvermek istiyerek yer yer batıp çıkıyor, sanki parçalanıyordu. Nihayet son bir tarraka içinde... birdenbire, beklenmiyen bir yer-

de Pakizenin parmakları durdu, sanki orada mıhlandı, sonra bu önündeki kırmızı cildi yerinden kavrayarak iskemlesinin üzerinde çevrildi, serî bir hareketle ta odanın öte tarafına fırlattı ve kollarını göğsüne bağlıyarak karşımda, sapsarı, gözlerini yüzüme dikti.

Şu dakikada dayımın kızı tamamile başkalaşmış idi. Kıvırcık kumral saçlarından birkaç dağınık tel terden alnına yapışmış, şakakları ıslak, çehresi donuk, dudaklarının rengi uçarak kilitlenmiş, bana bakan gözlerinde tenvim edilmiş hasta kızlara mahsus camdan bir nazar. Pakize, bir saat evvel haşarılığından fıkır fıkır kaynayan ateşin mahlûktan nekadar uzaktı!

Bana, böyle, bakıyordu. Ben de ona... Ne kadar? Bilmiyorum, bir dakika, belki bir saat... Daha sonra kollarını açtı, geniş bir hareketle, sanki etrafı, beni de beraber kollarının arasında sıkıp boğmak istiyorcasına, tekrar göğsünün üzerinde kavuşturdu, sıktı, sıktı, ancak o zaman gözlerini benden çevirerek:

— Bu musiki, dedi; insanı hasta edecek bir şey!..

Bu sözden sonra Pakize bir an içinde gene değişti, bir saat evvelki hırçın çocuk oldu, benim yukarıya çıktığım zaman cevapsız kalan sözüme mukabele ederek: — Ne diyordun, dargın mıyız? diye soruyordun değil mi? —Dudaklarına en müstehzi gülümsemelerinden biri geldi — benim gibi haşarı bir çocuk dargınlık ne demektir bilir mi?

Haşarı çocuk! Evet, orası muhakkak, fakat istediği zaman sanki eline bir musiki havasile dolu bir yelpaze alarak hissiyatı yavaş yavaş yüksek bir gaşiy semasına uçurmağa muktedir olan bu haşarı ço-

cukta, garip, müphem, muammalı, esrarlı ve onun için korkulu bir genç kız vardı ki...

---

5 Ağustos

Bugün sofrada dayımla yengem bütün Pakizeyi kızdırmakla eğlendiler. Bir müddettenberi ona talip olan bir genç zabit için sanki karı koca ona işi çaktırmayarak, fakat onu kızdırmak maksadile, fikir teati ettiler.

Yengem diyordu ki: —Bilhassa giyinişini, yürüyüşünü beğeniyorum. Bence bir genç kızı mestetmek için bu kâfidir.

Dayım gizlice Pakizeye bakarak ilâve ediyordu:

— Bunlardan sonra ikinci mühim mesele: Saçlar, onları taramak hususunda herkesçe meçhul bir maharete malik imiş ki...

O, bunları sanki işitmiyor gibiydi. Annesile babasının bu zemin üzerinde devam eden muhaverelerinden uzak duruyor; mürebbiyesinin tabağına bir parça hardal koymak, bana önünde turşu şişesini uzatmak için meşguliyetler icat ediyordu.

Nihayet söz bana teveccüh etti. Dayım diyordu ki:

— Artık sen de nişan için ayrıca izin alır gelirsin, değil mi ?

Ben Pakizeye bakarak ve gülerek cevap verdim:

— Elbette, Pakizenin saadetinde bulunmak bence pek arzu olunacak bir şeydir.

O vakte kadar Pakize lâtifelere bir tebessümle tahammül ederken benim bu sözüme isyan etti. Elinden çatalını tabağına bıraktığı gibi annesinin, babasının, mürebbiyesinin bir zümre teşkil eden hep bir

ağızdan; "Pakize! nereye!„ nidalarına ehemmiyet vermeyerek kaçtı.

10 Ağustos

Bugün o talip olan gencin ailesi gelmişler, fakat onu odasından çıkarmak mümkün olmamış. Yengem kıyametleri koparıyor. Ben bu gürültünün içinde bulunmamak için odama kapandım, birkaç hafta sonra başlayacak olan yeni ders senesi için bir muhtıra hazırlamakla vakit geçireceğim.

12 Ağustos

Bu kızda öyle garip haller var ki tefsirine imkân göremiyorum. Düşünülsün ki izdivaç hakkında benden — daha izdivacın ilk harfını anlamağa vakit bulmamış bir adamdan — rey almağa geliyor.

Bu gün esrarla dolu bir tavır takınarak odama girdi. Ben derslerimi tertip ile meşguldum, geçti, ta karşıma oturdu. Hiç bir şeyden sıkılmak âdeti olmayan teklifsizliğile bir mukaddemeye bile lûzum görmeden başladı:— Rica ederim, onu bırak da bana bir fikir ver bakalım. Bu güzel giyinen, güzel yürüyen, saçlarını bir tuhaf tarayan zabit bey için bana ısrar ediyorlar. İkide birde onunla beni buluşturmak vesileleri icat ediyorlar. Yarın gene burada imiş. Geçen gün, gördün ya kıyametler koptu, gene öyle bir şeyler mi olsun, yoksa...

Ben cevap verdim :

— Kızım, zannederim ki babanla annen senin saadetini herkesten iyi düşünür, bana kalırsa onlara itaat etmek en iyi harekettir. Zaten mes'ele bir nişandan ibaret, sen daha on altısında değil misin?

Gelin olmak için, ve düşünmek için önünde iki senelik bir zaman var.

Pakize gözlerini süze süze bana bakıyor, zihninden uzun bir mülâhaza silsilesi geçtiği anlaşılıyordu. Bilhassa cümlemin sonuna bir mana vermeğe uğraşıyor gibi bulundu, nihayet zihnini tırmalayan bir mutaleayi koğmak istiyerek hafifçe başını silkti, bana yalnız: — Demek iki sene bu adamı nişanlı gibi görmeğe, beraber gezip tozmağa, oturup konuşmağa müsaade ediyorsun.

Kıpkırmızı olduğumu biliyorum, fakat neden? Dudaklarımın arasından: — Bende sana bu yolda bir müsaadede bulunmek için bir salâhiyet yok ki...

Şu dakikada onun zihninden ne geçti, bilmem, masanın kenarında bir kâğadın ucunu kıvırmakla meşgul olan elinde sinirli bir hareket oldu, öyle bir hareket ki sanki bu küçük el bir tokat atmak istiyordu. Sonra birden masanın üzerinde bir tarafı kırmızı diğer tarafı mavi kalın bir kurşun kalemini göstererek: — Bunu bana verir misin? dedi.

Benden nasihat almak için değil, bu kalemi almak için gelmiş gibi kalkarak: — Teşekkür ederim!.. dedi ve dimdik, çıktı.

---

15 Ağustos

Yengem sofrada dayıma Pakizeden açıkça şikâyet etti: — Bugün en yakışmıyan esvabile, en çirkin başile çıktı. Genç adamdan ben utandım, muttasıl somurttu, eğer böyle yapacaksa..

Pakize işitmiyor gibiydi, mürebbiyesile meşguldü: — Biraz daha makarna alsanıza... diye ikramlar yapıyordu.

18 Ağustos

Bugün gene geleceğinden haber aldığım için uzaklarda seyrana çıktım. Avdetimde benim önünden geçebileceğim bir yere onun bir resmi konmuş olduğunu fark ettim. Benim gözüm iliştiğine dikkat etti ve gülümsedi. Bu tebessümünün önüne birçok istifham işaretleri konabilirdi. Mânalarla dolu bir tebessüm... Lâkin ben ne için bu şeylerle meşgul oluyorum? Artık karar vermedim mi? İki güu sonra buradan iniyorum, biraz da Beyoğlunda yaşamak istiyorum. Dersime ait yazıları bu iki gün içinde bitirmeliyim. Bu defteri bir daha açmamak üzere şimdi kapıyacağım. Biçare defter!.. Vicdanımın mahremi esrarı!.. Seni kim bilir, mektebin karanlık odasında nasıl kasvet veren bir zamanda tekrar açacağım...

---

21 Ağustos

Hayır, gene burada açtım, kâğıtlarımı, kitaplarımı çantama yerleştirdikten sonra bu köşkte geçirdiğim hayata son bir nazar atmak için burada karalanmış sahifeleri tekrar gözden geçirmek istedim. Lâkin bir şeye dikkat ettim: Ben bunları hep dayımın kıziyle doldurmuşum. Sanki hayatım burada ancak onun garibelerini zaptetmek işinden ibaret imişcesine bütün seyranlarıma, tahassüslerime dair bir kelime bile yok. Şimdi onun, başımın üzerinde, gene piyanosunu işitiyorum. Gene o son çaldığı parça. “Vefasız beni nasıl bırakıp terkedebilirsin?„ şikâyetini ağlayan parça...

Gene bunu şuraya kaydetmek ihtiyacına mağlup oluyorum. Sebep? Şimdi zihnimde bir şüphe var:

Acaba?.. İşte bir çok istifham işaretlerile donatılacak bir kelime daha. Fakat mümkûn değil! Bu haşari, şımarık, çılgın kız bilâkis benden o derece uzak ki...

. . . .

Biçare küçük muallim! Sen buradan kitaplarını, kâğatlarını, defterlerini toplayarak biraz sonra sınıfının kürsüsüne çıkıp bu senenin getireceği mini mini halka: " Efendiler! Türkçe öyle bir dildir ki... „ diye başlayacağın nutkunu, onun bir sene müddetle devam edecek arkasını düşün...

Şu birkaç sahifelik hayatın bu defterde bile kalmasını, bilmem ne için şu dakikada arzu etmiyorum. İstiyorum ki hemen şimdi yırtayım, burada geçen günleri sanki ömrümden tamamile koparmış olmak için masanın altında duran şu sepete atarak kalkıp kaçayım...

Annemin kızları

Annemin kızları

Ananemin kızlarını, o benimle beraber ayni hava ve ziyanın meşimesinde doğan, ayni yurt sinesinin kanile beslenerek, ayni tarih zincirlerinin, ayni milliyet bağlarının hilkat ve hassasiyetile titreyen vatan kızlarını, o sevgili hemşireleri her gördükçe, kalbinde bütün duygulardan daha derin bir hürmet ve muhabbetle, ve ekseriyet üzere tahlili mümkün olmıyan, mahiyeti mübhemiyet karanlıkları içinde kaybolan, ta vicdanımda gizlenmiş bir rikkat ve merhametle selâmlarım.

Zannederim ki onlarla benim aramda ta ezelden başlamış bir aşinalık var; bir aşinalık ki ne bir söze, ne bir nazara ihtiyaç göstermeksizin, sanki milletimin bütün annelerini, zevcelerini, hemşirelerini, kızlarını asırların sıkı sıkı bağlanmış vekayi tevalisi arasından toplaya toplaya hepsini birden tek bir şahsiyette temessül etmiş, çoktan tanılmış, çoktan sevilmiş bir sima yapar. Onların bütün ruhuna, vicdanına ait sırları, hayatlarının bütün gizliliklerini; kanaatkâr, azla memnun, küçük şeylerden bahtiyar emellerini; sonra elemlerini, dertlerini, sanki yüreğimde yazılı bir hikâye okurcasına duyar anlarım. Ve onları herşeye rağmen, öyle güzel bir maya ile, öyle temiz yuğurulmuş ruhlarla görürüm ki, bu an-

nemin kızlarını, nerede görsem benliğimin derin samimiyetinden saf bir dua, saadet temenni eden bir neşide yükselerek onların ismeti etrafında beyaz kanatlarla uçuşur, ve böyle dualarımla temennilerimin onları tavaf eden deveranı arasında:

“Bilseniz, derim, sizi nasıl bahtiyar görmek isterim. İsterim ki sizi daima şadeden, hayatın ruhunuza kimbilir ne vahşî, ne zalim gelen yabancılıklarında hissiyatınızı, hayalinizi, o sizin tecrübe ve mukavemet ilminden mahrum güvercin his ve hayalinizi üşümekten, titremekten muhafazaya çalışarak hürmet ve muhabbetin sıcaklıklarile ısıtan kocalarınız olsun; isterim ki sıhhatli ve kuvvetli, güzel ve zeki, hayata çelik bazularla, doğru hislerle, salim bir vicdanla çıkan, muvaffakiyeti iyi olmakta arayan, fenalığa eğrilmez, bükülmez bir salabetle husumet eden çocuklarınız olsun; isterim ki sizden ebediyen ayrılırken babalarınız bir hüsran nazarile değil size medyun oldukları saadetin şükranını söyliyen gözlerle hayatı bıraksınlar. Ve siz böylece hayattan, kendiniz bahtiyar olarak ve kendiniz ne kadar bahtiyarsanız etrafınızda o kadar saadet ve selâmet temin etmiş olmak itminanile geçerken, annemin kızları, evet, siz, yurdun öyle tapınılmış melekleri sıfatile geçesiniz ki bütün istikbalin tarihi şimdiden yolunuzun kenarında eğilerek size şükran borçlarını ödesin.„ Ve böyle şurada burada, onlara tesadüf ettikçe kalbimde sızlıyan bir duanın iniltilerini duyarım. Bu his, daha ziyade, bayram üstü, onların hepsi sokaklara, dükkânlara dağılınca başka bir elem manasile rikkat iktisap eder.

Beyoğlunun süslü ve zengin mağzalarından başlıya-

rak Galataya kadar, Bahçekapısından başlıyarak Şehzadebaşına kadar, kâh kibar arabalarının içinde asil ve zarif, cesur ve mutmain, yaşamaktan memnun, hayata mütebessîm, kâh camekânların önünde gecikerek. içeri girmeğe cesaret edemiyerek, yağmurların altında ıslanmış elbiselerile, çamurlara bulanmış ayaklarile, ürkek ve perişan, kalabalıkta kendilerini idare edemiyerek, biribirini kaybettikçe birdenbire karanlıkta kalıvermiş çocuklar telâşile bağrışarak, mümaresesiz zihinlerinin içinde alınacak şeylerle elde kalan paranın hesap buhranları kaynaşarak, sokak hayatının velveleli ummanına çıkıverince fikirlerinin muvazenesi sendeleyip yuvarlanarak, şurada bir şey alırken ötede unutulmuş bir paket tahattur ederek, eve avdet ederken yapılan hesapta yanlışlar bularak bayram mübayaalarına çıkan bu kadınlar için hayatı düşünürüm.

Giyinişlerinden, yürüyüşlerinden, cesurane emir veren seslerinden, yahut korkak bir niyaz manasile reddedilmekten çekinen bir tereddütle: — Size zahmet veriyoruz... diye başlıyan cümlelerinden türlü istitlâller arkasına takılan hayalimin gözleri önüne ya nişantaşının bir mükellef konağı, ya Cağaloğlunun zengin bir evi, yahut İstanbulun karanlık ve dar sokaklarında, hava ve ziyadan mahrum, kafeslerinin arkasında için için elemelerle inliyor zannedilen, fakir yuvacıklar gelir.

Hayalimde, ferahlı ve nurlu sahalar açılırken vicdanıma bir neşvemin inbisatını yayılıyor hissederim. Beyoğlunun zengin bir mağazasında iki genç kıza tesadüf ederim ki kürklerinin içinde, güderi eldiven-

lerile, parmaklarının alışık temaslerile bir telatin cüzdan, bir çift platin kol düğmesi seçmekle meşguldürlar. Bu babalarına, belki nişanlılarına verilecek bir bayram hediyesidir. Küçük hanımların bayram hediyesi zevklerinin bütün inceliklerile uygun olacaktır. Uzun uzun beğenmemezliklerle, önlerine yığılan küme küme cüzdanlardan, takım takım düğmelerden birine karar veremiyerek tereddüt içindedirler. Nihayeti gelmiyen cıvıltılarla iştişareleri vardır. Dışarıda araba beklerken onlar bu müşkül intihapta öyle sabırlı ve dikkatli, öyle şuh ve şakraktırlar ki bayram günü bahtiyar babaya, belki nişanlıya, bu hediyeler verilirken onları takib ederim. İsterim ki bu mesut bayramın saadet kahkahalarını zehirleyecek hiyanetler, sefaletler, matemler olmasın; hayat daima gülen bir bayram, olsun. Bir böyük gümlekçide bir hanım nine görüyorum ki karşısında edibane bir eda ile bekliyen yaşlıca hizmetçisinden:— Daha ne kaldı ?. sualile bir şey unutmamağa çalışarak oğullarına, kızlarına, damatlarına, gelinlerine, alay alay torunlarına, daha sonra konağın bayramda düşünülmek lâzım gelen bütün gelenine gidenine birer şey aramakla meşguldur; ve gözlüklerinin altından itinalı gözlerle gömleklere, mendillere, çoraplara, boyun bağlarına dikkat ederken zihninden takım takım unutulmayacak isimler geçirir, ve hep ara sıra hizmetçisini süzerek : — Daha kim kaldı ? diye araştırır.

Sonra bu hanım ninenin bayramını, o gün birer birer dağıtılan bu hediyelerle taşacak şetareti düşünürüm. Fakat buradan memnun ve müsterih ayrılırken, hayalimde acı bir nokta elemle sızlar; bir baş-

ka hayatın mahrumiyetle çalkananan sahnesini görürüm:

Küçük harap evler, karanlık odalar, çocuklarına istediklerini alamıyan valideler, çarşıdan geldikten sonra gördüklerini düşünerek aldıklarını beğenmiyen genç kızlar..

Böyle bir ana kıza tesadüf ederim ki, yorgun ellerinde yüklerile, sürüne sürüne avdet ediyorlar. Hallerinde öyle bir kahırlı, kederli eda vardır ki bütün bu günün feçi hikâyesini söyler. Halbuki şu bayram mubayaatı bir senelik birikmiş emellerdi.. Bütün bir sene içinde doğmuş, tatmini çaresi bulunamamış emeller hep bayrama bırakılmıştı. Ve öyle zannediliyordu ki bayram bir lütuf mucizesile, bir sene içinde bulunamıyan imkânı getirecek, o emellere bir tahakkuk vesilesi icat edecek. Lâkin aylar hep o insafsız müşkülâtı tekrar ede ede gelip geçmiş, ve bayramın karşısına daha büyük ihtiyaçlarla, daha dar vasıtalarla çıkılmıştı. O zaman emelleri birer birer feda etmek, fazla olanları müfit olanlardan ayırmağa çalışmak, hesabın zalim mantığına karşı yavaş yavaş o biçare heveslerin makhur rücatine aciz bir temaşakâr olmak lâzım gelmişti. Nihayet işte ana kız, bütün Sultanhamamı dükkânlarına girip çıktıktan sonra, şimdi ellerinde yüklerile yorgun yorgun, hiç bir söz söylemiyerek eve gidiyorlar. Birazdan tramvayda, karşı karşıya, dizlerinin üzerindeki paketlerin muhteviyatını zihnen tekrar görmeğe çalışarak, sakit, sallana sallana gidecekler, daha sonra Aksaraydan ötede, dar bir sokakta, küçük bir eski evin loş bir odasında, bu alınan şeyler bir daha

gözden geçirilirken, onlar dükkânın ziyası altındaki parlaklığından o kadar kaybetmiş bulunacak ki, kız, harap ve muzmahil, perişan ne meyüs dalgın gözlerle alınamamış güzel şeylerin hayaline saplanacak, ana çok yorulduğuna atfederek başının ağrıdığından bahsedecek ve halinde ağlıyan bir şeyle minderin üzerine kıvrılıp yatacak.

Annemin kızlarına, sokaklardan sonra, diğer bir sahnede, kendilerini maişet ve muaşeretin musibetleri karşısına koyan diğer bir sahada tesadüf eder, ve hayatlarını buralarda çırpınmağa sevkeden mukadderatı düşünerek titriyorum. Buralarda onlar öyle naçar ve betbaht, öyle sefil ve perişan bir haldedirler ki, zavallı zayıf yüreklerinde bulunamıyacak bir kuvvete muhtaç olan hayat mücadeleleri için isyan eden bir feryatla bağırmak isterim. Dul kalmış genç kadınlar, çocuğunu kaybetmiş valideler, bir halâs çaresi aramağa gelmiş betbaht zevceler, hain bir babadan ekmek bekliyen kızcağızlar, bütün o adliye avlularında, mahkeme bucaklarında, maliye kapılarında, hastâne koğuşlarında yaşayabilmek için bir istinat noktası bulmağa gelen, çaresizliklerinin tamiri imkânını nurları silinmiş gözlerle, muvazenesi bozulmuş sinirlerle, kadit omuzlarında yıpranmış elbiselerle gelip arayan, bitmez davaların arkasında koşarak, doyurmaz bir parayı uzun uzun bekliyerek, sürüklene sürüklene, oradan oraya betbaht ömürlerinin sefaletini yuvarlaya yuvarlaya, kaderin kahrı altında hırpalanmış, ezilmiş, matemgirane bir tahammülle acılarının donarak yapışmış nikabını taşıyan bu simaların arasından, sanki, şahsî hayatıma ait

çehrelerin matem ve elem ihtimallerinin destanını okuyarak sarsılırım, Ve o zaman kalbimde burkulan bir düğümle hayalimi, bu manzaradan çekip koparır, gözlerimi kapayarak sakit fakat sükûti içinde figan eden bir dua ile bütün annemin kızları için necat ve felâh, musibetsiz, sefaletsiz, ıztırap ve meşakkatten, fakrü mezelletten âri mesut bir hayat dilerim.

Bir miras meselesi

Bir miras meselesi

Zekiye Halanın ayakları tutulduğu, ağzı çarpıldığı, artık lakırdı söyliyemediği uzaktan yakından aile halkı arasında duyulunca, halli imkânı, senelerden, bitmez tükenmez uzun senelerdenberi neticeye tâlik olunan merak ve tecessüs, taze bir galeyan ile hepsinin zihninde çalkandı. İşte nihayet bu seksen senelik esrar ile dolu ömrün içinde kapanarak, etrafında gençlerin sapır sapır döküldüklerine baktıkça dişsiz çenesini çirkin bir istihza gülümsemesile açan itminanını saklıyamıyarak, her şeye, her kese, bütün uzaktan yakından miras bekliyenlere rağmen hâlâ kavi, hâlâ zinde yaşamakta inat eden Zekiye halanın muammasını anlamış olacaklardı. Aile halkının göğsü derin bir oh! la şişti, hep davrandılar, Firuz ağadan lülecilerinkiler, Beykozdan arabacının karısile kızı, Eyüpten haylaz bir yeğen, tersane amelesinden Tayyar, hatta ailenin kibar kısmına mensup olanlar, İnhisarlarda Muhasebe ketebesinden Sarım Beyle Defterhanede mukayyit Nimetullah Efendinin haremile hemşiresi, birer birer hepsi Zekiye halanın Kızıltoprakta köşküne gittiler.

O kimisinin halası, kimisinin halasının halası, bir takımının dolaşık bağlarla müphem bir şeyi, fakat netice itibarile yine halası idi. Zekiye hala denilince

hepsi kalplerinde bu ismin azemetine karşı titreyen bir hürmet ve mahkûmiyet hissi duyarlardı. Onun, hepsi üzerinde her türlü ölçü ve tartıyı aşan manevî bir nüfuzu vardı. Bu nüfuz nereden doğuyordu...

Pek büyük bir serveti olduğundan emin idiler. Mısır çarşısında bir dükkânından, Bağlarbaşında büyük arsasından, Vefada bir evinden bahsolunurdu; sonra eshamı var denirdi. Yeğeni Tayyar kaç kere ona Vakıf hanının karşısında bir sarrafın dükkânında tesadüf etmişti. Arbacının kızı Nefise Kızıltoprakta bahçenin bir tarafına gömülmüş bir kavonoz gördüğüne yemin ederdi. Lülecilerinkiler, Rana ile Ruşen bir selvi sandıkta vaşak, elma kürkler, sırma havlularla bohçalar, acem şalları var derlerdi ve bütün bu rivayetler birike birike, ona bir yükseklik payesi kurmuştu. Etrafında öyle cazibedar bir hava uçardı ki bunda türlü türlü vaitlerle titreyen, gönül avlayıcı vasiyetlerin neşidelerile terennüm eden gizli bir zemzeme duyulurdu. Zekiye halanın öyle bir gülümsemesi vardı ki etrafın bu zeminde emellerini genişlemeğe davet eder gibiydi. Hiç açık bir söz söylemeksizin, hiç bir alenî ümide meydan vermeksizin, sisli cümlelerle, Galataya geçtiğinden bahseder, Mısır çarşısına uğramak için Çiçek pazarına saptığından dem vurur, güvelerden şikâyet ederek müessir bir ilâç sorar, eline bir gazete geçerse en evvel ilânlara bir göz atarak mezada çıkarılmış bir akar arar gibi olurdu. Bu küçük emareler aile arasında türlü şekillerde teşrihata zemin ihzar ederdi.

Bütün aile efradı Zekiye halanın teveccühünü celbe hizmet edecek tezahüratta yarış ederlerdi. Bu

yarışta en büyük tefevvuk medarı onu misafir etmekte aranırdı. Baharda Beykozdakiler, kışın Firuz ağadakiler bu imtiyazı kazanırdı. Yazın onun misafiret imtiyazı Sarım beyle Nimetullah Efendi takımları arasında paylaşılırdı. Kâğıthanede, Alemdağında, Sariyer sularında, Yuşa tepesinde Zekiye halanın şerefine seyranlar, ziyafetler tertip olunurdu, ve o misafir oldukça en eyi yataklar, en süslü yorganlar kendisine tahsis olunur, dişsizliğine hürmeten yumuşak yemekler tertip edilirdi.

Çok yaşlılığına rağmen, bir az daha yorulsun, bir az daha fazla yesin denince neticeye bir az daha yaklaşış maksadının da karışmadığı iddia edilemiyecek olan bu seyranlardan ve ziyafetlerden o daha canlı, daha kuvvetli çıkardı.

Zekiye hala bu misafiretlere bir şart ile muvafakat ederdi. Bütün aile arasında öğrenilmiş, kabul, edilmiş bir kaide idi ki Zekiye hala kendi evine gidilmesinden memnun olmaz. Onun bir ihtiyar Arnavut bahçıvanı bir de küçük Türk beslemesi vardı. Kızıl toprakta köşkü dört odalı bir katla bir büyük çatı arasından ibaretti. Açık açık söyler: — Sizin hatırınızı kırmamak için işte gelip misafir oluyorum; fakat, bu yaşımda misafirle oğraşacak halim yok. Zaten ben kendi evimde yalnız olmak isterim, elimden gelse bahçıvanla beslemeyi bile savarım, derdi.

Onun manevî nüfuzunu tesis eden sebeplerden biri de dik sözlülüğüle sert başlılığıdı. Herkese ayıbını söyler, kusurnnu yüzüne vurur, kimin bir kabahatine tesadüf etse diline dolar, onu haşlar, yakar, kavururdu. Mahallelerinde çitaklar diye tanılan Rana ile

Ruşen bile onun yanında şüt dökmüş kedi gibidiler, mütemadiyen kafası tütsülü gezen Tayyar karşısına saçlarını düzelterek, ağzını silerek, doğru basmağa çalişarak çıkar. Zekiye hala kimin evine misafirliğe gitse çocuklar, yağmur altında kalmış tavuklar düşüncesile birer tarafta büzülüp sinerler. Bir az da fitne yapmaktan zevk alır. Oradan oraya lâf nak. letmek, ötekinin berikinin arasını açmak başlıca eğlencelerinden biridir. Onun sebebine arabacınınkilerle lülecilerinkiler kanlı bıçaklı olmuşlardı, Sarım Beyle Nemetullah efendi sokakta tesadüf etseler yollarını değiştirirler. O, aile arasında bu nifaka memnun görünmez, dedilere kodulara karışmamağa azmetmiş bir içtinap hali vardır: — Biri birinizi yiyecekseniz ben içinizde yoğum, beni karıştırmayın da kendi aranızda isterseniz saç saça, baş başa geliniz, der. Sonra bir kelime ile, düşünülmeyerek sarfedilmişe benzeyen bir mütalea ile, eğer aile arasında yangın sönmeğe müstait ise her şeyi birden tekrar tutuşturmuş olurdu.

Esasen onu hiç biri sevmezdi, hepsinin kalbinde onun için: Mel'un acuze!.. diyen bir kin vardı, fakat bu his yüzlerde bir ifade ile terceme edilirken gayet okşayıcı, hulûslu bir tebessüme bürünerek Zekiye halaya sonsuz ve ölçüsüz bir hürmet ve muhabbetin teminatını edaya çalışırlardı. Onun seksen senelik mukavemetini nihayet birden inkraza uğratan hastalığı öğrenince hepsinin kalbinden derin bir tesliyet nefesi yükselirken yüzlerinde bilâkis elim görünmeğe üzenen bir acımak manası samimiyetini temine çalışılıyordu. Tutuk hallerle, bozuk simalarla Kızıltoprakta hep buluştular, evvelâ biri birini ora-

da bulmaktan şaşırmış göründüler. Nimetullah Efendinin haremile hemşiresi, Sabire hanımla Cemile hanım, mevkilerini muhafaza etmek istiyen bir vekar ile, Rana ile Ruşene, lülecininkilere, birer küçük temenna ile iltifat ettiler. İyisiniz, inşallah, dediler.

Arabacının kızı Nefise ile karısı Şadiye, tam iki sene Tayyara dargın olduklarını unutmuş göründüler, mutaden ailenin içinde en ziyade azemetle tanılmış olan Sarım Bey bile Tayyara iltifatta bulundu. O da, yandan çarpık bir temenna ile: Allah ömürler versin, Beyim! Duada kusurumuz yoktur, dedi. Bütün aile efradı, işte yatağının içinde, ağzı çarpılmış, ayakları tutulmuş, nihayet herkesin ayıbını başına kakmak kuvvetini kaybeden Zekiye halanın etrafında, bu henüz zihayat, fakat belki bu gece kat'î neticeye namzet mirasın kenarında ihtilâfları, nizaları unutmuş göründüler. İçlerinde birbirine karşı bir rahatsızlık hissi olmakla beraber, zahiren vifak ve itilâf emellerile dolu gibidiler. Herkes kendi hesabına en büyük hisse ile şu işin içinden muslihane çıkmak için karar vermiş görünüyordu. Sonradan gelenler daha evvel davrananlardan malûmat istiyerek, hastayı muayene eden tabibin: Üç-beş günlük... dediğine vakıf olmuşlar, işte üç beş gün için, Zekiye halanın misafir kabul etmiyen köşküne çöküvermişlerdi. Hepsi de Zekiye halaya karşı son vazifenin ifasına o kadar mütekayyit idiler ki onu bu halde bırakıp gidemiyeceklerini söyliyorlardı. Rana ile Rüşen bir şiltede koyun koyuna yatıyorlardı, Nimetullah Efendi haremile hemşiresine, Sabire hanımla Cemileye, o sene yazlığa çıktıkları Mal-

tepeden bir yatak bağının içinde lâzım olan şeyleri göndermişti. Kendisi de sabah akşam uğrıyordu. Tayyar, İnhisarlar muhasebesine mensubiyetini mirasta nüfuz istimali için bir kuvvet farzederek, Sarım Beye fazla hulûs çakıyor, ona sedirin üzerinde pek rahat uyuyacağından bahsediyordu: — Kulunuz nerede olsa barınırım, Beyim, siz ne kadar olsa bize benzemezsiniz, diyordu.

Bir aralık sandık odasından bahsolunmuştu, hatta Nefise cesaret ederek Zekiye halanın yatağına eğilip; Hala! Sandık odasının anahtarı nerede. Yatak lâzım da... diye istifsar etmişti, fakat hastanın gözlerinden öyle bir hiddet parıltısı fışkırmıştı ki Nefise yaptığı hatayı farkederek: — Hay dili tutulasıca... diye kendi kendisine çıkışmıştı.

Ve hepsi ikide birde yatağın kenarına gelerek, gözlerinde bir sual ile, hastaya bakıyorlardı. O, arasıra homurdanarak, tamamile hareketsiz, yalnız gözlerinde toplanan hayatile, ve ağzını çarpıtarak bu çirkin bir gülümseme şeklinde gerilmiş dudağile, arka üstü, upuzun, yatıyordu. Bu gözlerinde, bu çarpık dudağında, şikâyetten ziyade etrafındakilere karşı tezyif ve istihzaya benziyen öyle bir mana vardı ki kalplere soğuk bir titreme veriyordu. Birer birer onu istintak etmek istemişler, bu vücutta daha ne kadar hayat kaldığından emin olmak istiyen bir merakla ona sualler irat etmişlerdi. O, bazan anlamıyor gibiydi, bazan gözlerinde bulutlanan yahut parlıyan bir şule evet, yahut hayır diyordu.

Bu üç gün içinde aile efradı arasında yavaş yavaş buzlar erimiş, mesafeler kısalmış oldu. Hatta bir

kaç kereler Nimetullah Efendinin haremi Sabire Hanım arabacının kızı Nefiseye hastanın düzeltilecek yatağından yahut kaşıkla ağzına akıtılacak sütünden bahsederken: — Civanım!. Arslanım!. dedi; Sarım Bey Tayyarla bir tavla attılar, Rana ile Ruşen Şadiyeye, arabacının karısına: Hanımabla!. hitabile söz söylediler, ve böylece artık birbirile daha ziyade akrabalığa girdikten sonra ufak ufak hasbuhallere, efkâr müdavelesine bile çıkıştılar. Bir aralık Nimetullah Efendinin kızı Cemile, ihtiyatsızlıkla hastanın yanında, onun bir gün bir gümüş leğenle ibrikten bahsettiğini söyledi. Sabire Hanım onu azarlıyarak: — A kızım, o nasıl lâkırdı, Rabbim halamıza ömür versin, yoksa... diye söylendi.

Fakat bir kere bu söz söylendikten sonra ihtiyatta devama lüzum görülmedi. Şadiye hanım: — çocuğu azarlamayın, hanım!.. kadıncağız ne işidiyor ne anlayor; dedi. O zaman söyleşmek ihtiyacına mağlûp oldulr. Evvelâ yavaş sesle, sonra karşıdan karşıya hastanın yatağının üzerinden aşan cümlelerle. elma, vaşak kürklerden, sırmalı havlulardan. işleme bohçalardan, Mısır çarşısında dükkândan, Bağlar başında arsadan, Vefada konak yavrusu evden bahsolundu. Acaba esham nerede idi? Nefise bahçede kavanozu gördüğünden eminmidi?

Şimdi, Nefise böyle bir şey söylemediğine yemin ediyordu. Hepsi içlerinden: — kız kavanozu kendi âşırmak istiyor, diye düşündüler. Bahçede dolaşmışlar, topraklardan koku almağa çalışmışlardı. Tayyar gece ayazdan şikâyet ile üstüne örtecek bir şeyler aramak için çatı arasına çıkmıştı. Sarım Bey: — Allah

afiyet versin, hala ufak tefek çerezden hazederdi!.. mütalaasile dolaplara bir göz atmıştı.

Sonra bahçıvan Halil ile besleme İkbal birer birer sorguya çekilmişlerdi. Fakat dolaplarda boş maden suyu şişeleri, içinde bir fare kapanile bir eski çilek sepeti, bir kırık kavonozdan başka birşey yoktu. Hatta bu kavanoz Sarım Beyin zihninden bir şüphe geçirdi. Acaba bahçeden çıkarmış olmasınlar; diye düşündü, ve üzerinde toprak bakıyesi olup olmadığına dikkat etti. Tayyar çatı arasında iki kırık sandalya ile eski soba boruları, bir hamur tahtası, bir de galiba Zekiye halanın gençliğinden kalma, kırık armonika görmüştü. Bahçede koklanan köşelerden cesaret verecek bir eser alınamamıştı.

Halil ile İkbalde işe yarayacak malümat bulunamadı. Zaten İkbal altı aylık, Halil ancak bir senelik idi. Sarım Bey bir mütalea yürüttü. Halanın asıl esrarına eski bahçıvan Abti ile köyüne giden Vuslat vakıftır; dedi.

Şimdi hepsine bir korku geliyordu. İşte üç gündenberi hasta hep o halde idi. Bu devam ederse, ya sonra... bu ikinci sual ile hepsinin yüreğinde müziç bir merak uyanır ve güya hayallerinin eli gidip o anahtarı kim bilir nerelerde saklanan sandık odasının kapısına vururdu, boşmu... dolumu ?

Daha ziyade vuzuh ve sarahat alan bir sual manasile gidip gidip hastanın yüzüne bakıyorlardı. O,hep yalnız gözlerinde yaşayan ve alay etmeğe benzer bir şeyle dudağını geren çirkin mana ile bakar, içine girmek mümkün olmayan karanlık bir kuyu halinde kalırdı.

Dördüncü gece idi. Hep, dalgın, uyuyorlardı; hepsinin ruyasında mirastan bir hisse vardı, kimisinde kürkler, kimisinde gümüş liğenle ibrik, birinde dükkân, ötekinde ev hulyası hüküm sürüyordu. Birdenbire bir feryat onları bu ruyalardan silkti, uyandırdı: Hanımcığım!.. Hanımcığım!.. Besleme İkbalin bu çığlığına hep koşuştular. Zekiye hala bitmişti. O zaman tekrar, hepsinin yüreğinden bir derin nefes daha kabardı.

Onun üstünü örttükten, yatağını kıbleye çevirdikten, çenesini bağladıktan sonra İkbali bıraktılar ve sofada toplandılar. Hepsi susuyorlardı, sonra yavaş yavaş merhumenin tabiatinden, ahlâkının güzelliğinden bahisler oldu. Rana ile Ruşen ağlıyabildiler, Şadiye gürültile hıçkırdı, Tayyar düşüne düşüne bıyığını yedi. Bir aralık tekrar derin bir düşünceye daldılar. Hepsinin zihninde bir mızrap muayyen bir sualle uruyordu: Miras...

Sonra, bu umumî hissi terceme eden bir cümle ile Sarım Bey başladı: — Ölüm hak, miras helâl!.. dedi.

O zaman ittifak ile anahtarı aradılar. İkbal nihayet yerini haber verdi: — Dolabın altında!. dedi. Oraya koştular, Nefise eğilerek elini soktu, bir kese çıkardı. Hepsinde bir helecan göğüslerini parçalıyordu. Nefise titriyerek bir küçük torbaya benziyen bu atlas kesenin kaytanını çözdü, ağzını açtı, bir halkada iki ufak anahtarla bir büyük anahtar çıkardı, tekrar elini soktu, bir demet kâğıt çıkararak Sarım Beye uzattı, daha sonra torbayı baş aşağı silkti, bir küçük örme kese düştü, bunda da halanın mühürü vardı.

Hep beraber, artık ölüm hak miras helâl kaidesinin altında müsterih olan utanma hissini bir tarafa bırakarak, odaya seğirttiler Şadiye büyük anahtarla kapıyı açtı, Sabire hanım elinde lamba ile girdi ve etrafa bakar bakmaz hepsinin yüreğinden bir soğuk su aktı. Sarım Bey dedi ki : Küçük anahtarlar sandıkların olacak.

Nefise kapının kilidinde kalan halkayı çıkardı, küçük anahtarlarla sandıklara koştu. En ziyade ümitlerle dolu olan selvi sandık, çınlayarak, açıldı. Hep bunun etrafında toplanmış idiler. Sapsarı, biribirlerine baktılar.

Sarım Bey elile küçük sahtiyan sandığı gösterdi. Nefise bu defa üşenerek anahtarı Cemileye uzattı. O sandığı açtıktan sonra elini soktu, evvelâ bir bohçanın iğnesi düşerek içinden eski fanilalarla bir hırka yuvarlandı. Tekrar elini soktu : A, efendi babamın evvelki kış yaptırıverdığı yünlüler!.. dedi.

Şimdi hepisinin gözü Sarım Beyin elinde duran kâğıtlara dikilmişti. O zaman, hemen oracıkta, oturmağa lüzum görmiyerek, Sarım Bey birer birer kâğıtlara baktı ve ne olduklarını haber verdikçe birer birer yere atıyordu. Tayyar eğilip alıyor, iyi okumak bilmiyen gözlerinin mütereddit bir muayenesinden sonra katlayıp devşirerek sahtiyan sandığın içine atıyordu. Sarım Beyin ağzından çıkan her söz onların ne uzun senelerden beri süsleyip büyüttükleri emellerin birer idam hükmü kabilinden düştükçe daha ziyade sararıyorlardı, ve gittikçe kaynayıp kabaran bir hiddet, taşmak raddesine gelmiş kelimelerle. dudaklarına kadar çıkıp titreyordu. Ni-

hayet Tayyar taştı: O mel'un acuzenin zaten suratından belliydi, size kendisini besletti ya... Misafir edelim diye hep kapışırdınız!.. dedi.

Ruşen atıldı: Sarrafın dükkânından esham alırken gören sen değilimiydin?..

O güldü: Köşkü rehine koyar diye kimin hatırına gelirdi?.. Tekrar bir kahkaha içinde sordu: Mısır çarşısındaki dükkânı hanginiz alıyor?

Sarım Bey: Ne yalan söyliyeyim, ben Bağlarbaşındaki arsaya hevesleniyordum, diye itiraf etti.

Rana Cemileye: Senin gümüş liğenle ibrik ne oldu, hanım kızım? diye alay etti.

Şimdi şakalaşıyorlardı, fakat aralarında tutuşmağa hazır bir münazaa istidadı vardı. Sarım Bey bunu hissetti ve mani olmak istiyerek: Haydi çıkalım, rahat rahat uyuyalım da yarın işimizi görelim, dedi ve dönerek Sabire hanıma: Nimetullah efendi yarın yanına para alsa da gelse bari!.. dedi.

Ve hepsi, birer birer, yekdiğrine münfail, içeride hep dudağını büken o çirkin istihza handesile, Zekiye halaya gidip hücum etmek ihtiyacını zor tutarak şu boş sandık odasından sürüklenen adımlarla çıktılar.

Döner Namaz

Döner Namaz

Sabire kadın kendi isminden ziyade lakabile tanılırdı: Ona Çöpçatan derlerdi. Eğer bu bir kabahatse, onun bu lakapla anılmasına sebep gene kendisiydi. Sabire kadın bunu bildiginden olacak, bazan kendisine bu unvanın verildiğini sezse bile aldırmaz, kızmak şöyle dursun, hattâ bundan bir böbürlenmek vesilesini çıkardığını anlatan bir gülümsemeyle. sanki tekrar etsinler diye, biraz uzaklanırdı.

Hakikaten kabahat kendisinindi. Ne zaman marifet ve maharet doğuran zihninden, devam ettiği beş altı konağın artık çırak olacak Gülterlerine, Dilistanlarına, Pervinlerine, Peymanlarına, hattâ Cemalferlerine, Hoşkademlerine birer teehhül imkânı çıksa da evin hanımından hizmetçilerine kadar: — Eksik olma, Sabire kadın, gene bir ev yaptın!.. diye teşekkür olunsa tam bir tevazula gözlerini indirir: — A yavrum. bundan bana ne?.. Çöpçatan çatmış; yoksa kulun elinden ne gelir?.., mukabelesile kurulan izdivaç binasının esrarını kendi marifet ve maharetinden daha yüksek bir kuvvete bırakarak şahsının ehemmiyetini silmeğe çalışırdı.

Halbuki esasen çöpçatan kendisinden başka kimse değildi. Bunu hanımlar da bilirler, kızlar da bilirlerdi. Onun için kendiliğinden tabiî bir anlaşma

ile, onun tabiri yine ona iade idilmiş ve Sabire kadına çöpçatan denmiş idi.

O, şehrin bir konağından diğer konağına, Nişantaşından Fındıklıya, Beşiktaştan Yüksekkaldırıma, Ortaköyden Cağaloğluna, nasıl, sanki farkında olmaksızın, içindeki eşya kendisince bilinmeyen bir bohça taşırcasına havadis getirip götürürse, bu teehhül işlerini de öylece, fark etmeksizin, şahsi bir tesiri yokmuşcasına, gönül saffetile, yürek hulusiyle yapıyor görünürdü.

Herkes bu oyuna kanardı, yahut kanmazdı; orasının ehemmiyeti yok. Sabire kadın konakların arasında mekik dokurken vazifelerinin her ikisini de ara bozanlık yahut ayartıcılık tarzında yapmazdı. Gelen giden havadis hep ufak tefek dedikodudan ibaret kalırdı ve bütün kendilerine koca bulunan kızlar, baştan savılmak için bahane aranan kartlaşmış, hizmetten ziyade somurtkanlık yapan mahlûklardan mürekkepti.

Hattâ bunların Topkapıda yahut Kasımpaşada, artık zürriyet kabiliyetini kaybettikleri için çocuksuz ölümlerinden sonra yine efendilerine intikal eden evciklere gelin çıkmalarında, geriye kalanları taze bir şevka getirecek müfit bir tesir de olur, konağın hizmetine eskisinden fazla bir intizam gelirdi.

Sabire kadın, hanımını biraz gücendirmiş yahut kızdırmış olan kızlardan birini azarlamağa, yola getirmeğe memur edilse hemen onu bir kenara çekerek ve nutkuna; — Yavrum, ablan daha geçen hafta gelin gitti., görmedin mi ?... diye başlar; pek arzu ve dikkatle husulüne çalışılmak lâzım gelen bü

netice için: — Eh!.. Ne yaparsın? Bekliyen derviş çorbayı içmiş. Sen de ev bark sahibi olmak istersen dişini sıkarrsın, efendilerinin rızasını kazanırsın...„ hükmünü verirdi.

Bazan kız, çatınmakta inat ederse birden hatırına her müşkülü halledecek bir çare gelmişçesine ani bir hareketle elini kızın eline yapıştırır: — Gel, sana bir döner namaz kılayım. İçimden geldi. Doğrusu, hayır bundadır, yavrum... derdi.

O zaman o önde, kız arkada, eli kızın elini bırakmayarak, evin tenha bir odasına çekildikleri görülürdü. Bu gizli bir iş değildi, eğer niyet sahibi itiraz etmezse herkes hazır bulunabilirdi. Yalnız hanımlar, kızları sıkmamak için onlara ait niyetlerde bulunmaktan çekinirlerdi. Bu çekiniş kendilerinin de Sabire kadının şu kerametine müracaat etmedikleri manasına hamlolunmamalıdır. Döner namaz hanımlarca da pek makbul bir tefe'ül usuliydi. Ve onların da buna itikad ediyor görünmeleri, belki de hakikatte cidden itikat etmeleri Sabire kadının mevkiine kızların indinde bir hususî mümtaziyet vermişti. Onu sihir ve kerametle karışık bir kudrete malik diye kabul ederlerdi. Bunun içindir ki pek sık vuku bulan misaferetlerinde, onu ihata ettikleri i'zaz ve ikram arasına bir nevi korku da karışırdı.

Çöpçatanın konağa uğradığından haber alır almaz kızlar birer birer gelirler, onun elini öperler, pek yeniler eline kadar cesaret edemiyerek eteğine varırlardı.

Çoeukluk hatıralarımın arasında kendimi arayorum, öyle buluyorum ki bu döner namaza tamamen

inanmamakla beraber tamamen inanmayor da değildim. Galiba inanmamak için kendimde kâfi cesaret bulamıyordum. Ne olur ne olmaz ihtiyatile Çöpçatanın kerametine karşı ihtiyat etmekte, o yaşımın fetanetile, daha bir makuliyet olacağına hükmetmiştim. Şimdi, o zamanın bu niyet merasimini düşünürken, itiraf ediyorum ki Çöpçatan bu işi büyük bir tantana ile yapardı. Öyle bir tantana ki hazır bulunanların üzerinde mutlaka bir fazla tesir bırakırdı.

Evvelâ herkes aptest alacaktı, ona kıbleye doğru bir seccade serilecekti, o tekbir alıp namaza dururken asıl niyet sahibi ta arkasında ellerini kavuşturarak bekliyecekti. Diğer hazır bulunanlar da istedikleri yerde, fakat biraz geride durabilirlerdi. Mutlaka riayet edilecek olan şart bu müddet zarfında herkesin tamamile sakit kalmasıydı.

Çöpçatan böyle türlü ihtifallerle, rasimelerle namaza durunca kendi kendine okurdu. Ne okurdu? Biz, evin çocukları, kaç kere yalvardık; bunu söyletmek mümkün olmadı. Okurdu, okurdu, nihayet bir zaman gelirdi, bütün vücudü sakır sakır titrerdi, ve sanki görünmez eller onu iki omuzumdan tutup birden bire, anî bir rüzgâr hücumuna uğramış kâğıt fener gibi, döndürürdü. O zaman, semavî bir vekar ile, Sabire kadın niyet sahibine teveccüh eder, öpsün diye elini dudaklarına uzatarak: : — Yavrum! Allahın izniyle niyetin olacak!.. derdi. Bazan da, niyet vücut bulmamak lâzım gelirse Çöpçatan sükûn ile iki tarafına selâm verir, niyet sahibine: — Yavrum, bu sefer niyet zuhur etmiyecek, galiba... Ben seninle sonra görüşürüm; derdi.

Böylece, niyeti zuhur edenlerden ziyade etmiyenler Sabire kadının hükmüne ram olmuş bulunurlardı. Acaba sonra görüşmek üzere emir alan kızlarla neler konuşurdu? Onlara sevda ve izdivaç esrarına vusul için ne yolda tenbihat ve talimat verirdi? Bunu o zaman düşünüp bulmak bence mümkün olmadı. Yalnız sonraları biraz anlamıya başlar gibi oldum.

Bir kere ben de niyet tutarak Çöpçatanın arkasında bekledim. On iki yaşımın niyetinde mısır püskülü kadar açık sarı saçlar vardı. Döner namaz bu sefer de dönmedi, ve asıl garibi, Sabire kadın niyetin boşa çıktığından beni haberdar ettikten sonra:

— Ben seninle sonra görüşürüm; demedi.

Ne için acaba?.. Onun fen kitabında bana verilebilecek tenbihat ve talimat mevcut olmamalıydı!

SON

7.50